

4 | rodna gruda

april 1969

revija Slovenske izseljenske matice

Slika na naslovni strani:

Pomlad pod Stolom. Foto: inž. Pogačnik

Pomlad že prišla je... Motiv
iz Stare Loke

■ Spring is here... The picture
of the Stara Loka. Foto: P. Pokorn

KOMPAS

YUGOSLAV TRAVEL AGENCY
LJUBLJANA

RENT A CAR V JUGOSLAVIJI

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
BREZ ŠOFERJA

OB OBISKU VAŠE STARE DOMOVINE
UPORABITE ZA PREVOZE OSEBNE
AVTOMOBILE

KOMPAS — RENT A CAR

Na razpolago so vam naslednja vozila:
Volkswagen 1300 — GM Opel Kadett —
AUDI 60 in Mercedes 200

Novost v letu 1969

Mercedes 200 Automatic

NAJEMI OSEBNIH AVTOMOBILOV
V ENO STRAN — ONE WAY RENTALS
— MED NASLEDNJIMI KLJUČNIMI
MESTI V JUGOSLAVIJI:

Ljubljana, Zagreb, Beograd, Dubrovnik,
Split, Opatija, Skopje

Nobenih stroškov dostave ali prevzema
osebnega avtomobila,
razen v neključnih mestih

Nobenih stroškov dostave ali prevzema
na letališčih, železniških postajah
ali v lukah

Cene v letu 1969 nespremenjene —
zahtevajte ponudbe!

Vse informacije in naročila
dostavite na naslov:

KOMPAS
RENT A CAR — LJUBLJANA

Miklošičeva 17

KOMPAS

rodna gruda 4

Iz vsebine:

Slovenski sindikati in naši delavci
v tujini
Kongres
Naši strokovnjaki po svetu
Enajst novih jugoslovanskih konzulatov
Zvone Zorko: Položaj slovenske
manjšine v Avstriji
Željko Kozinc: Pavel Kernjak —
koroški ljudski pevec
Lado Zupančič: Gost v sobi,
gostitelj na skednju
Milenko Strašek: Obiskal sem Pilštajn
Tone Čuk: Pohorske kmetije
se specializirajo

Iz Matice

Piknik v Škofji Loki
Prvi obiskovalci
Jože Prešeren: Vinica vas vabi
Hokej 69
Edo Rasberger: Jugoslavija ima trgovinske
sporazume z 98 deželami
Filatelija

Rodna gruda — English Section

Rodna gruda — Partie française

Rodna gruda — Página en español

Naša beseda

Ivan Minatti: Nekoga moraš imeti rad

Naši po svetu

Vprašanja odgovori

Naši pomenki

Narodne vezenine v naše domove
Ina Slokan: Metka ima dve mami

Kulturni razgledi

Svojevrstna, dragocena knjiga
Marjan Štancar-Monos: Popotnik
Razstava del Marija Preglja
Iz naše zgodovine: Karantanija in njena
vloga v oblikovanju slovenske narodne
zavesti (nadaljevanje)
Vladimir Dedijer: Izgubljeni boj
J. V. Stalina 1948—53 (odlomek feljtona)

Otroci berite

Matevž Hace: Pohod pred
petindvajsetimi leti
Anton Ingolič: Kmet in grofica

izdaja Slovenska izseljenska matica
izhaja šestnajsto leto
urejuje uredniški odbor: Tone Gošnik, Mile
Klopčič, Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Jože Prešeren, Zdenko Roter, Ina Slokan,
Aca Stanovnik, Franc Šebjanič,
Franc Šetinc in Zima Vrščaj
glavna urednica Zima Vrščaj
urednika Ina Slokan in Jože Prešeren
oblikovalka Judita Skalar
uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102
uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234
naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,5,0, Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev
vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: Banque de Credit et Caisse
d'Epargne, Ljubljana
501-620-7-32002-10-575
ali po mednarodni poštni nakaznici
izhaja dvanajst številok na leto — v poletnem
času izideta dve številki skupno
rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

PRIJATELJI, NAROČNIKI!

RODNA GRUDA

REVIJA SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE,
OBISKUJE VAŠ DOM VSAK MESEC,

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR

pa vsako leto znova obogati
vašo knjižnico!

Publikaciji vam prinašata v materinem in v tujih jezikih novice iz rojstne domovine, seznanjata vaš mladi rod z dogajanjem pri nas in z lepotami Jugoslavije. Povezujeta vas, dragi rojaki, z domovino in med seboj ter pišeta o življenju in delu Slovencev po svetu.

Vas, ki ste začasno zaposleni v inozemstvu, seznanjata z domačimi in tujimi predpisi, z vsem, kar vas zadeva in zanima. V bodoče vam bosta naši publikaciji prinašali še vse tisto, kar boste želeli sami.

Dragi naročniki! Ste že kdaj pomislili na prijatelja, znanca, ki je na tujem morda sam, odtrgan od rodne zemlje, pozablja materin jezik in bi rad vedel, kaj se dogaja doma in med Slovenci po svetu?

Spomnite se nanj, pomagajte mu, dajte mu priložnost, da bo tudi on vsak mesec prejel obširno pismo iz domačega kraja v obliki naše revije, da bo tudi on imel vsako leto novo knjigo — naš koledar — knjigo, napisano nalašč zanj!

VSAK NAROČNIK IMA VSAJ PO ENEGA PRIJATELJA SLOVENCA, IN VSAK NAROČNIK LAHKO PRIDOBI NOVEGA PRIJATELJA RODNE GRUDE IN SLOVENSKEGA IZSELJENSKEGA KOLEDARJA!

Izročite mu ta list, čitljivo naj izpolni naročilnico, odpošlje na naš naslov in že bo tudi on imel številne prijatelje doma in v tujini.

Odreži!

**SLOVENSKA
IZSELJENSKA
MATICA**

LJUBLJANA
Cankarjeva 1/II.

Naročam

RODNO GRUDO za leto

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR — letnik

Ime in priimek:

Naslov:

KOLEKTIV GOSTINSKEGA PODJETJA

Šestica

iz Ljubljane vas vabi, da ob obisku domovine obiščete priznane restavracije »Šestica« in »Emona« na Titovi cesti in restavracijo »Pod lipo« na Borštnikovem trgu. Postreženi boste solidno s pristinimi slovenskimi pijačami in prvovrstno kuhinjo.

Slovenija v letošnjem letu popolnoma avtomatizirana

Komaj pred petimi leti — 21. maja 1964 — so PTT kolektivi Slovenije predajali prometu prvo avtomatsko tranzitno telefonsko centralo Jugoslavije — ARM Ljubljana.

To je bil prvi korak k avtomatizaciji in modernizaciji telefonskega prometa, PTT mreže in sredstev.

Danes je ta ogromna naloga PTT kolektivov skoraj dokončana. V avtomatski telefonski promet so vključene že vse omrežne telefonske skupine: Ljubljana, Celje, Maribor, Kranj, Koper, Postojna, Nova Gorica, Novo mesto, razen omrežne skupine Murska Sobota, katere vključitev pa pričakujemo že prve dni meseca februarja. S to vključitvijo bo Slovenija kot prva republika v državi v pogledu telefonije popolnoma avtomatizirana. Slovenski PTT bodo s tem trenutkom uspešno zaključili največjo nalogo sedemletnega programa razvoja PTT omrežja in sredstev, katere osnovni cilj je bil: zgraditi moderno, sodobno in napredno omrežje, ki bo sposobno zadovoljiti vse potrebe vedno hitreje razvijajočega se gospodarstva, kakor tudi potrebe občanov po kvalitetni telefoniji.

Vendar pa s tem delo PTT kolektivov še ne bo končano. Čaka jih nova naloga: izvršitev programa razvoja PTT prometa za naslednje obdobje, tj. obdobje od leta 1969—1975.

Ta program je skupščina jugoslovanskih pošt, telegrafov in telefonov osvojila 10. julija 1968 ter s posebno resolucijo o programu pozvala vse PTT kolektive Jugoslavije, da z vso resnostjo pristopijo k uresničevanju nalog zadanih v resoluciji oziroma v programu.

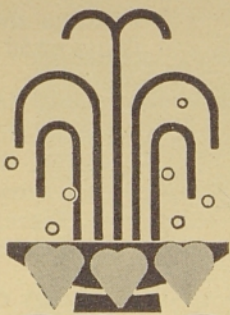
Za ostvaritev te velike naloge bo vloženih okrog 500 milijard dinarjev, samo na Slovenijo bo odpadlo več kot 52 milijard.

Največji poudarek pri izvrševanju te naloge bo dan razširitvi in modernizaciji pri avtomatizaciji in mehanizaciji PTT omrežja in sredstev pri čemer bo potrebno temeljito sodelovanje tudi pri izgradnji enotnega telekomunikacijskega sistema, vključitev Jugoslavije v gradnjo mednarodnih zvez, kajti v svetovnem in evropskem načrtu za razvoj telekomunikacij je predvideno, da postane Jugoslavija eno najpomembnejših središč v evropskem in svetovnem sistemu zvez. V ta program pa je vključena tudi izgradnja zemeljske postaje za interkontinentalni in daljni kontinentalni promet po satelitih. Tudi izgradnja elektronskega računskega centra za potrebe vse PTT podjetij Jugoslavije je ena izmed postavk programa.

Za PTT kolektive so to zelo velike in odgovorne obveze, katere pa so voljni prevzeti, saj se zavedajo, da se bo PTT Jugoslavije edinole z modernizacijo, mehanizacijo in avtomatizacijo lahko polnovredno uvrstila med ostale evropske PTT.

NARAVNA ZDRAVILIŠČA SLOVENIJE

SLOVENIAN SPAS ZDRUŽITE KORISTNO S PRIJETNIM

Informacije pri posameznih zdraviliških upravah in pri Zvezi naravnih zdravilišč Slovenije, Celje, p. p. 23

For full information apply to the individual spas and to the Slovenian spas association, Celje, P. O. B. 23

Slovenian spas association, Celje, P. O. B. 23, Yugoslavia

ČATEŠKE TOPLICE

Revmatizem, rehabilitacija lokomotorne aparata
Rheumatism, rehabilitation of the locomotive apparatus

DOBRNA

Ženske bolezni, rehabilitacija lokomotorne aparata
Women's diseases, rehabilitation of the locomotive apparatus

DOLEJSKE TOPLICE

Revmatizem, ženske bolezni
Rheumatism, women's diseases

LAŠKO

Rehabilitacija lokomotorne in oporne aparata
Rehabilitation of the locomotive and supporting apparatus

RADENSKA

Bolezni srca, ožilja, ledvic, prebavil in managerske bolezni
Diseases of the heart of blood-vessels, kidneys, digestive organs and manager's diseases

ROGAŠKA SLATINA

(Zdravilišče in Zdraviliško-gostinsko podjetje)

Bolezni žolčnika, jeter, prebavil in sladkorna bolezni
Bilious and hepatic complaints, diseases of digestive organs and diabetes

ŠMARJEŠKE TOPLICE

Managerske bolezni, vegetativno-hormonske motnje
Manager's diseases, vegetative-hormonal troubles

MORAVSKE TOPLICE

Revmatizem, rehabilitacija lokomotorne aparata, ženske bolezni
Rheumatism, rehabilitation of the locomotive apparatus, women's diseases

Mestna galerija v Ljubljani

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi razstavno-prodajni prostor, v katerem so naprodaj umetniška dela vseh živečih slovenskih likovnih umetnikov.

POVRATNIKI POZOR!

Prodajam petsočno, enodružinsko komfortno hišo, takoj vseljivo, z velikim vrtom, v najlepšem delu Novega mesta. Cena ugodna.

Naslov: Prof. Zora ROPAS, Novo mesto, Trdinova ulica 18, Slovenija, Jugoslavija

Prodajam novo, lepo, enonadstropno, enostanovanjsko hišo, na parceli 600 m², štiri sobe, kuhinja, kopalnica, dva WC, podkleteno, z garažo v Kranju.

Franc JAKLIČ, Kranj, Tomažičeva 4

Prodajam dvostanovanjsko hišo, v strogem centru Škofje Loke, z malim lokalom.

Stefka KOLOZVARI, Skofja Loka, Mestni trg 4

Vdova, prijetna, izobražena 58-letna slikarka, s svojo vilo na morju — Portorož, želi spoznati ameriškega Slovenca vdovca z dobro pokojnino zaradi ženitve, ki želi živeti v domovini.

Ponudbe pod »SOZITJE«

Rojaki!

Za počitnice v domovini vam nudim udobno in prijetno stanovanje v mirnem južnem delu mesta. Sončna lega, velik vrt in pokrit prostor za avto. Blizu je postaja mestnega avtobusa št. 9, gostilna, restavracija, kopalnišče.

Naslov: Stina Ložar, Ljubljana, Velika Colnarska ulica 12. Jugoslavija

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal, kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli delovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še mnogo drugega zanimivega boste izvedeli, če vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naročilnico in jo pošljete na naslov slovenske ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tomšičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

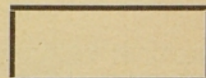
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev, trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana, Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160 s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu

Pri Slovenski izseljenski matici lahko dobite:

Slovenska izseljenska matica vam po naročilu lahko pošlje katerokoli knjigo, ki je izšla v Sloveniji in je še na voljo. Posebej pa vam priporočamo:

Ivan Cankar: THE BAILIFF YERNEY (Hlapec Jernej, angleški prevod)

— Eno izmed najboljših del Ivana Cankarja, ki je bilo doslej prevedeno že v številne tuje jezike. — Cena: 30 din.

Anton Slodnjak: SLOVENSKO SLOVSTVO

— Doslej edina zgodovina slovenskega slovstva, ki obravnava tudi književno udejstvovanje slovenskih izseljencev. — Cena: 85 din.

Anton Slodnjak: NEIZTROHNJENO SRCE

— Brez dvoma najboljšo delo, ki opisuje življenje našega največjega pesnika Franceta Prešerna. — Cena: 51 din.

Mimi Malenšek: POSLUŠAJ ZEMLJA

— Zgodovinski roman o življenju največjega slovenskega komponista Jakoba Gallusa - Petelina. — Cena: 51 din.

France Avčin: KJER TIŠINA ŠEPETA

— Tretja dopolnjena izdaja planinskih spisov. Eden izmed najlepših popisov lepote slovenske pokrajine. — Cena: 60 din.

Miha Potočnik: SREČANJA Z GORAMI

— Knjiga o številnih pisanih doživetjih v gorah, ki je bila izdana v počastitev 75-letnice slovenskega planinstva. — Cena: 48 din.

France Filipič: POHORSKI BATALJON

— Tretja izpopolnjena izdaja knjige, ki podrobno opisuje vso tragedijo slavnega Pohorskega bataljona. — Cena: 80 din.

Tone Svetina: UKANA I, II

— Nova izdaja znamenitega romana iz časov narodno-osvobodilne borbe na Gorenjskem. Doslej najuspešnejši slovenski best seller. — Cena: I. del 55 din, II. del 85 din.

Ivan Matičič: SKOZI PLAMENE PRVE SVETOVNE VOJNE

— Spomini na pretresljiva doživetja I. svetovne vojne, ki jih radi prebirajo predvsem starejši bralci. — Cena: 24 din.

Simon Gregorčič: POEZIJE 1882

— Faksimilirana izdaja, posneta po originalnem Gregorčičevem rokopisu. — Cena: 65 din.

SLOVENSKE NARODNE JEDI

— Knjiga, ki bi ne smela manjkati v nobeni slovenski hiši doma in po svetu. — Cena: 29 din.

NARODNE VEZENINE NA SLOVENSKEM

— Knjiga, ki nam razkriva čudovit zaklad slovenske ljudske umetnosti. Cena: 44 din.

Jack Tomšič: POGNALE SO NA TUJIH TLEH

— Pesniška zbirka našega rojaka iz Clevelanda, ZDA. — Cena: 12,50 din.

Jože Klenovšek: RAZPOTJA NEMIRA

— Pesniška zbirka našega rojaka, ki živi v Južnoafriški republiki. Cena: 15 din.

K navedenim cenam prištejemo še stroške pošiljanja z navadno pošto. Precej višja od te je letalska poštnina, ki znaša 12 do 40 dinarjev, za obširnejše knjige pa lahko tudi več.

LEPA SLOVENSKA GLASBA

Nadvse primerno darilo vašim prijateljem in znancem so tudi

GRAMOFONSKE PLOŠČE!

Slovenska izseljenska matica je posebej za vas izdala na dveh stereo ploščah prvo slovensko opero

GORENJSKI SLAVČEK

Obe plošči v stereo tehniki staneta 100,25 N din.

Razen te vam nudimo tudi vse plošče, izdelane v prvi slovenski tovarni gramofonskih plošč HELIDON, založbe Obzorja Maribor:

ANSAMBEL AVSENIK: OTOČEK SREDI JEZERA,
stereo in mono 28,50 N din

ANSAMBEL F. KORBARJA: DOMOVINA, mono 28,50 N din

T. in F. MAROLT: IZ SLOVENSKE GLASBENE
ZAKLADNICE, mono 28,50 N din

PARTIZANSKE KORAČNICE, godba milice,
stereo in mono 28,50 N din

ANSAMBEL M. KUMRA: NA VALOVIH KRKE,
mono 28,50 N din

ANSAMBEL T. KMETCA: STARA DOMAČIJA,
mono 28,50 N din

Razen Helidonovih pa vam lahko pošljemo tudi katero koli ploščo, ki jo je izdala kaka druga jugoslovanska tovarna gramofonskih plošč: Jugoton, RTB, Diskos.

BARVNI DIAPOZITIVI

Za vas, še posebej pa za vaše otroke bodo zanimivi raznovrstni barvni diapozitivi (slides) v plastičnih okvirčkih, ki vam jih nudimo po izredno ugodnih cenah. Na voljo je več kot 100 različnih serij diapozitivov. Vašim otrokom, ki doslej še niso imeli prilike videti slovenske zemlje, bodo pričarali vse njene lepote in zanimivosti, po snovi pa zajemajo tudi vsa druga področja, ki vas zanimajo: *književnost* (slike iz življenja in dela vseh pomembnejših slovenskih pisateljev), *zgodovina* (posebej opozarjamo na vrsto diapozitivov, ki prikazujejo gradove na Slovenskem), *umetnost*, *zemljepisje*, idr. Vsaka serija diapozitivov ima tudi posebno knjižico s pojasnili k besedilu.

1 serija barvnih diapozitivov, s tekstom stane 49,50 N din

1 serija črno-belih diapozitivov stane 39,50 N din

Vsaka serija obsega od 20 do 40 posnetkov.

Za vsa naročila se obrnite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, LJUBLJANA,
CANKARJEVA 1/II — JUGOSLAVIJA

IZ VAŠIH PISEM

Prvikrat mi je prišla v roke

Prvikrat mi je prišla v roke vaša revija Rodna gruda letos v januarju v Jugoslovanskem klubu v Zürichu v Švici. Tu sem šele osem mesecev. Mlada sem šla z doma, saj sem tukaj dopolnila šele sedemnajst let. Ne morem opisati, kako sem bila srečna ob branju te lepe revije, še tem bolj, ko sem na naslovni strani zagledala svoj rojstni kraj, Mekinje pri Kamniku. Prosim vas, da me vpišete med naročnike Rodne grude. Upam, da mi jo boste redno pošiljali, saj mi boste s tem branjem olajšali domotožje in mi prinesli košček domovine. Če objavljate tudi pesmice, vam katero pošljem. Tako rada jih pišem še iz šole. Saj so bile vedno objavljene v šolskih listih.

Marija Novak, Zürich, Svica

Ostane naj takšna kot je

Moje mnenje o Rodni grudi je povsem lepo. Želim samo to, da ostane takšna kakršna je in to vsebinsko in oblikovno.

Lojze Trček, Berlin, Nemčija

Zanimivo čtivo

Rodna gruda nam prinaša res zanimivo čtivo. Posebej mi je bila všeč lanska oktobrska številka: na str. 330 zemljevid, na katerem sem videl Krško polje ter bral o krajih, cestah in rekah Savi in Krki, ki so mi znane iz mladih let. Leta 1965, ko sem obiskal domovino, sva z nečakom vozila po novi avto cesti iz Ljubljane v Zagreb. Cesta vodi prav blizu moje rojstne vasi Veliki Podlog. Želim Rodni grudi, da bi dobila še veliko novih naročnikov v naši novi domovini Ameriki.

Louis Dornik, Unlontown, Pa. ZDA

Domači so jo naročili

Kakor boste ugotovili, sem med vašimi novejšimi naročniki po zaslugi mojih dragih domačih. Oba z možem z največjim zanimanjem prebirava vsako novo številko revije. Zelo nama je všeč. Ker pa se v kratkem preseliva, ne bi rada, da bi Rodna gruda izostala, zato vas vljudno naprošam, da mi jo odslej pošiljate na novi naslov.

Vida Lanišek, Bedford, Anglija

Tudi Marija je bila izžrebana

Sploh si ne morem misliti, da je res, da sem dobila od vas nagrado. Večkrat sem

Ludvik Troha iz Kočevja je izžrebal nagrajence, ki so odgovorili na anketo Rodne grude ■ Ludvik Troha from Kočevje drew out by lot the winners, from those who answered an inquiry in »Rodna gruda«

že sodelovala pri raznih natečajih in loteriji, pa se mi ni še nikoli nasmehnila sreča. Res sem bila zelo presenečena in srečna, ko sem brala v Rodni grudi in zvedela iz radijske oddaje, da sem za odgovor na anketo bila izžrebana za nagrado. Tako sem si želela kakšno knjigo od doma in zdaj se mi je ta želja izpolnila.

Zanima me, kaj se dogaja po svetu in seveda še bolj, kaj je novega doma, vse to najdem v Rodni grudi, zato sem sklenila, da bo Rodna gruda vedno moj zvesti spremljevalec v tujini in doma. Žal mi je le, da nisem prej vedela za to lepo revijo. Za knjige, ki ste mi jih poslali za nagrado, se vam tisočkrat zahvaljujem. Posebna zahvala še rojaku Ludviku Trohi iz Kočevja, ki me je izžrebal. Po naključju sem tudi jaz doma iz Kočevja. Še enkrat vsem prišrna hvala.

Marija Arko, Berlin, Nemčija

Koledar in revija sta mi zelo všeč

Hvala za poslani Slovenski izseljenski koledar in za Rodno grudo. Pošiljam vam 30 mark, kar je več, naj bo za tiskovni sklad. Koledar in revija sta mi zelo všeč, posebej pa še vse, kar pišete od Ptuja.

Stefka Klokow, Berlin, Nemčija

Hvala za darilo

»Vaše darilo, prelepo knjigo »Gorenjska« sem prejela z nepopisnim veseljem ter se vam prisrčno zahvaljujem zanjo. Vzbuja mi bo do konca življenja mehak spomin na mojo drago lepo domovino. Tisti črvček, ki mu pravimo domotožje, ki me ne prestando gloda v srcu, se vsakokrat, ko jo vzamem v roke, prebudi. Kako to boli, ve samo tisti, ki čuti in tako ljubi rodno deželo kot jaz.

Kolektivu Matice iskren in topel pozdrav, poleti pa na svidenje

Ivanka Zakoškova, Zimming, Francija

Naslov novega naročnika

Vašo revijo Rodno grudo prejemam redno vsak mesec. Vsake številke sem zelo vesel. Tako je lepa, da je ne bom nikoli odpovedal. Pokazal sem jo še ostalim Slovencem, ki so tu v tem delu našega mesta. Danes vam pošiljam naslov novega naročnika in vas prosim, da mu revijo takoj začnete pošiljati. Naročnino bo plačal takoj po prejemu računa. V reviji čitam, kako je lepo, ko naši ansambli gostujejo med našimi po raznih državah. Tu k nam pa nobeden ne pride. Ne vem, ali ste na nas pozabili, ali kaj? Vas pri Slovenski izseljenski matici lepo prosim, da še k nam pošljete kakšen ansambel, videli boste, kako lepo ga bomo sprejeli. V teh treh letih, kar sem tu na Švedskem, nas je obiskala le folklorna skupina Koledo iz Zagreba v sklopu Hrvatske izseljenske matice. Bilo je čudovito. Zato vas še enkrat prosimo, spomnite se tudi na nas, ki smo na Švedskem. Upam, da moje prošnje ne boste vrgli v koš.

Leon Turnšek, Olofsröm, Švedska

DOMOTOŽJE

Zavel je veter čez polje in z njim odšla je radost moja; postale trudne so roke pa tudi v duši ni pokoja.

Bridko je vse in hladno: nazaj domov bi šel, da s srečo bi pomladno v novo jutro zaživel.

L. A. Stegu, Kanada

slovenski sindikati in naši delavci v tujini

Možnost zaposlovanja naših delavcev v tujini, zlasti nekvalificiranih, pomeni v sedanjem položaju določeno prednost tako za delavce kot za državo in njeno gospodarstvo. Presežek delovne sile, ki ne najde zaposlitve doma, ima tako možnost zaposlitve drugje (zunaj države). S tem je trenutno zagotovljena njihova materialna eksistenca, gospodarstvo je razbremenjeno pritiska te delovne sile, naša državna skupnost pa prihaja tako do določenih sredstev (zlasti deviznih), ki jih drugače ne bi bilo. Posebno je možnost zaposlovanja v tujini prišla prav ob uvedbi gospodarske reforme in ekonomizacije proizvodnje. Zlasti je bilo to ugodno v prvi fazi reforme, ko so se še bolj zaostriili pogoji zaposlitve in ko je zaradi prizadevanj po rentabilnejšem poslovanju marsikje prišlo tudi do zmanjšanja števila zaposlenih delavcev.

Družbena skupnost pa seveda ob vse večjem zaposlovanju v tujini ni mogla ostati ravnodušna, oziroma nezainteresirana za to, kje in pod kakšnimi pogoji so se ti naši delavci zaposlovali. Zato je z državami, kjer so se zaposlovali naši delavci, sklepala meddržavne sporazume — socialne konvencije, pogodbe o zaposlovanju — s katerimi smo zagotavljali našim delavcem v tujini enake pogoje zaposlovanja in zasluzka, kot jih imajo domači delavci, zdravstveno in socialno zavarovanje za njih in njihove družine doma, pridobitev pokojninskih pravic, pravic do otroškega dodatka itd. Torej vse, kar delavcem pripada po obstoječi socialni in delovni zakonodaji. Z vsemi državami, kjer so zaposleni naši delavci, imamo že sklenjene te sporazume, ki več ali manj urejajo položaj naših delavcev v teh državah. Istočasno pa smo navezovali stike in sklepali dogovore s sindikalnimi organizacijami teh držav, ki neposredno ščitijo interese delavcev in se borijo za nenehno izboljšanje njihovega položaja. Osnova teh sporazumov je, da se naši delavci včlanijo v sindikate tiste države, kjer so zaposleni, ti pa prevzemajo vso skrb in zaščito za naše delavce. Tudi tu beležimo lepe uspehe v korist naših delavcev. To sodelovanje s tujimi sindikalnimi organizacijami je stalno, kajti stalno se pojavljajo problemi, ki terjajo angažiranost sindikatov. Naši sindikati pa vzdržujejo tudi neposredne stike z našimi delavci v tujini z namenom, da jim pomagajo organizirati

družbeno življenje v prostem času, pomagati težave novega (tujega) okolja, vzdrževati stike z domovino itd. Tudi na tem področju je pomoč, ki jo nudijo tudi tamkajšnji sindikati, zelo dragocena. Raznovrstna je torej aktivnost sindikatov v pomoč našim delavcem v tujini, da bi njihove pravice bile čim bolj zaščitene in da bi bilo njihovo vsakodnevno življenje v tujem okolju lažje in prijetnejše.

Če smo uvodoma rekli, da ima zaposlovanje naših delavcev v tujini v sedanjem položaju določeno prednost za naše gospodarstvo, pa to ne pomeni, da v tem vidimo trajnejšo rešitev naših gospodarskih in družbenih problemov. Ta trenutna prednost ima seveda zelo številne negativne strani. V tujino gredo predvsem mladi ljudje s polno delovno sposobnostjo, ki pomeni za vsako deželo največje potencialno bogastvo. To silno bogastvo smo danes prisiljeni deloma razdajati drugim v najbolj elementarni obliki in za relativno majhno povračilo. To je prav gotovo davek, ki ga plačujemo razvitejšemu svetu zaradi lastnega še ne dovolj razvitega gospodarstva. Zato mora biti naša perspektiva in vsakodnevna naloga čim hitreje in uspešneje razvijati naše gospodarstvo, industrijo in druga gospodarska in družbena področja dejavnosti, s čimer bomo neprestano odpirali nova delovna mesta in postopoma našli zaposlitev vsem, ki iščejo delo doma. Zaposlovanje mora seveda imeti ekonomsko osnovo, to se pravi, odpiranje novih delovnih mest mora biti rezultat ekonomskih potreb, ne pa sociale. Le na ta način bo imelo zaposlovanje pozitivne ekonomske posledice, ustvarilo bo večja sredstva za nadaljnjo gospodarsko rast ob relativno visokih dohodkih zaposlenih. Angažiranje naših industrijskih podjetij v tujini s prevzemanjem določenih del je lahko tudi pomemben element pri reševanju tega vprašanja. Načela gospodarske reforme morajo tu biti dosledno izvajana.

Najbolj boleč problem v zvezi z zaposlovanjem v tujini je, da nam tja odhajajo številni kvalificirani in visoko kvalificirani delavci. Zlasti to velja za Slovenijo, kjer že občutimo pomanjkanje tovrstnih delavcev. Vzrokov za to je več. Enega smo že navedli, to je pomanjkanje delovnih mest, ki se je zlasti občutilo po uvedbi gospo-

Med našimi delavci, ki se začasno zaposlujejo v tujini, je tudi precejšnje število visoko kvalificiranih in znanstvenih delavcev. Nekateri izmed njih odhajajo v tujino zato, ker doma ne dobijo ustrezne zaposlitve, nekateri pa zato, ker njihovi dohodki niso ustrezni njihovi strokovni usposobljenosti. Nekateri izmed njih pa celo menijo, da doma ni dovolj perspektive za njihov znanstveni napredek. Slednji med drugim navajajo za vzrok tudi to, da naša podjetja mnogokrat nimajo razumevanja za znanstveno in raziskovalno delo. Migracija strokovnjakov je sicer svetovni pojav, vendar pa se nam zdi, da je za naše razmere odtok visoko kvalificirane delovne sile prevelik. Po nekaterih podatkih bi se mnogi izmed njih radi vrnili v domovino.

Sindikati imajo pri urejanju teh problemov pomembno vlogo, zato smo se obrnili na Toneta Kropuška, predsednika slovenskih sindikatov, da odgovori za naše bralce na naslednja vprašanja:

Kakšno je stališče republiškega sveta sindikatov do tega vprašanja? Kaj so slovenski sindikati storili in kaj še nameravajo ukreniti, da bi se to pereče vprašanje vsaj delno uredilo glede na to, da so nam strokovni kadri za uspeh gospodarske reforme nadvse dragoceni?

Predsedstvo slovenskih sindikatov nam je poslalo naslednji odgovor:

kongres

darske reforme. K ugotovitvi o pomanjkanju delovnih mest nasploh pa je seveda treba reči, da bi slovensko gospodarstvo takoj potrebovalo približno 60.000 kvalificiranih in visoko kvalificiranih delavcev, medtem ko je približno takšno število nekvalificiranih v industriji preveč. Danes pa v Sloveniji izstopajo vse bolj tudi drugi vzroki odhajanja strokovnih delavcev v tujino. V nekaterih naših gospodarskih podjetjih še ni dovolj razumevanja za večje zaposlovanje visoko kvalificiranih kadrov, politika nagrajevanja je premalo stimulatívna — razponi plač med visoko kvalificiranimi in nekvalificiranimi delavci so občutno premajhni (v poprečju 30 %) — in ne nazadnje položaj teh kadrov v proizvodnji, ki jim marsikdaj ne nudi dovolj možnosti, da bi razvili vse svoje ustvarjalne sile in se tako uveljavili predvsem z znanjem. Zlasti to velja za določen krog znanstvenih delavcev. V naših podjetjih je še vedno preveč odpora proti sprejemu tistih, ki bi se želeli vrniti domov po nekaj letih dela v tujini. Ti ljudje, ki so se uveljavili v tujini in nabrali določene izkušnje v razviti proizvodnji, so za nas zelo dragoceni. Vendar še ni dovolj posluha za tako politiko.

Sindikati se zavedajo pomembnosti teh problemov, zato si stalno prizadevajo, da bi se v okviru gospodarskih in družbenih ukrepov tudi ti problemi uspešneje reševali. V tej smeri je bilo že marsikaj storjenega; zakon o obveznem zaposlovanju določenega števila pripravnikov, prizadevanje za rentabilnejšo proizvodnjo in kvalitetnejše poslovanje podjetij, za stimulatívnejšo politiko nagrajevanja strokovnjakov itd. Vse to je že dalo dobre rezultate, ki se kažejo v večjem zaposlovanju strokovnjakov. Prav zdaj pripravljamo obširnejšo analizo teh problemov in izdelavo konkretnih in dolgoročnejših rešitev, katerim bo usmerjena naša politika v prihodnje. Zavedamo se, da je migracija strokovnih kadrov splošen svetovni problem, da še dolgo ne bomo sposobni nagrajevati strokovnjakov tako kot v industrijsko visoko razvitih deželah, vendar moramo ustvariti pogoje, ki bodo ugodnejši in ki bodo nudili našim strokovnjakom primernejši materialni in družbeni položaj, da bo tega odliva v tujino čim manj.

Predsedstvo sindikatov Slovenije

V dneh od 11. do 15. marca je bil v Beogradu deveti kongres Zveze komunistov Jugoslavije. Na kongresu je sodelovalo 1093 delegatov, ki so zastopali več kot milijon članov. Prva seja je bila posvečena 50-letnici Zveze komunistov Jugoslavije. Seji so prisostvovali tudi veterani našega delavskega gibanja. O petdesetletnem delu Zveze komunistov Jugoslavije je govoril predsednik Josip Broz-Tito. Delo kongresa je spremljalo 200 tujih in več kot 500 domačih časnikarjev. V središču pozornosti je bila vsekakor resna, analitična in umirjena Titova beseda, ki je močno odmevala doma in v svetu.

Čeprav je za globljo oceno kongresa potrebna daljša časovna razdalja, je že sedaj mogoče reči, da je bil kongres zvesta podoba stanja in razpoloženja med članstvom. Odseval je Jugoslavijo, ki je v marsičem že nova, spremenjena, samoupravna in demokratična, a je v njej tudi še marsikaj starega, preživelega. Največja vrednost kongresa je bila v tem, da je bil sproščen, demokratičen. Na njem ni bilo uniformiranosti in suhote, kakršna je značilna za partije birokratskega tipa. Razprava se je že drugi dan spremenila iz začetnih monologov v živ dialog, ki je smelo razkrival vse slabosti in uspehe prehojene poti. Nič ni bilo prikrivanja, na dan so prišli tudi pogledi, ki ne gredo več v korak z novim. Bila so tudi omahovanja, zamujanja v razumevanju sodobnega časa, a tudi to je dobro, tako vsaj vemo, kdo je za kaj. Toda skozi vso pestrost, skozi mnoge različnosti se je kot rdeča nit vlekla podpora samoupravni, demokratični poziciji Jugoslavije, ki se je že tako zakoreninila v družbeno bit in zavest, da je nobena sila

ne more več izruvatí. Na kongresu je prevladoval splošen vtis o novi, humanejši podobi jugoslovanske družbe, o razgibanem demokratičnem življenju, o drugačni, bolj stvarni enotnosti jugoslovanskih narodov.

Na kongresu so močno izstopale tri stvari: reforma, samoupravljanje in nova podoba Zveze komunistov. O reformi je bilo rečeno, da je nujnost, o kateri ne more biti več dileme. Jugoslovansko gospodarstvo se mora povzpeti na višjo raven, postati mora konkurenčno najbolj razvitim ekonomikam v svetu. Skratka, do naslednjega kongresa moramo reformo, kot je rekel predsednik Tito v svoji sklepni besedi, pripeljati do uspešnega konca — do zmage.

Samoupravljavski socializem ni ena izmed možnosti, temveč je edina možnost, edina pot, po kateri je mogoče graditi novo, pravičnejšo in človeško bolj čutečo družbo. Samoupravljanje pa seveda ne pomeni anarhije, temveč red in smotrnost. Zato je premalo, da zažive samoupravne celice samo v podjetjih in ustanovah, temveč se morajo povezovati tudi na drugih ravneh, do republike in federacije.

Kongres je še bolj razširil in utrdil pot demokratizaciji odnosov v Zvezi komunistov, s tem pa tudi v vsej družbi. Na kongresu je prevladovala misel, ki jo lahko strnemo v tale stavek: demokratične družbe ni brez demokratične partije. Demokracija pa kajpak ne pomeni samo štetja dvignjenih rok, temveč mora biti, če naj bo tvorna in ustvarjalna, napolnjena s kritično mislijo, z dejstvi in argumenti, s prepričanjem. Zato je kongres vključil v novi statut novo, bogatejše, ustvarjalnejše načelo demokratičnega centralizma, ki zahteva obvezno izpolnjevanje sklepov večine, a daje obenem pravico imeti svoje mišljenje onim, ki ostanejo v manjšini. Prvo je potrebno zato, ker brez množičnosti ni učinkovitosti akcije, drugo pa, da se ideja ne bi skazila, da ne bi postala malokrvna in dogmatična.

Posebno pozornost je vzbujala kongresna tribuna, s katere so govorili o dilemah sodobnega sveta. Kot drugikrat tudi sedaj ni bilo popuščanja, ni bilo odstopanja, ko je bil govor o pravici, da si vsak narod piše sodbo sam. Delegati so odločno obsodili »doktrino« o omejeni suverenosti, s katero sovjetsko vodstvo opravičuje svojo

intervencijo na Češkoslovaškem. S kongresne tribune so močno odmevale besede delegatov, izrečene v podporo narodom, ki se bore za svojo svobodo. Deveti kongres je vnovič potrdil, da imajo v Jugoslaviji prijatelja in zvestega sobojevnika vsi, ki se bore za neodvisnost, proti kolonializmu in imperializmu, za svobodo in dostojanstvo človeka.

Kongresa se je udeležilo 65 tujih delegacij, ki so zastopale komunistična, socialistična in druga napredna gibanja in stranke. Med njimi ni bilo partij varšavske peterice, ki so odpovedale udeležbo, češ da ne soglašajo z nekaterimi gledišči, navedenimi v predlogih kongresnih dokumentov. Najbolj žalostno je to, da ni smela priti niti delegacija KP Češkoslovaške, se pravi tiste partije, ki je imela v usodnih, tragičnih dneh v Jugoslovanih svoje najzvestejše prijatelje in simpatizerje. Diktatu iz Moskve so se uklonile tudi nekatere partije, na primer mongolska in indijska, ki sta bili že napovedali svojo udeležbo, pa so jo tako rekoč pet minut pred dvajseto spet preklicale.

A nič ne de: medtem ko Jugoslavija izgublja nekatere svoje »prijatelje«, ki ljubijo samo svojo brado, dobiva vedno nove, iskrene prijatelje. Jugoslavija ne bo dovolila — je rekel predsednik Tito — da bi jo osamili. In res — Jugoslavija ni bila nikoli bolj in tesneje povezana s svetom, kot je prav zdaj.

naši strokovnjaki v svetu

Po podatkih zveznega zavoda za mednarodno tehnično sodelovanje je bilo konec lanskega leta zaposlenih v tujini 1254 strokovnjakov raznih strok. Samo lani je šlo na delo v razne dežele sveta 468 naših zdravnikov, inženirjev, arhitektov, agronomov, veterinarjev in drugih strokovnjakov.

V tujini se je specializiralo 1885 Jugoslovancev, v Jugoslaviji pa 1213 tujih strokovnjakov. Tehnično in znanstveno sodelovanje Jugoslavije s svetom in specializiranimi agencijami mednarodnih organizacij je bilo uspešno, saj je bil predvideni letni program tega sodelovanja v celoti izpolnjen.

Na tem področju je Jugoslavija lani sodelovala v OZN, z organizacijo za gospodar-

ski razvoj (OECD) in večjim številom zahodnih in socialističnih dežel. Po programu OZN je šlo lani na specializacijo v razne dežele 127 jugoslovanskih strokovnjakov. V Jugoslaviji pa se je specializiral 101 tuj izvedenec. Lani se je mudilo v Jugoslaviji tudi 59 izvedencev za razna tehnološka in druga vprašanja v industriji. Dežele v razvoju pa so dobile od OZN 70 jugoslovanskih strokovnjakov, s čimer se je število jugoslovanskih izvedencev OZN v teh deželah povečalo na 223.

Na podlagi gospodarske pomoči, ki jo daje OECD Jugoslaviji in še nekaterim deželam, se je lani specializiralo v tujini 114 naših strokovnjakov, pri nas pa 42 tujih, ki sodelujejo pri projektih za razvoj Kosova, ureditev južnega Jadrana, regulaciji gornjega toka Neretve itd.

Predstavniki zveznega zavoda za mednarodno in tehnično sodelovanje ugotavljajo, da je tehnično sodelovanje s socialističnimi deželami na precej visoki stopnji. V teh deželah se je specializiralo 939 strokovnjakov, v Jugoslaviji pa 986 strokovnjakov iz socialističnih dežel. Tudi sodelovanje z zahodnimi deželami, zlasti z Italijo, Švicco, ZDA, Francijo in skandinavskimi državami ter deželami Beneluxa, se uspešno razvija. V teh deželah se je specializiralo 705 Jugoslovancev, iz njih pa je prišlo v Jugoslavijo na specializacijo 126 strokovnjakov.

Pomembno je sodelovanje Jugoslavije z ZDA pri znanstveno raziskovalnih delih na področju kmetijstva, gozdarstva in socialnih vprašanj. Doslej je bilo odobrenih 60 projektov v vrednosti nad 72,5 milijona din, na podlagi katerih bodo ameriške in naše ustanove upravljale skupna znanstvena in raziskovalna dela, ki se financirajo iz dinarskih sredstev, s katerimi razpolagajo ZDA v Jugoslaviji.

enajst novih jugoslovanskih konzulatov

Zvezna jugoslovanska vlada je na svoji seji v začetku marca sklenila odpreti v tujini enajst novih jugoslovanskih konzularnih predstavništev. Ta sklep so sprejeli predvsem zato, ker se je število Jugoslovancev, ki živijo v teh državah, v zadnjem času občutno povečalo.

Na Švedskem bodo odprli nov konzulat v Göteborgu in vicekonzulat v Malmöju. V ZR Nemčiji bodo odprli nova generalna konzulata v Frankfurtu in Stuttgartu, konzulat v Düsseldorfu in vicekonzulat v Freiburgu. V Avstriji bodo odprli generalni konzulat v Salzburgu, v Franciji pa konzulat v Lyonu.

V Avstraliji, kjer se je v zadnjem času prav tako za stalno ali začasno naselilo več Jugoslovancev, bodo odprli generalni konzulat v Melbourneu in konzulat v Perthu. V Libiji, kjer jugoslovanska podjetja gradijo več pomembnih objektov in kjer je zaposleno večje število naših državljanov, pa bodo odprli konzularno pisarno v Bengaziju.

kam lahko potujemo brez vizumov?

Jugoslavija se iz leta v leto intenzivneje vključuje tudi v mednarodni »turistični trg«, ki se odraža v vse večjem turističnem obisku naše dežele, v vedno večjem številu pa potujejo v tujino tudi Jugoslovani. Za turistična potovanja je Jugoslavija sklenila z drugimi državami že vrsto sporazumov o odpravi vizumov. Naj ob tej priliki naštejemo te države: Alžirija, Bolgarija, ČSSR, Danska, Finska, Francija, Grčija (za službena potovanja in diplomatsko osebje), Island, Italija, Japonska, Kuba, Maroko, Madžarska, Mongolija (za službena potovanja in diplomatsko osebje), Norveška, Poljska, Romunija, Švedska, Švica, Tunizija, Turčija, Združena arabska republika (za diplomatsko osebje), ZR Nemčija in Sovjetska zveza (za poslovne potne liste, za diplomatsko osebje, za turistične s potovalnim čekom).

Z nekaterimi državami je sklenila Jugoslavija še posebne sporazume o odpravi taks za vizume, pripominjamo pa, da je jugoslovanskim državljanom za potovanja v države, s katerimi imamo diplomatske odnose, potreben samo veljavni potni list. Za potovanja naših državljanov v države, s katerimi Jugoslavija nima diplomatskih odnosov, pa je še potreben jugoslovanski vizum; med temi državami so med drugimi: Španija, Portugalska, Filipini, Južni Vietnam, Izrael, Južnoafriška republika, Dominikanska republika, Nikaragua in še nekatere.

Zvone Zorko

položaj sloven- ske manjšine v Avstriji

ji imajo enake pravice kot vsi ostali avstrijski državljani, vključno pravice do lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem jeziku; avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine v Avstriji imajo pravico do osnovnega pouka v materinem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v upravnih in sodnih okrajih z mešanim prebivalstvom je slovenski in hrvaški jezik dopuščen kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bi naj bile tudi topografske označbe in napisi dvojezični; avstrijski državljani slovenske in hrvaške manjšine so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani in končno predvideva 7. člen avstrijske državne pogodbe, da bi bilo treba prepovedati kakršno koli dejavnost raznih organizacij, ki je naperjena proti hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu, njegovemu značaju in manjšinskim pravicam.

Priznati je treba, da se je položaj slovenske manjšine na Koroškem v zadnjih letih bistveno izboljšal in da se je bistveno izboljšalo tudi ozračje med večinskim in manjšinskim narodom, čeprav vsa določila 7. člena avstrijske državne pogodbe še vedno niso izpolnjena in čeprav prihaja tu in tam še vedno do napadov na manjšino in njene pravice s strani posameznikov ali posameznih nacionalističnih organizacij. Bistveno izboljšanje položaja slovenske manjšine na Koroškem v zadnjih letih je predvsem posledica prizadevanj same manjšine, ki se več ne izolira in zapira vase, ampak se vključuje v avstrijsko politično in javno življenje, ne nazadnje pa tudi dobrih sosedskih odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo oziroma Slovenijo ter sosednimi avstrijskimi deželami ter vse pogostejšim osebnim kontaktom med najvišjimi predstavniki obeh držav in dežel.

Politično in svetovnonazorsko so koroški Slovenci razdeljeni na dve organizaciji — na Zvezo slovenskih organizacij in na Narodni svet koroških Slovencev, ki nastopata enotno pri vseh skupnih nacionalnih vprašanjih. Že jeseni leta 1955 sta obe organizaciji predložili avstrijski vladi skupno spomenico o problematiki izvedbe 7. člena državne pogodbe. Ta spomenica je še danes osnova vseh narodnopolitičnih

zahtev koroških Slovencev. Za skupno nastopanje glede osnovnih narodnostnih vprašanj koroških Slovencev brez svetovnonazorskih in političnih razlik sta obe osrednji organizaciji ustanovili tudi tako imenovani koordinacijski odbor, kar je doslej rodilo že precej pozitivnih rezultatov, med njimi tudi dejstvo, da so avstrijske oblasti dejansko priznale obe slovenski organizaciji kot predstavništvo manjšine.

Osnovni problem manjšinske zaščite v Avstriji je brez dvoma v tem, da se le-ta omejuje zgolj na to, da skuša preprečiti diskriminacijo posameznikov, ki se priznavajo k manjšini, ne pospešuje pa razvoja narodnostne skupnosti kot celote. Sicer pa je najbolje, če spregovorita o trenutnih najaktualnejših problemih slovenske manjšine na Koroškem predsednika obeh osrednjih organizacij.

Dosedanji dolgoletni predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Franci Zwitter je ob zadnjem obisku predstavnikov obeh organizacij pri predsedniku IS Slovenije Stanetu Kavčiču to problematiko podrobno orisal. Zato povzemamo iz govora:

»Koroški Slovenci smatramo kot najboljšo šolsko ureditev slej ko prej dvojezično šolstvo, kot je bilo urejeno s šolsko odredbo od oktobra 1945. Ker pa takšne ureditve verjetno ne bo mogoče več doseči, zahtevamo dosledno izvajanje manjšinskega šolskega zakona iz leta 1959, to je predvsem ustvaritev takšnega vzdušja, da se bodo starši lahko svobodno odločali za prijavo otrok k dvojezičnemu pouku. V tej zvezi je treba predvsem prepovedati delovanje, ki pod pretvezo obrambe nemške večine dejansko stremi za odpravo slovenskega oziroma dvojezičnega pouka, kakor se je to zgodilo s sklepom občinskega sveta v Velikovcu. Nadalje bi bilo treba rešiti vprašanje pristojnosti manjšinskega šolskega oddelka pri koroškem deželnem šolskem svetu in na splošno prilagoditi manjšinski šolski zakon novi avstrijski šolski ureditvi. Enako pereče je vprašanje lastnega poslopja slovenske gimnazije v Celovcu, ker pomeni dosedanji stalni popoldanski pouk težko obremenitev za učence in profesorje. Odprte želje imamo tudi glede upoštevanja materinščine v otroških vrtcih, v katerih do danes uporaba slovenskega jezika ali dvojezičnosti ni nikjer za-

Avstrijska republika je manjšinam, ki so ostale znotraj njenih meja — gre predvsem za koroške Slovence in gradiščanske Hrvate — priznala enake pravice kot ostalim avstrijskim državljanom in vsestransko zaščito. Zaščita narodnostnih skupin v Avstriji je zajeta deloma v avstrijski upravi in zakonodaji, predvsem pa v mednarodnih pogodbah. Med temi je za manjšine zlasti pomemben 7. člen avstrijske državne pogodbe iz leta 1955. Ta člen določa med drugim: pripadniki manjšin v Avstri-

gotovljena. Končno opozarjamo tudi na zahtevo po ustanovitvi posebnega kulturnega referata za Slovence pri koroški deželni vladi.

Glede slovenščine kot uradnega jezika je Avstrija izdala doslej samo manjšinski sodni zakon, ki pa v bistvu priznava slovenskemu jeziku le značaj pomožnega jezika ter velja samo za sodne okraje Pliberk, Železna Kapla in Borovlje in to le v prvi instanci. Koroški Slovenci pa zahtevamo slovenščino kot uradni jezik dodatno k nemščini v vseh dvojezičnih sodnih okrajih.

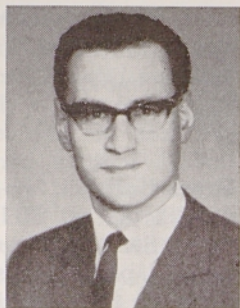
Koroška deželna vlada je sicer lani izdala svojim uradom notranje navodilo, da morajo sprejemati tudi slovenske vloge in s slovenskimi strankami na njihovo željo uporabljati tudi slovenski jezik. Koroški Slovenci sicer pozdravljamo to navodilo kot prispevek k boljšemu vzdušju, vendar to ne more biti stalna rešitev. Prvič to navodilo ni bilo nikjer uradno objavljeno, drugič pa predvideva slovenščino tudi samo kot pomožni jezik. Zlasti pa dosedanji osnutki zakona o uporabi slovenščine v javni upravi niso sprejemljivi zato, ker predvidevajo ponovno ugotavljanje manjšine.

Končno koroški Slovenci v skladu z avstrijskimi mednarodnimi obveznostmi upravičeno zahtevamo participacijo pri javnih sredstvih, ki bi morala biti zagotovljena tako v državnem, kakor tudi v deželnem in občinskih proračunih.«

Predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Reginald Vospernik pa je na isto vprašanje odgovoril: »Zdi se mi, da spada ohranitev specifične samobitnosti med najvažnejše naloge vsake narodnostne skupine. Seveda težnja po taki ohranitvi ne more pomeniti zapiranja pred značilnostmi sveta, v katerem narodnostna skupina živi. Koroški Slovenci pa imamo še posebno željo glede bodočega razvoja. Tako je prav gotovo eden izmed naših najbolj gorečih problemov vprašanje lastnega poslopja za državno gimnazijo za Slovence v Celovcu, ki je zdaj že dvanajsto leto le gost v poslopju celovške realke z izključno popoldanskim poukom.

Gotovo pa nas ponekod še mori tudi zastrupljena atmosfera v deželi, ki je pač posledica dolge nemško-nacionalne tradicije v deželi, posebej pa še posledica let

Gospa sveta na Koroškem

Ob Vrbskem jezeru ■ At the Vrbsko jezero

Dr. Zwittner, dosedanji predsednik Slovenske prosvetne zveze ■ Dr. Zwittner, previous the president of the Slovenska prosvetna zveza

Dr. Vospernik, predsednik Narodnega sveta koroških Slovencev

Značilna koroška pokrajina, zadaj vas Glinje ■ Typical Carinthian country — behind the village Glinje

Združeni mešani pevski zbori Slovenske prosvetne zveze ■ Mixed choirs of Slovenska prosvetna zveza

nacizma v Avstriji. Posebno za leto 1970, ki je koroško jubilejno leto, ker bo 10. oktobra minilo 50 let od plebiscita, si želimo od vseh merodajnih treznega dostopa do slovenskega manjšinskega vprašanja, kar gotovo spričo emocionalnih obremenitev ne bo lahko. Vendar se nam zdi, da je treba tudi v tem oziru več resnično evropskega in svetovljanskega mišljenja.

Vrsta pravic, ki nam jih zagotavlja člen 7 avstrijske državne pogodbe, še čaka izvedbe. Naši ljudje bi gotovo pozdravili dejstvo, da bi bilo dvojezično lice južne Koroške tudi na zunaj priznano z dvojezičnimi napisi. Tudi tujci, ki prihajajo v našo deželo, si želijo specifičnega koroškega lica.

Seveda se nam ne zdi zadovoljivo rešeno osnovnošolsko vprašanje. Ne moremo mimo tega, da toliko slovenskih otrok ne obiskuje dvojezičnega oziroma slovenskega pouka. To vprašanje kot tudi vsa druga so tesno povezana s celotno atmosfero v deželi. Gotovo se je na tem področju že marsikaj obrnilo na bolje; vendar je še vedno dosti nepoučenih in tudi zlobnih, ki ne znajo gledati prek lastnega omejenega plota. Tu nam bo pomagala samo politika malih korakov. Dobri odnosi do odkrito mislečih nam v tem oziru samo koristijo, kakor nam koristi tudi prijazna soseščina prek državnih meja. Kulturna izmenjava nas zbližuje, budi razumevanje, odpira vrata.

Prepričan sem, da nas more privedi do cilja samo dosledno zagovarjanje načel manjšinske zaščite na eni in izgrajevanje razumevanja s strani večinskega naroda na drugi strani.«

Obe osrednji organizaciji koroških Slovencev sta vstopili v letošnje leto po opravljenih občinskih zborih. Pri Narodnem svetu je prišlo do znatnih personalnih sprememb, saj je bil namesto dosedanjega predsednika dr. Valentina Inzka izvoljen za novega predsednika dr. Reginald Vospernik, novi pa so še številni drugi člani odbora. Brez dvoma so te spremembe tudi rezultat dokaj togega stališča starega odbora do dogodkov v slovenskem visokošolskem domu »Korotan« na Dunaju in sploh do gibanj med slovenskimi visokošolci. Nemiri med slovenskimi visokošolci pa so brez dvoma vplivali tudi na ZSO, vsaj kar zadeva spoznanje, da je treba posvetiti več

pozornosti mladini, predvsem pa mladi inteligenci in jo še bolj pritegniti k sodelovanju pri političnem življenju koroških Slovencev. Obe organizaciji bosta brez dvoma zelo resno upoštevali tudi sociološke spremembe, ki so zajele slovensko prebivalstvo. Nekdaj so bili glavna osnova slovenskega življa na Koroškem kmetje, v zadnjem času pa število kmetov na Koroškem stalno pada. Od celotnega števila prebivalcev na dvojezičnem ozemlju živi od kmetijstva in gozdarstva le še okrog 20 odstotkov, medtem ko jih je bilo leta 1910 še 75 odstotkov. To dejstvo je treba upoštevati predvsem pri kulturno prosvetnem delu, ki zahteva nove oblike in nove prijeme.

Kulturno prosvetna dejavnost ima med koroškimi Slovenci že bogato tradicijo. Organizacijsko skrbita trenutno zanjo Slovenska prosvetna zveza v okviru ZSO in Krščanska kulturna zveza v okviru NSKS. Prav lani je Slovenska prosvetna zveza proslavljala 60-letnico svojega obstoja, kar je bil zelo pomemben jubilej. Res je, da se kulturno prosvetna dejavnost med koroškimi Slovenci omejuje predvsem na zborovsko petje, predvsem v zadnjem času pa kljub nekaterim uspehim predstavam dijakov slovenske gimnazije stagnira odrska dejavnost.

Tudi literarna dejavnost trenutno ne odraža intelektualne moči slovenske manjšine na Koroškem, vzrokov pa je več. Ne da bi se spuščali v njihovo analiziranje, je vendarle res, da v zadnjem času ni izšla nobena pomembnejša literarna publikacija. Vendar pa tudi v tem pogledu kaže na boljše. Tako je na primer prav zdaj v pripravi nova številka literarne publikacije »Mladje«, okrog katere se že nekaj časa zbirajo mladi koroški literati. Nova centralna knjižnica, ki jo je ustanovila Slovenska prosvetna zveza, daje osnovo, ki bi lahko prerasla v centralno znanstveno knjižnico, predvsem pa so razveseljivi prvi pojavi pripravljenosti za sodelovanje med obema kulturno prosvetnima organizacijama. Predlogi, ki jih je v tem pogledu dala Krščanska kulturna zveza Slovenski prosvetni zvezi, bi lahko mnogo koristili ne samo za dvig lastne kulturno prosvetne dejavnosti med koroškimi Slovenci, ampak tudi pri usklajevanju kulturne izmenjave z matičnim narodom.

Zdrav, krepak in številen je Kernjakov rod ■ A healthy, strong and numerous Kernjak family

Koroški Slovenec Pavel Kernjak, znan ljudski skladatelj, njegove pesmi so znane

in priljubljene med našimi ljudmi doma in po svetu ■ The Carinthian Slovene, Pavel Kernjak, known as the people's composer. His songs are well known here and in foreign countries foto: Miha Cerar

Željko Kozinc

Pavel Kernjak - koroški ljudski pevec

Vsak Slovenec, ki mu je kaj do svoje ljudske pesmi, pozna »Mojceja«, »Katrc«, »Ti puobeč ja kna ne lumpej«, »Moja ljubca mi je pošto poslava«, »Juhe, pojdam v Škufče«. Marsikdo meni, da so te pesmi stare že nekaj stoletij. Naučil se jih je sam ne ve kdaj in od koga. Če besedila ne ve, napev pozna gotovo.

Med naše rojake na tujem jih je razširil najboljši slovenski pevski zbor — Slovenski oktet, bodisi s svojimi koncerti bodisi

s svojimi ploščami. Pridružile so se zbirki narodnih pesmi, ki jih, vsak svojo, rojak nosi v svojem srcu. Narodna pesem pa je ena najlepših in najtrdnejših vezi z rodno grudo.

Najbolj srečen, da so te pesmi postale ponarodele in da jim malokdo ve avtorja, je njihov oče, skromen koroški kmet, Pavel Kernjak. Ta mož, ki je letos 9. februarja praznoval sedemdesetletnico svojega življenja, je eden izmed poslednjih ljudskih pevcev, ki so v stoletjih zbrali eno najlepših zakladnic ljudskih pesmi na svetu. Temu jubileju so ljubljanski listi in televizija posvetili precej pozornosti, zato je Kernjak preživel svoj praznik, kot je zaslužil. Številni prijatelji njegovih pesmi so ga obsuli s pristrčnimi voščili in dobrimi željami, tako da je mož, ki je pač bolj vaje harmonija in petja kot pa peresa, komaj lahko še odgovoril vsem in se jim zahvalil. Lepo pa ga je počastil tudi njegov ljubljenski Slovenski oktet s posebnim koncertom.

Bil je to pravzaprav praznik vseh koroških Slovencev. Njim nemara Kernjakova pesem največ pomeni, saj je prava podoba koroške narodne pesmi — mehka, zasnjana in široka, podoba prelepe pokrajine severno od Karavank. Kako čudovito se vanjo zlije Kernjakova pesem »Rož, Podjuna, Zilja«, ki je postala prava himna koroških Slovencev:

»Rož, Podjuna, Zila,
venec treh dolin,
moja domovina,
narod moj trpin.«

Pavel Kernjak živi v Trebinji, v zaselku desetih hiš pri Št. Ilju ob Dravi, v osrčju Roža. Sem se je priženil k ženi Amaliji. Še prej pa je kar sedem let hodil k njej v vas iz Št. Ilja, od koder je sicer doma. Nemara se je prav na teh vasovanjih prebudila njegova nežna narava in se hotela izpovedati. Iz tistih časov namreč izvirajo njegove prve pesmi, v katerih je preprosto pa zelo čustveno izpovedoval svoja hrepenenja po ljubezni, pa tudi veselje nad mladostjo. Od tistih pesmi se je med ljudmi še najbolj usidrala »Juhe, pojdam v Škufče«, prekipevajoča pesem, polna fantovske hudomušnosti in vriskanja.

»Oh, vasovanja...« vzdihne danes Pavel Kernjak, »iz Škufč v Prapreče, iz Prapreč v Pinjo ves — prav kakor poje ta pesem. Bil sem velikokrat zaljubljen. V meni je vse pelo. Res, ni se mi bilo treba siliti s skladanjem. Če pa sem se iz dolgega časa ali jeze vendarle silil, potem mi ni uspelo. Napisal sem sicer nekaj, ampak odleglo mi ni.«

Še danes je poln vedrine. Zvrhano mero je je ohranil vse življenje, čeprav so ga trle bolezni in vojne tegobe.

»Moj oče je želel, da bi šel študirat,« pravi danes. »Meni pa mestno vzdušje ni dišalo. Mest nisem nikoli maral. Zmeraj sem imel raje naravo, prost zrak in preproste ljudi, še zlasti vesele. Uvidel sem, da bom najbolj srečen doma, med svojimi ljudmi, med Slovenci. Rad imam to našo koroško deželico, te naše vasi. Če bi moral živeti kje drugje, bi mi manjkalo kos duše. No, oče pa je nekaj vendarle dosegel: postal sem, kot je bil on, organist. To sem še v šentiljski cerkvi... Od očeta sem podedoval veselje do glasbe in šel sem dalj kot on, začel sem pisati pesmi. Melodije so mi še šle nekako od rok, slej ko prej so se mi nekako zlile preko duše, ampak besedila... besedila pa ne. Veste, jaz nimam kdo ve kaj šol. In ker sem skoraj vse svoje življenje preživel odcpljen od svoje matične domovine Slovenije, nisem poznal slovenskega knjižnega jezika. Potem sem si kupil Slovenski pravopis in si z njim pomagal. Še danes je to knjiga, ki jo poleg pesmaric najpogosteje vzamem v roke.« Tako je Pavel Kernjak besedila svojih pesmi napisal v rodnem koroškem narečju in, če damo roko na srce, je to njegovim pesmim samo koristilo.

Od vseh svojih pesmi ima Kernjak najraje »Katrco«. Želel je z njo spodbuditi in obenem ponagajati pevki Katrci, članici bilčovskega pevskega zbora, odlični pevki, ki je ves zbor držala pokonci, poročiti pa se ni hotela.

»Kako so druge pevke ajfrale!« se spominja Kernjak. »Moral sem tudi zanje napisati pesmi. Presneta ženska stvar!«

Tako so nastale pesmi: Dorika, Mirica, Zorica, Pepca.

Mnoge Kernjakove pesmi imajo za naslov žensko ime. Nemara najlepša, gotovo pa najpopularnejša je med njimi Mojcej. Zgodba te pesmi je zelo zanimiva. Kernjak jo takole pripoveduje:

»Veste, mlado smo potrebovali k hiši... Jaz sem bil bolehen, slab za delo, enako žena Amalija, sin pa je bil star že osemindvajset let, pa kar sam. Kar naprej sem ga priganjal — ali se boš že enkrat oženil ali ne? On pa je po navadi odgovarjal, da ga nobena ne bo marala. Pa sem mu rekel tako v šali: ‚Kakšnega Mojceja boš pa že dobil! Ali si fant ali nisi?‘ Miro, moj sin, me je žalostno pogledal in vzdihnil: ‚Mojcej, oh, Mojcej.‘ Na poseben način je vzdih-

nil, meni pa se je iz tega sinovega vzdihla v tistem trenutku utrnil začetek pesmi: ‚Mojcej, oh, Mojcej, vzemi menè...‘ Napisal sem jo kot en sam fantovski vzdih in prošnjo — za sina. Že čez nekaj mesecev smo imeli mlado. Ni sicer Mojca, ampak Cilka, toda to je vseeno, pesem je kljub temu posvečena njej. Rad jo imam, pridna je. Kadar je utrujena, mi včasih pravi: ‚Atej, preveč ste obljubljeni v tisti pesmi.‘ Jaz sem namreč napisal: ‚Boš zmeraj ležava, se zmeraj smejava.‘ Kako je življenje obrnilo to reč! Enajst otrok imata že! Vsako leto je privekal eden. Pri petem ali šestem sta se z Mirom odločila, da bosta počakala eno leto. No, počakala sta, potem pa, glej, naslednje leto sta dobila dvojčke. Narava pač ni hotela pokvariti svojega zaporedja.«

Tako se Pavlu Kernjaku izteka življenje v posebni sreči, ki mu jo nudi enajst vnučkov, prelepih in zdravih otrok. O njih in za njih napiše zdaj kakšno pesem, saj so mu največje veselje. Uči jih peti in jih tako pripravlja, da bodo življenje jemali radostno in sproščeno. Pesem je po njegovem sol življenja, ena njegovih spodbud. Tudi njemu je pomagala, da ga je lažje preстал. Pri tem pa jo je še kot svojo srčno kri razkropil med slovenske ljudi.

Lado Zupancič

gost v sobi, gostitelj na skednju

Prijetna vasica Mühlbach (slovensko ji pravijo Reka) se skoraj v ničemer ne razlikuje od ostalih 40 vasic občine Šentjakob v Rožu. Pozoren obiskovalec pa vendarle hitro opazi razliko v čistoči in urejenosti. Domačini se namreč v poletni turistični sezoni že nekaj let ukvarjajo razen s kmetovanjem tudi s turizmom, s tako imenovanim kmečkim turizmom.

»Pravzaprav je do tega prišlo čisto spontano,« je pripovedoval lastnik hotela Rosenthalerhof Miha Antonič, ko smo v prijatni družbi z njim in s tajnikom Slovenske kmetijske zveze Blažem Singerjem sedeli ob vrčku odličnega »senatorja«, piva iz beljaške pivovarne. Oba, Miha in Blaž sta koroška Slovenca, zato je bila njuna slovenščina nekoliko trša, pa še vseeno gladka.

»S turizmom sem se začel ukvarjati okrog leta 1956,« se je spominjal Miha. »Tokrat sem bil še mlad in vseh muh poln. Prilika je nanekoli, da se je pri meni ustavila neka slovenska družina, ki je želela prebiti tu nekaj dni. Oddal sem svojo sobo, sam pa sem odšel spat na skedenj. Naslednje leto je prišlo pol žlahte te družine, potem prijatelji in znanci... Tako smo začeli s turizmom. V začetku res ni bilo še vse urejeno, vendar pa smo bili tako poceni, da udobje niti ni bilo vprašanje.« No, danes je njegova hiša že prvovrsten hotel z restavracijo, kjer postrežejo z balkanskimi specialitetami, s kegljiščem, notranji prostori pa so opremljeni moderno, pa vendar v pravem slovenskem vzdušju. V moderno je znal dobro vključiti slovenske folklorne posebnosti.

Tako imenovani kmečki turizem se v zadnjem času razvija tudi v Sloveniji, v marsičem pa se lahko zgledujemo pri naših za mejo. Zanimanje pa je tudi pri nas precejšnje: po mestnem vrvežu se hočejo ljudje naučiti idiličnega miru, ki ga lahko najdeš le še na deželi, postreženi so z dobro domačo hrano, kmetje pa tako prodajo svoje viške, kar jim pomeni precejšen dodatni zaslužek. Tudi slučajni obiskovalci se radi ustavljajo v prijetnem slovenskem hotelu na Koroškem. Zato ker je slovenski, pa zato ker se v njem tudi sicer prijatno počutijo.

Milenko Strašek

obiskal sem Pilštajn

Zgodovina pripoveduje o gradu Peillenstein, kjer se je l. 963 rodila grofu Engelbertu pilštajnskemu in njegovi ženi Tuti hčerka Ema ali Hema, kot jo nazivajo Korošci onkraj meje. To je kasnejša svetnica Ema, patrona vseh žensk, ki imajo to ime. Na očetovem gradu je dekle rastle in se slednjič poročilo z mejnim grofom Wiljemom in tako pomnožilo svojo že tako veliko posest z darovi cesarja Henrika II., ki je bil njen sorodnik. Po smrti moža in uboju dveh sinov Hartwicha in Wiljema, pa je vso ogromno posest med Savo, Sotlo, Mirno in Savinjo poklonila krškemu samostanu (Gurk) na Koroškem. Od takrat naprej je bil Pilštajn v rokah krških škofov. Čeprav je ostal samostojen kot prej, s svojo sodno oblastjo, so ga le upravljali škofje iz Krke, ki so od časa do časa prišli na obisk v trg.

Ko sem rnil v strmi pilštajnski hrib, sem mislil o vsem tem. O dveh gradovih, Pilštajnu in Hartensteinu, ki je bil zatočišče luterancev in ki je skrival njihove predikante, zaradi česar so bili gospodje pilštajnski često klicani na odgovornost, na Macchiavellijeve knjige, ki so jih prebiral tudi pilštajnski gospodje, na vso slavo tega majhnega gnezda, ki čepi na griču nad potokom Bistrico ob vhodu v Kozjansko dolino. In ko sem končno ves zasopel le prišel med prve hiše, mi je bilo nekako hudo. Nikjer ni več gradov; domačini so jih razbili v strahu, da bodo morali plačevati davek zanje. Edini spomin nanje je plošča, vzdana nad vhodom v farno cerkev, majhen ostanek zidu od obeh, ter »pranger« ali sramotilni steber, pa precej listin, ki leže v arhivih, tudi v Mariboru. Najvažnejši ostanek davnine pa je vsekakor majhna kapelica, h kateri je prizidana farna cerkev sv. Mihaela, in za katero menijo, da je stara čez 1000 let.

Te stvari ti v trgu pove skoraj vsak starejši Pilštajnan, pravzaprav vesel je, če to lahko naredi in dobro se mu bo zdelo,

Skoraj nič ni ostalo od nekdanjega Pilštajna, ki mu je učiteljica Kristina Bertoldova, ki tudi že vrsto let počiva na starem britofu, napisala znano pilštajnsko himno ■ Almost nothing was left of the former Castle of Pilštajn. The Pilštajn Hymn, written by lady teacher, Kristina Bertold, who died long ago is very well known

Kip pilštajnske grofice sv. Eme pred cerkvijo v Krki na Koroškem ■ A statue of the countess, St. Ema of Pilštajn in front of the church at Krka in Carinthia

Pranger — sramotilni steber, ki so ga nekdanj uporabljali za kaznovanje upornih tlačanov ■ Pranger — the pillory used for punishing insurgent serfs in former times

če boš tudi ti vesel in ponosen ob pripovedovanju, da je Pilštajn nekoč nekaj bil, da je bil središče ogromne posesti, imenovane Commisariat Peillensteiniensis, da je imel, čeprav majhen, pekarijo, mesnico, dve trgovini, pošto, šolo, občino, usnjarno, policijo in da je skoraj vsaka druga hiša bila »oštarija«. Danes sta tu dve gostilni, Tončkova in Jurčkova. Zlasti Tončkova je zanimiva in ogleda vredna, saj je urejena vsa v dobrem starem stilu in v njej dobiš prav vse, vsaj tako zatrjuje Zakoškov Toni, še celo pilštajnsko »nacionalno« jed »sühe drnüle«. Jurčkova pa odpre svoje težke dveri le sejmarjem, ki so tam dolgoletni gostje. Če se spustiš v pogovor s sivolasim oštirjem, ki kljub letom nosi klobuk še postrani, ti bo nemara s ponosom razložil, da gostilne ne da iz rok, dokler bo le še pri moči, že zaradi sejmov ne, ki so na Pilštajnu večstoletna tradicija in pomenijo vsesplošen praznik. Takrat Jurček zakolje prašička, naredi kislo juhuco, ki je baje specialiteta in, kar je najvažnejše, zadovoljno šteje denarce, zakaj vsaka kupčija se sklene v gostilni po stari slovenski navadi.

Kronika trga Pilštajn ve povedati, da je imel trg velike sejme in da je enega izmed njih potrdil leta 1431 v Strasburgu škof Ernest »svojemu trgu Pilštajn na vse večne čase na dan sv. Mihaela«. Drugi znani sejem je trgu podelil leta 1505, 1. decembra, cesar Maksimilijan v Strasburgu in sicer na dan sv. Primoža in Feliciana z vsemi svoboščinami.

Ob semanjih dneh se dostikrat zasliši izza oken obeh gostiln pilštajnska himna. Naj vam povem, da so Pilštajncani zelo ponosni ljudje. Morda zato ni slučaj, da imajo svojo himno, ki je znana daleč na okoli po Sloveniji in zaradi katere so si včasih pilštajnski fantje skočili v lase in trli nosove, če je bilo treba braniti staro slavo. Če je nekdo Pilštajncanom zabrusil v obraz, da so »drnulovci«, je bila to huda žalitev, ki se ni dala opravičiti le z nekaj litri vina.

Danes so na drenovo drevo, ki ga je po pilštajnskem bregu toliko, kot nikjer drugod in na njegov sad, sladko-kislo drnuljo, na Pilštajnu vsi ponosni, himna pa je ena glavnih znamenitosti trga. Do pred leti je bilo tod vse živo, takrat je bila tu še šola. Staro poslopje, 500 let mu šteje neizpros-

Napredni kmet Franc Petrunje napeljuje žico za »električnega pastirja«
■ The progressive farmer, Franc Petrunje, fits the electricity wire for the »electric herdsman«

Vzorna kmetija Franca Petrunje iz Kogelnika pri Ribnici na Pohorju, kjer so se predvsem odločili za pridelovanje mleka ■ The model farm of Franc Petrunje from Kogelnik on Pohorje. He decided to produce only milk

na zgodovina, stoji tik pod gradom Pilštajn. Ne toliko po starosti, le po svojevrstni borbi vsa leta po osvoboditvi, ga delajo zanimivega. Vsa ta leta so šolnikom in občinskim možem delala preglavice. Nekoč je bila nižja gimnazija, potem osemletka, na pročelju pa se še rahlo vidi napis »Čitalnica«. Potem bi se skoraj podrl strop; urno so ga podprli s stebri, da so otroci morali kukati izza njih na tablo. Pred leti pa so to zadevo rešili: v Lesičnem stoji danes nova šola.

Mladi učitelj Miha Zakošek, ki je vedno dobre volje in delaven, je dejal: »Na Pilštajnu ni več tako. Vedno bolj je dolgčas. Sam ne zmorem vsega, drugih pa ni. Marsikaj nas tare, prostorov ni, cesta v trg je slaba, dotrajana, vsi čakamo na novi asfalt, ki so ga lani začeli polagati od Šentjurja proti Kozjanski. Našo cesto moramo večkrat sami popravljati. In toliko se govori, koliko je Kozjanska žrtvovala med vojno. Vse je bilo pri nas, XIV. divizija, Kozjanski odred, nikoli niso odšli lačni, pravijo ljudje. Danes so vsi pozabili na nas. Mladina bi rada delala, le možnost bi ji bilo treba dati. Tako pa imamo same težave, enkrat s cesto, drugič s cisterno za vodo na sredi trga, ki jo moramo sami čistiti...«

Sonce je pravkar zahajalo in zvonik je bil obsijan in čudovit v poslednji svetlobi. Moral sem se zamisliti ob besedah mladega učitelja. Kaj je ostalo trgu od nekdanje imenitosti? Nič, prav nič. Seveda še s tem ni rečeno, da je s trgom konec. Ne, to ne. Samo to nesrečno cesto nam naj naredijo, asfalt od Šentjurja do Kozjega. Pridite potem, pravijo, boste videli, da bodo ljudje še prišli k nam. Vse jim bomo pokazali, vse povedali in imeli bomo turizem...

Ni iz trte zvita ta ugotovitev, sem pomislil, ko sem se po označeni poti XIV. divizije spuščal v dolino. Trg je lep, arhitektonsko ubran v celoto z nekaj zgodovinskimi znamenitostmi. In ne nazadnje je prav gotovo pomembno dejstvo, da so v bližini trga kraji, ki jim turizem ni več tuj: Kozje, Planina, Podčetrtek z »atomskimi« topliaci, Olimje s samostanom pavlincev in najstarejšo apoteko v Evropi, Rogaška Slatina, Titov rojstni kraj Kumrovec in če bi tej vrsti pridjal še Pilštajn, kot zanimiv primer srednjeveškega trga, bi bil krog sklenjen.

Tone Čuk

pohorske kmetije se specializirajo

Sloveniji pravimo »mala Švica«. Nemalokrat in predvsem tudi zato, ker je hribovita in gorata in ker so zaradi njene ugodne lege na prehodu proti morju lepe možnosti za razvoj turizma, med drugim tudi kmečkega. Zlasti to postavlja pred kmečke gospodarje, da svoje kmetovanje prilagode nastalim razmeram in da pridelujejo zlasti tiste pridelke, ki gredo najbolje v denar. Nekaj primerov, kako je mogoče kmetijo preusmeriti, je na Pohorju. Tu sta se združila interes kmetov in mariborskega gozdnega gospodarstva, ki je kmetom pomagalo s krediti. To gozdno gospodarstvo je dalo v enem letu pohorskim kmetom posojil za okoli 130 milijonov starih din. V kakšne namene je šel denar, kaže tale primer, ki pa je značilen tudi za druge pohorske kmetije, ki najemajo posojila. Hribovsko kmetijo Franca Petrunje iz Kogelnika, nedaleč od Ribnice na Pohorju, zagledaš takoj, ko stopiš iz gozda. Okrog gospodarskih poslopij so travniki, razdeljeni s količki in električno žico. Električni

pastir »Kekec« se napaja z električno omrežja. Količke je gospodar pripravljale čez zimo, zabijal pa spomladi. Travnike je na pomlad tudi dobro pognojil — sedemkrat bolje kot pred leti. Že letos jih je pognojil s 7000 kg gnojil, a po prej s 1000 kg. Njiv na tej kmetiji skorajda ni. Kjer so še, jih posadijo le s krompirjem. Zdaj tudi ne sejejo več ovsa, prav tako tudi ne rži, zakaj vso orno zemljo so posejali s travnimi mešanici.

Preusmerjanje v travno-košno gospodarjenje spremljajo še drugi ukrepi. Gospodar je nakupil plemenske rodovniške krave, motorne kosilnice, traktor in naprave za umetno sušenje trave. Tu visoko na Pohorju so namreč pogoste pomladanske plohe in večja zanesljivost v pridelovanju krme je nujna. Temu se bosta pridružila še dva silosa, v kratkem pa nameravajo preurediti tudi hlev. Večji pridelek krme in hlev bosta omogočila, da se bo skupno število goveda in zlasti krav povečalo na 20 glav, dnevna količina mleka pa do 100 litrov.

Ob tem bi morda kdo dejal: komu pa bo kmetija prodala toliko mleka? Bojazen pa ni potrebna. Iz bližnjega Josipdola prihajajo delavske družine same ponj, še pomembnejše pa je, da nastaja v bližnji Ribnici zimskošportno središče, kamor prihaja vse več Mariborčanov in tudi Avstrijcev z onstran meje. Ker v tem središču primanjkuje tudi sob, je začel Petrunj preurejati sobe za namestitev turistov.

Prijatelju in pevcu Jožetu Lojku

Iz Argentine je prispela žalostna vest, da si nas nenadoma za vedno zapustil. Ne morem se sprijazniti z mislijo, da ne boš nikoli več zapel. Petje je bilo tvoje največje veselje. Vselej in povsod si bil pripravljen za pesem, rad si sodeloval s svojim lepo zvenečim tenorjem. Kot pevovodja se te bom vedno spominjal s toplo hvaležnostjo. Odpojij si v miru!

Jože Lojk je bil rojen v Črničah na Vipavskem leta 1901. V Argentini je živel 44 let. Vsa ta leta se je povsod udeleževal kot pevec in z ženo in sinom sodeloval v naših društvih. Pred nekaj leti sta z ženo prvič obiskala rojstno deželo in letos je nameraval spet priti. Žal, se ne bomo srečali nikoli več.

Ciril Jekše, Selo na Vipavskem

piknik v Škofji Loki

Škofjeločani se z verno pripravljajo za izseljenski piknik 4. julija. Pravijo, da bo program prekosil lanskega. Za obiskovalce pripravljajo številna prijetna presenečenja, o katerih pa nam bodo kaj več povedali za prihodnjo številko. Prav veselo bo to srečanje, na koše bo dobre volje in vsega dobrega in prijetnega. Kar prav bo, da se vsi, ki letos obiščete Slovenijo, dogovorite za veselo svidenje 4. julija na pikniku v Škofji Loki.

prvi obiskovalci

V drugi polovici februarja se je na Matici oglasil rojak Janez Hočevar iz Hamiltona v Kanadi, ki je predsednik odseka št. 13 Planica podpornega društva Bled. Pripovedoval nam je o delu njihove sekcije, o delovanju celotne organizacije ter o prireditvah, ki jih prirejajo za slovenske rojake. Njihova sekcija v Hamiltonu šteje 106 odraslih članov, celotno društvo Bled pa okrog 900 članov. Rojak Janez Hočevar nam je pripovedoval še o svojih vtisih, ko se je po skoraj 13 letih vrnil v domovino.

skupinski obiski Jugoslavije

Tudi letos je bilo že v začetku marca najavljenih več skupin slovenskih rojakov iz prekmorskih dežel. Prijavljajo se tako skupine upokoјencev, kakor tudi mladih, ki so rojeni v novih domovinah. Iz ZDA bo letos spet prišla skupina mladih in veselih potnikov »POLKA TOUR«, ki bodo imeli letos s seboj celo svoj ansambel, da jih bo zabaval po poti. 19. julija bo skupina pred izletom po Sloveniji priredila piknik — »Polka Party« na Otočcu pri Novem mestu, kjer bi se želeli srečati s čim večjim številom domačinov.

Iz Clevelanda pride tudi letos skupina upokoјencev, prav tako bo gotovo prišla skupina SZZ iz Chicaga, pa še več drugih. Prav tako se že pripravljajo na množičen obisk domovine naši rojaki v Kanadi, dobili pa smo tudi sporočilo Slovenskega društva v Sydneyu v Avstraliji, da pride njihova skupina v juniju.

Naši rojaki, ki žive in delajo v Porenju-Westfaliji bodo, kakor lani, prihajali v

Jugoslavijo na obisk z vlaki, ki jim bodo enkrat tedensko (ob petkih) priključeni posebni vagoni s spalniki, in to že od 2. maja pa do 19. septembra.

pester program na izseljenskem srečanju v Vinici

Odbor za pripravo izseljenske prireditve na Vinici ima že polne roke dela. Izdali bodo ličen prospekt, kjer bodo na kratko popisali nekatere belokranjske zanimivosti, posebej še na Vinici in okolici, in tako obiskovalcem še bolj približali deželo in njene ljudi. Prav tako povzroča organizatorjem veliko skrbi priprava programa prireditve, za katerega želijo, da bi bil čimbolj pester in privlačen za vsakogar. Na predvečer prireditve, v soboto 28. junija, bodo pripravili kresovanje in povabili k sodelovanju več domačih folklornih skupin. V nedeljo 29. junija pa bo glavna prireditev — goste bodo že dopoldne svečano sprejeli z godbo na pihala, popoldne pa bodo v programu sodelovali združeni slovenski pevski zbori iz Trsta, več domačih folklornih skupin, za ples pa bo igral eden izmed priznanih narodnozabavnih ansamblov. Seveda bo poskrbljeno tudi za dobro postrežbo, kjer bodo nudili tudi izvrstne belokranjske specialitete kot gibnico, povitico (potico) in drugo.

govorite jezik dežele kjer živite?

Slovenska izseljenska matica je v začetku februarja sklicala posvetovanje predstavnikov delavskih univerz, Zavoda za zaposlovanje in nekaterih podjetij, ki imajo delavce, zaposlene v tujini, na katerem so skušali najti rešitev, kako bi čimveč naših delavcev, ki se zaposlujejo v tujini, obvladalo vsaj osnove jezika dežele, kamor odhajajo. Delavske univerze v posameznih slovenskih krajih naj bi za delavce, ki so se prijavili za delo v tujini, pripravile nekajmesečne tečaje po moderni avdiovizualni metodi, ki bi bila prilagojena preprostemu človeku in njegovim jezikovnim potrebam. Za delavce, ki ostanejo tudi prek zime v tujini, pa bodo skušali organizirati podobne tečaje v tujini.

naši povratniki

Alojz Rot iz Holandije

Januarja leta 1955 je na plenumu Slovenske izseljenske matice pokojni predsednik Ivan Regent v imenu predsednika Jugoslavije Josipa Broza-Tita podelil visoka odlikovanja sedmim našim izseljencem povratnikom, ki so kot člani Matice s svojim nesebičnim delom veliko prispevali, da so se rojaki v svetu seznanili z življenjem in razvojem v rojstni domovini. Med odlikovanci je bil tudi Alojz Rot, povratnik iz Holandije. Prejel je Red bratstva in enotnosti druge stopnje.

Letos poleti bo poteklo dvaindvajset let, odkar se je za stalno vrnil. Od takrat živi med nami. Od ustanovitve sodeluje s Slovensko izseljensko matico in je član njene glavnega odbora.

Alojz Rot je zadržan in skromen človek. O sebi nerad govori. Nam pa se zdi prav, da zapišemo vsaj tiste drobce, ki smo jih v nevezanem pomenku izbrskali iz njega. Iz Velikega Trna nad Krškimi je doma. V prvem letu tega stoletja je bil rojen in ker je bila polna hiša otrok, je moral, ko se je spotegnil v fanta, oditi za delom. Najprej je kopal premož v Trbovljah, nato v Nemčiji, pa v Franciji, Luksemburgu in končno v Holandiji. Heksenberg se je reklo tiste-

mu rudniku v Herlerheide, kjer je delal sedemnajst let. Zraven je pridno deloval tudi v društvih. Dolgo je bil predsednik rudarskega društva sv. Barbare. Pa oženil se je in si ustanovil družino. Takrat je zagorel svet v drugi svetovni vojni. Društva so prenehala delovati, med temi tudi društvo sv. Barbare, čeprav je za to okupator klical predsednika na odgovor. Ti so pač želeli, da bi tudi delo v društvih steklo po njihovih željah, kar pa zavedni izseljenci niso mogli dopustiti. Vključili so se v holandsko odporiško gibanje. Imeli so svoje skupine. Prevzeli so si ilegalna imena. Ko je zavezniška vojska osvobodila holandski Limburg, so dobili dovoljenje za ustanovitev podpornega izseljenskega društva, ki naj bi zbiral prispevke za žrtve fašizma v domovini. Z vnemo so se lotili dela in zbrali 2200 guldnov, ki pa so jih morali deponirati v banki. V marcu 1945 pa je policija delovanje društva prepovedala, češ, da je komunistično. Predsednika Antona Maruša so zaprli in ga pozneje izpustili s pogojem, da denar, ki so ga zbrali za pomoč domovini, izroče konzulu jugoslovanske begunske vlade, Dupontu.

To pa že ne! Rot in Maruša sta osebno obiskala Duponta in mu v obraz povedala, da izseljenci ne priznavajo več pobegle kraljeve vlade in da denarja ne dajo. Nato je policija denar v banki blokirala. Šele s posredovanjem jugoslovanskega predstavništva pri holandskem poslanstvu v Bruslju so dosegli, da je bil denar v banki deblokiran in je lahko društvo ponovno zaživelo. Takrat je dobilo tudi novo ime. Imenovali so ga Svobodna Jugoslavija in Alojz Rot je bil centralni tajnik društva, ki je imelo podružnice še v nekaterih naselbinah. Dne 1. decembra 1945 je bil v Bruslju prvi izseljenski kongres. Udeležile so se ga delegacije iz Holandije, Belgije, Italije, Francije in Jugoslavije. V delegaciji iz Holandije so bili Anton Maruša, Jože Videc, Alojz Rot, Herman Kunst in Franc Potisk.

Alojz Rot je bil kasneje tudi v delegaciji, ki je v decembru 1946 v imenu društva Svobodna Jugoslavija obiskala Jugoslavijo, da bi pospešila povratek naših izseljencev. S tega obiska se je Alojz Rotu najbolj živo vtisnil v spomin sprejem pri predsedniku Titu, ki je našim rudarjem iz Holandije krepko segel v žuljave roke.

Nato je Rot z Vinkom Oblakom, Antonom Marušo in Antonom Gračnerjem deloval v komisiji za repatriacijo, ki je imela težavno in odgovorno delo. Po vsej Holandiji so obiskovali naše naselbine, stroške za potnino pa so seveda krili kar iz lastnega žepa. Poleti 1947 je pripeljal vlak, ki je imel 38 vagonov, naše povratnike iz Holandije. Še je bilo mnogo težav, nevšečnosti in skrbi, posebej še za tiste, ki so sodelovali pri organizaciji transporta, a polagoma se je le vse uredilo. Tako je Alojz Rot pred dvaindvajsetimi leti za vselej prišel k nam, po sedemnajstih letih dela v holandskih rudnikih, ki so znani kot najbolj nezdravi v Evropi.

V Ljubljani se je zaposlil pri podjetju Slovenija avto, obenem je delal tudi v organizacijah. Zdaj je upokojen. Na Gorenjskem, blizu Kranja živita z ženo, ki pa zadnji čas boleha, kar ga skrbi in tare.

I. S.

Josipina Sitar, poročena Možina, iz Argentine je bila letos med prvimi lastovkami, ki so prihitele k nam na obisk iz tujih dežel. Doma je iz Kožbane v Brdih, ki jih je obiskala po 41 letih. Na sliki z bratom in tajnikom podružnice matice iz Nove Gorice

Jože Prešeren

Vinica vas vabi

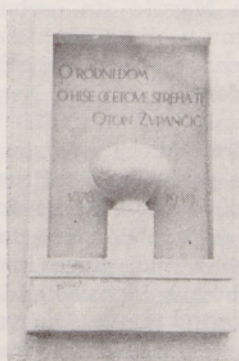
*Od hiše do hiše hodimo,
zelenega Jurija vodimo,
on pomlad v deželo prinesel je,
uso zemljo z zelenjem potresel je.
Zima, zima, ajd za peč
celo leto leč!*

(Oton Župančič: Na Jurjevo)

Bela krajina je še ena izmed tistih redkih slovenskih pokrajin, kjer so narodni običaji še vedno sveži. Jurjevanje, kresovanje, pa izdelovanje narodnih vezenin in številne druge šege in navade še danes oblikujejo značaj preprostega belokranjskega človeka. Najbolj pritegne ljudi, domačine in tujce, Jurjevanje, ki ga v Črnomlju prirejajo vsako prvo soboto in nedeljo v juniju. Takrat se staro in mlado obleče v narodne noše, ki jih privlečejo iz starinskih, bogato okrašenih skrinj, oblikujejo skupine in zaplešejo stare plesе. Tujcem pomeni to obredje folklorno zanimivost, domačinom pa še vedno del njihovega lastnega življenja.

Jurjevanje, praznik setve, pa je obenem tudi uvod v znamenito kresovanje, ki se zaključi na Ivanje (24. junija). V okviru letošnjih praznovanj pa bo tudi tradicionalno srečanje dolenjskih in belokranjskih izseljencev na Vinici ob Kolpi 28. in 29. junija.

Prez dvoma bo ta prireditev pritegnila precejšnje število naših rojakov, ki bodo

Vinica v Valvasorjevih časih
■ Vinica in the time of Valvasor

Vinški rojak pesnik Oton Župančič.
Letos se spominjamo 20-letnice njegove smrti, levo spominska plošča na pesnikovi rojstni hiši ■ The poet writer Oton Župančič, born in Vinica. This year we shall celebrate the 20th anniversary of the poet's death

Trije posnetki viniške svatbe, fotografirane leta 1912. Te fotografije nam je dal na razpolago znani belokranjski folklorist Božo Račič ■ Three pictures of the Vinica wedding, photographed in 1912

Spominska vpisna knjiga v Župančičevi rojstni hiši v Vinici ■ The visitors book in the house where Župančič was born in Vinica

Motel v Vinici ■ Motel in Vinica

Planinski dom na Mirni gori
■ A mountain hut on Mirna gora

Razgovor z učenci viniške osnovne šole
■ A conversation with the school children in public school of Vinica

Pridite v naše zidanice, vabi Marta Skubic, vodja Turist biroja iz Črnomlja

■ Come to our wine-cellars, says Marta Skubic, the director of the Turist biro from Črnomelj

Belokranjske pisanice, ki so drag spomin na rodni dom našim ljudem doma in na tujem

takrat na obisku v domovini, in to ne samo Belokranjcev, prav bi bilo, da bi Belo krajino takrat obiskali tudi rojaki, ki so doma iz drugih koncev naše domovine.

Beli krajini pravijo deželica sonca, brez, grozdja, za njeno pokrajino so značilni brezovi stelniki in kostanjeve loze, znano je njeno izredno milo podnebje, poleti pa privablja množice kopalcev Kolpa, saj je izredno čista in topla.

»Kaj je za belokranjski turizem najpomembnejše, kaj bo privabilo sem največ tujih gostov?« smo spraševali prijazno uslužbenko Marto Skubic v črnomaljskem turističnem uradu.

»Kolpa in zidanice,« nam je odgovorila kratko, skoraj brez premisleka. Šli bi do Kolpe, pa je bila šele zgodnja pomlad, šli bi tudi do zidanic, pa ni bila jesen. Vrnili pa se bomo poleti, prav za gotovo, smo obljubili Marti.

Oglasili smo se na črnomaljski občini, kjer smo hoteli zvedeti, kakšne načrte imajo za prihodnost, posebno še glede turizma. Predsednik Dvojmoč s sodelavci nam je z veseljem postregel s podatki. Na kratko jih bomo posredovali.

Črnomaljska občina ima 17.000 prebivalcev, od katerih je še dobra polovica kmetov, v družbenih podjetjih pa je zaposlenih okrog 3.600 ljudi. V Črnomlju, ki je imel pred vojno le skromno livarsko delavnico, je po vojni zrasla livarska industrija Belt, razširil pa se je tudi rudnik Kanižarica, ki zaradi ugodne lege trenutno zelo dobro uspeva, zraslo pa je tudi nekaj povsem novih industrijskih podjetij: obrat kranjske Iskre, obrat metliške tovarne trikotaje Beti, mizarska delavnica Oprema, ki se je pred nedavnim priključila novomeški Industriji motornih vozil in zanje izdeluje opremo za camping prikolice, iz leta v leto pa napreduje tudi osnovna belokranjska gospodarska panoga — kmetijstvo. V zadnjem času pospešujejo predvsem živinorejo in vinogradništvo, v preteklih letih pa so številne stelnike spremenili v plodna polja. Ena izmed značilnosti, ki dokazuje, da se tudi življenje na kmetih počasi ureja, je tudi ta, da vedno več kmečke mladine ostaja doma, da obiskuje razne kmetijske šole in tečaje ter se poslužuje sodobnih metod obdelovanja zemlje.

Osrednja turistična točka v črnomaljski občini je Vinica, kjer je že zdaj urejen

camping prostor ob Kolpi in motel. Odkar je bila do tod asfaltirana cesta je promet zelo porasel. V bližnji prihodnosti nameravajo s asfaltnim trakom povezati vse kraje v dolini Kolpe — Preloko, Adlešiče, Griblje in Podzemelj. Prav tako nameravajo še letos asfaltirati tudi cesto od Črnomlja do Semiča, kjer bodo opremili drugo turistično privlačnost — zidanice. V Semiču pa organizirajo vsako leto znano »semiško ohcet«, svojstveno folklorno prireditev.

V Adlešičih se je do danes ohranila domača obrt, kjer izdelujejo razne prtičke, ceekarje, peharje in drugo, vendar pa vse sproti prodajo ljubljanskemu »Domu« in drugim prodajalnam turističnih spomin-kov.

Še bi se lahko pomudili pri turističnih zanimivostih — pri planinskem domu na Mirni gori, pri lovski koči na Toplem vrhu, pa pri lepih in zanimivih mlinih na Kolpi. Pa raje skočimo še na Vinico.

Vinici se v prihodnje obeta, da bo dobila še eno novo, nadvse privlačno posebnost: šolski klub Organizacije združenih narodov je namreč dal idejo, da bi v njihovem kraju postavili »Naselje miru«, kjer bi posamezne države postavile majhne hišice v svojem narodnem stilu. Ta njihova zamisel je naletela povsod na vso podporo in odobravanje. Pravijo celo, da bo ob svojem obisku v Jugoslaviji obiskal Vinico generalni sekretar OZN U Tant; že zaradi tega so v Vinici ponosni, njihovo akcijo pa bi ta obisk seveda še pospešil. Kratek sprehod po viniški osnovni šoli in razgovor z nekaterimi učenci nam je prepričanje in zaupanje v njihovo prizadevnost samo še potrdil: šola je moderno in okusno opremljena, otroci pa vedoželjni, zgovorni in razgledani.

Še v Župančičevi hiši smo se oglasili, saj skoraj ni človeka, ki obišče Vinico, pa da se tu ne bi ustavljal. V stari, lepo urejeni hiši, sta Župančiču posvečeni dve sobi, že letos pa nameravajo ta muzej razširiti: uredili bodo oddelek za zgodovino narodnoosvobodilne borbe, sobo, kjer bodo shranjevali narodopisne posebnosti iz Vinice in okolice in drugo. Preteklo leto je Župančičev muzej v Vinici obiskalo več kot 2400 ljudi, odkar pa pelje do tod asfaltirana cesta, število obiskovalcev stalno narašča.

hokej 69 v Tivoliju

Ljubljana je bila v prvem tednu v marcu spet v znamenju hokeja na ledu, saj je nudila gostoljubje osim državnim reprezentancam, ki so tekmovali v B skupini svetovnega prvenstva. Tako organizacija, kot tekmovalni uspehi so bili po mnenju tujih tekmovalcev in opazovalcev nekaj izrednega in mnogi so označevali to svetovno prvenstvo v B skupini za najkvalitetnejše do zdaj. Vse organizacijske službe v športni dvorani Tivoli so odlično opravile svojo nalogo in tako ponovno potrdile sloves Ljubljane in Slovenije v svetu.

Izredno razburljiva so bila tudi sama tekmovalja — za prva mesta kakor tudi boj za obstanek v B skupini. Prvo mesto je skoraj brez posebnih težav zasedla Nemška demokratična republika, ki bo odslej tekmovala v A skupini, druga je bila Poljska, Jugoslavija, ki so zanjo nastopali skoraj le igralci Jesenic in ljubljanske Olimpije, pa si je priborila odlično tretje mesto. Na četrto mesto je zrinila celo enega izmed favoritov Zvezno republiko Nemčijo. Iz B skupine sta letos izpadli Avstrija in Italija. Jugoslavija je izgubila le tekmi z reprezentancama, ki sta na prvih dveh mestih.

v Vidmu ob Ščavnici so zelo napredovali

V februarski Rodni grudi smo objavili sliko prijaznega slovenskega kraja — Vidma ob Ščavnici. Videmčani se ne ponašajo le z eno najstarejših slovenskih šol — saj je njihova stara že dvesto let; tam deluje tudi Zavod za elektrifikacijo podeželja, ki

jim je res v vsestransko korist. Že v letih, ko so bili pri nas pralni stroji še redki, so videmske gospodinje že prale in sušile perilo v avtomatizirani pralnici. Danes pere v tej pralnici 222 gospodinj. Imajo tudi kopalnico, staro in novo zmrzovalnico, sušilnico sena in sadja, tudi vodovod je v upravi zavoda. Tam imajo tudi prekajevalnico in naprave za kuhanje žganja, ki jih dosti uporabljajo. Zmrzovalnice so polne češenj, raznega drugega sadja, mesa in zelenjave, kar vse hranijo pri temperaturi 10 stopinj pod ničlo. Ob lanskoletni bogati sadni letini so vaščani v sušilnici posušili veliko sliv, pa tudi precej hrušk in jabolok. Zdaj gradijo hladilnico za sadje, ki bo imela zmogljivost okrog petnajst vagonov.

kmečka ohcet bo konec maja

Velika ljubljanska turistična prireditev, zdaj že tradicionalna kmečka ohcet, bo letos nekaj pozneje kot sicer, in to prav zadnji dan v mesecu maju. Prireditelji so datum premaknili zato, ker je za to veliko slovensko prireditev vsako leto večje zanimanje ne samo doma, ampak tudi v tujih deželah, posebej še v tistih, od koder so doma pari, ki se bodo ta dan po naših starih šegah, poročili pri nas. Letos se bo na kmečki ohceti v Ljubljani poročilo deset parov, in to: slovenski par, par iz Avstrije, iz ZR Nemčije, Slovaške, Italije, Danske, Švedske, Nizozemske, Sovjetske zveze in Tunizije. Slovenski par bodo spet izbrali bralci Ljubljanskega dnevnika. Uredništvo tega časopisa je do 25. februarja, ko je bil zadnji datum za prijavo, prejel na kopice prijav ženinov in nevest iz Slovenije.

Edo Rasberger

Jugoslavija ima trgovinske sporazume z 98 deželami

Pred drugo svetovno vojno je imela naša država sklenjenih s tujimi deželami 32 trgovinskih sporazumov, ob koncu lanskega leta pa že trikrat več, tako da danes srečujemo blago in razne druge izdelke z oznako »Made in Yugoslavia« tako rekoč na vseh petih celinah.

Prav tako naj omenimo, da je bila pred vojno Jugoslavija znana v svetu predvsem kot izvoznik kmetijskih pridelkov, danes pa predstavljajo že 80 odstotkov izvoza industrijski izdelki, ki jih izdeluje naša industrija v priznani kakovosti.

Kdo bi pred vojno pomislil na to, da bodo naše ladjedelnice izdelovale za tuje in domače naročnike tudi 200.000 tonske ladje, da bodo naši elektronski instrumenti, vodne turbine in generatorji za električne centrale in številni drugi industrijski izdelki našli kupce v Indiji in Pakistanu, da se bodo s kolesi znamke Rog vozili nekdanji največji proizvajalci dvokoles Zahodni Nemci in da bodo celo Eskimi svoje klasične kajake zamenjali za čolne iz plastične mase, ki jih izdeluje podjetje Elan v Begunjah, ki je hkrati tudi eden največjih svetovnih proizvajalcev smučí.

Naši ljudje, ki živijo v Združenih državah Amerike, morda niti ne vedo, da je Jugoslavija največji izvoznik pohištva v to veliko deželo, in to pred priznanimi svetovnimi proizvajalci Dansko, Italijo in Francijo. Naš baker, aluminij in svinec ter izdelke iz teh kovin prodajamo v številne dežele sveta, prav tako pa je pomembno za naš izvoz živo srebro iz rudnika v Idriji.

Slavonski hrast je iskan les v svetu, prav tako pa resonančna smreka s Pokljuke, vendar pa le-to oblikujemo tudi v glasbene instrumente, kitare, violine in druge, ki jih prav tako prodajamo v tujino. Zlato rumeni savinjski hmelj golding je znan izdelovalcem piva tako v Združenih državah Amerike kot v Zvezni republiki Nemčiji. Pa tudi Francozi ga kupujejo pri nas. Skoraj brez konca je seznam industrijskih proizvodov in raznih kmetijskih pridelkov, med njimi so najpomembnejši prav gotovo koruza in živina ter meso in razni mesni izdelki, ki predstavljajo naše izvozno blago.

Več kot polovico vsega blaga prodamo na področja s trdno, konvertibilno valuto, in sicer za 8,4 milijarde dinarjev. Za 7 milijard pa izvozimo blaga v 27 dežel, s katerimi imamo sklenjene klirinške sporazume, med katerimi so najpomembnejše evropske socialistične dežele in pa nekatere dežele v razvoju.

Prav gotovo so zanimive številke, ki kažejo, kako je porazdeljen naš izvoz na posamezne kontinente. Podatki veljajo za lansko leto in so izraženi v milijonih novih dinarjev (12,5 din — 1 \$):

	IZVOZ	%	UVOZ	%
Zahodna Evropa	7.031	44,7	12.377	55,1
Vzhodna Evropa	5.416	34,4	6.110	27,2
Azija	1.229	7,8	1.338	6,0
Afrika	656	4,2	596	2,6
Severna Amerika	1.160	7,4	1.146	5,1
Srednja Amerika	117	0,7	70	0,3
Južna Amerika	127	0,8	487	2,2
Oceanija	7	0,0	329	1,5

Zaradi primerjave smo hkrati navedli še vrednost našega uvoza, ki je v skupnem znesku precej večja od vrednosti blaga, ki ga izvažamo v tujino. To pa predvsem zaradi tega, ker moramo še vedno uvažati veliko opreme in strojev za industrijo, predvsem za njeno modernizacijo, kajti danes stroji v desetih letih ali pa še poprej zastarijo in z izdelki ni več moč konkurirati na svetovnem trgu.

Seveda pa moramo takoj dodati, da smo lanskeletni primanjkljaj v blagovni bilanci v plačilni bilanci povsem pokrili in ustvarili celo presežek 154 milijonov dolarjev,

ki je šel na konto deviznih rezerv države. In s čem smo pokrili ta primanjkljaj? Predvsem iz dohodkov, ki so jih ustvarila naša pristanišča in ladje s pretovarjanjem in prevozom tranzitnega blaga, z dohodki sto tisočev tujih turistov, ki so bili lani pri nas, in pustili v deželi 230 milijonov dolarjev, blizu 100 milijonov dolarjev pa so poslali ali pa prinesli domov naši delavci, ki začasno delajo v nekaterih zahodnih deželah.

Seveda pa si moramo prizadevati, da bomo našo plačilno bilanco še izboljšali; idealna rešitev bi bila: za toliko večji izvoz, da bi z njegovo vrednostjo lahko plačali vse uvoženo blago iz tujine. Družbeni načrt sicer predvideva za prihodnje leto 10 do 12-odstotno povečanje izvoza in pa zaustavitev uvoza na sedanji ravni, vendar pa porast izvoza ni odvisen zgolj od nas, od prizadevanj naših podjetij in predstavnikov v tujini, temveč tudi v veliki meri od položaja, ki si ga bomo uspeli ustvariti sredi zaprtih gospodarskih grupacij, kot je to Evropska gospodarska skupnost (EWG ali EEC), nato Evropsko združenje za prosto trgovino EFTA in pa vzhodnoevropsko združenje za medsebojno sodelovanje SEV. Te gospodarske skupine se zapirajo navznotraj in otežkočajo uvoz z visokimi carinskimi in drugimi pregradami, kar velja še posebej za Evropsko gospodarsko skupnost, medtem ko med seboj trgujejo praktično brez carin in drugih omejitev.

Ob tem naj dodamo, da je lanski jugoslovanski trgovinski primanjkljaj izviral prav iz te zaprtosti, ko so Francozi v okviru EGS zahtevali od Italijanov, da skoraj povsem ustavijo uvoz našega mesa in živine, in to s posebnimi dodatnimi dajatvami na uvoz, kar nam je povzročilo veliko gospodarsko škodo, kmetijskemu prebivalstvu pa skupaj s polovico manjšim izvozom koruze kar za 8 odstotkov nižje dohodke.

Tako je lani naš izvoz, ki je vsa leta po vojni naraščal, prvič ostal na predlanski ravni in zato bodo prav letos potrebna večja prizadevanja, da izpolnimo predviden načrt.

Med uspehe naše zunanje trgovine lani lahko prav gotovo prištejemo prvič po letu 1945 izravnano, celo pozitivno trgovinsko bilanco s Severno Ameriko, kamor smo prodali za 1.160 milijonov dinarjev blaga, od tam pa smo uvozili za 1.126 milijonov

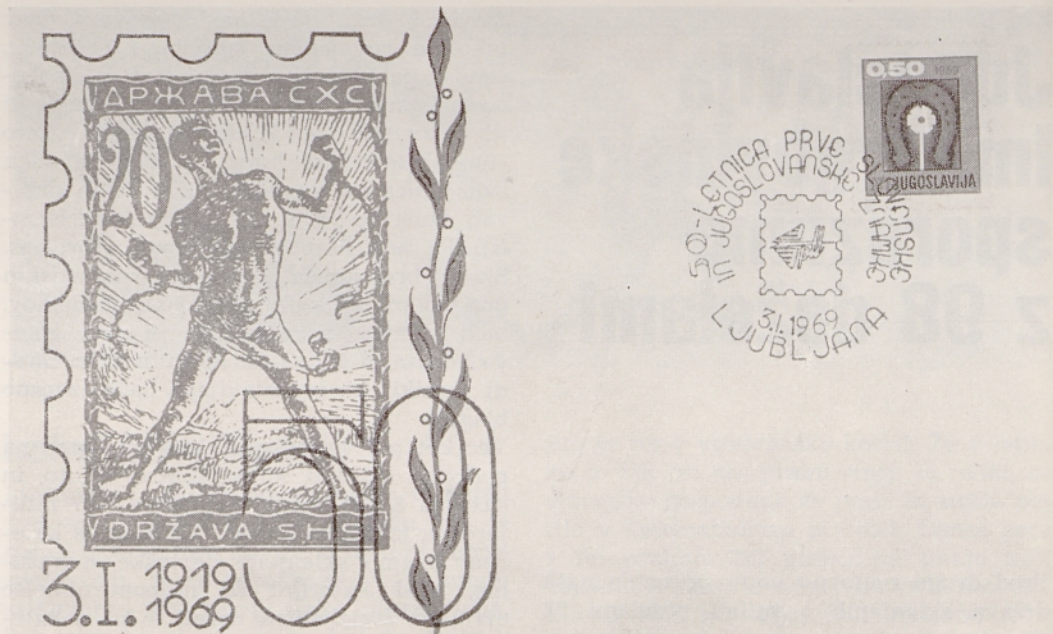
dinarjev raznih proizvodov in surovin. Takšen rezultat smo dosegli predvsem na račun skoraj povsem ustavljenega uvoza pšenice, ki je danes pridelamo v Jugoslaviji dovolj za lastne potrebe, medtem ko smo poprej plačali vsako leto 100 do 150 milijonov dolarjev za nakup tega pomembnega živila v tujini.

Če bi ob koncu hoteli po vrsti navesti še tiste proizvodne dejavnosti, ki so dosegle največje uspehe pri izvozu na tuja tržišča, potem moramo na prvem mestu omeniti kovinsko industrijo, ki je izvozila za 1,9 milijarde dinarjev blaga. Na drugem mestu je barvna metalurgija, tretja tekstilna industrija, četrta pa naša lesnoindustrijska podjetja, ki izvažajo že pretežno pohištvo. Za več kot milijardo dinarjev smo prodali v tujino ladij in proizvodov elektroindustrije, za poldrugo milijardo pa živine in mesa! Nato pa so v izvozu zastopane še druge industrijske veje ter poljedelstvo.

V tujino smo prodali še za 859 milijonov dinarjev usnja in obutve ter izdelkov usnjene galanterije, živilska industrija pa je izvozila za 895 milijonov dinarjev blaga. Tudi kemična industrija je visoko pri vrhu s 889 milijoni izvoza, tobaka pa smo prodali za 313 milijonov dinarjev ali za 60 milijonov manj kot lani.

Vsekakor je bil naš lanskoletni zaključek poslovnega leta ugoden za industrijo in manj za kmetijstvo, ki je na vseh področjih zabeležilo manjši izvoz prav zaradi čedalje močnejšega zapiranja Evropske gospodarske skupnosti, s katero si zdaj prizadevamo skleniti posebni trgovinski sporazum, ki bi izboljšal naše sodelovanje, saj bodo končno tudi tamkaj morali uvideti dejstvo, da bodo morali pri nas več kupovati, če bodo hoteli svoje blago v Jugoslaviji tudi prodati.

Vsi jugoslovanski strokovnjaki pa kljub vsemu dokaj ugodno ocenjujejo letošnje poslovno leto in sodijo, da bomo dosegli takšno povečanje izvoza, kot smo ga planirali in s tem napravili še en korak k cilju, ki smo si ga zastavili in sicer h konvertibilnosti dinarja, ki naj bi postal enakovrno plačilno sredstvo v zunanji trgovini. Seveda pa si bomo morali močno prizadevati za stabilizacijo domačega tržišča, ker je to edino realno izhodišče za vključevanje v mednarodno delitev dela.

50 let mednarodne organizacije za delo

Letos mineva 50 let, odkar je bila ustanovljena mednarodna organizacija za delo, ki je danes v okrilju Združenih narodov. Svetovni proslavi njene 50-letnice se je pridružila tudi naša poštna uprava in izdala posebno priložnostno poštno znamko za 1,25 din, ki je izšla 27. januarja 1969. Znamka je izdelana po zamisli, ki jo je priporočila vsem poštnim upravam mednarodna organizacija za delo. Na znamki sta dve roki, ki držita vsaka po en ključ, ki naj predstavlja živo ustvarjalno delo. Pod tem je kratica OIT, vzeta iz uradnega imena te organizacije v francoščini (organisation internationale du travail) in spominski letnici 1919 in 1969. Osnutek za znamko je napravil beograjski slikar Andreja Milenković. Znamke so ti-

skane v rdeči in črni barvi, in sicer v offsetnem in črtnem tisku. Znamka je velika 30 × 37 mm, brez belega roba pa 26 × 33 mm. Zobčana je grebenasto 12 1/2. Naklada 500.000.

Pred 50 leti so 3. januarja 1919 na svobodnem slovenskem ozemlju izšle prve poštne znamke, ki jih je izdalo novo ustanovljeno poštno in brzojavno ravnateljstvo v Ljubljani. Te prve slovenske poštne znamke so znane pod imenom »verigarji«.

Po razpadu Avstro-Ogrske so v Bosni in Hercegovini, na Hrvaškem in v Sloveniji izdali svoje pokrajinske znamke, ki so bile v veljavi do 16. januarja 1921. Ker na svobodnem slovenskem ozemlju ni bilo nobenega starega avstrijskega poštnega ravnateljstva, tudi ni bilo nobenih zalog starih avstrijskih znamk, da bi jih lahko pretiskali. Zato so morali izdati povsem nove znamke. Zato štejemo verigarje tudi za prvo jugoslovansko znamko.

Osnutke za te znamke je napravil profesor Ivan Vavpotič. Prva serija teh znamk je imela osem znamk, in sicer po 3, 5, 10, 15, 20, 25, 30 in 40 vinarjev.

To pomembno narodno in poštno obletnico je proslavilo filatelistično društvo PTT Slovenija s posebnim spominskim filatelističnim ovitkom. Pošta Ljubljana 6 pa je imela 3. januarja 1969 na dan petdesetletnice, spominski poštni žig.

The »kmečka ohcet« (Folk Wedding) will Take Place at the End of May

The big Ljubljana tourist festivity, the now almost traditional »kmečka ohcet«, will take place a few days later than usual this year; on the last day of May. The organizers changed the date of the performance owing to the increasing interest in it among local and foreign tourists from year to year. An especially great number of visitors are coming from those countries from which the pairs wanting to participate in the Ljubljana kmečka ohcet originate. The weather also is much more likely to be better at this time of the year. This year, ten pairs are going to be married at the kmečka ohcet in Ljubljana. The pairs are coming from the following countries: Slovenia, Austria, West Germany, Slovakia, Italy, Denmark, Sweden, Holland, Russia and Tunisia. The Slovene pair will again be chosen by the readers of the newspaper, Ljubljanski dnevnik. The editorial office of the newspaper received a great number of registration forms from bride-grooms and brides by the 25th February, the closing date for entrance for the »ohcet« all over Slovenia. The photographs of the marriage candidates will be published in the newspaper Ljubljanski dnevnik. It depends on the readers, and on chance, which pair will be chosen and lucky enough to be married on the »kmečka ohcet« in Ljubljana on the 31st of May 1969.

A Quarter of a Century of Slovene Government

On the 19th of February was the 25th anniversary of the first assembly of the Slovene National Liberation Council in Črnomelj. The surviving former participants of the assembly and the representatives of public and cultural life in Slovenia were present at the ceremony, which took place in the hall of Prosvetni dom. 25 years have passed since the beginning of real Slovene statesmanship. The 120 members of the Slovene National Liberation Council elected at the assembly in Kočevje were actually our first public parliament. This Slovene Council confirmed the work of the Slovene delegation on the II. assembly of AVNOJ and accepted the declaration with which the Slovene nation was united

Zala so naša gorenjska dekleta, zastavni so fantje v narodnih nošah

Manly are the boys, and still prettier are the girls in national dress from Gorenjsko

with the nations of Serbia, Croatia, Macedonia, Monte Negro, Bosnia and Hercegovina in a new state community, Federate Yugoslavia. Among the other things, the council agreed with the Narodnoosvobodilni svet (The National Liberation Council) an union of Slovensko Primorje with the Slovene National authority, and accepted the declaration about the rights and duties of the Slovene Nation.

Recognition for Bravery

People of very different professions and nationalities were awarded the gold, silver and bronze medals for their brave and generous exploits last year.

The youngest among the heroes was a seven year old girl, Arma Tuz, who jumped into the swollen river Neretva and saved the life of a three year old boy. Little Arma has been awarded with the gold medal, Kekec.

The locksmith, Dušan Blagojević from Šabac is generally known for his generous nature. He donated over 67 liters of blood, and saved the lives of 50 swimmers from

the waves of the river Sava. Last year he bravely jumped into a herd of wild horses running down the street and saved two little boys from a horrible death. The panel of the newspaper, Večernje novosti, which has been organizing the election of the most generous Yugoslav, has elected him unanimously as the most generous and brave Yugoslav of the year. A commendation for self-sacrifice was awarded to the football players from the village of Olovo. The nurse, Cvijeta Puljić, a mother of four children, got a silver medal. She was the only one among the numerous swimmers on the bank of Drava to bravely jump into the river and save a drowning seventeen year old boy.

The silver medal was also given to the driver, Vladeta Trifunović from Kraljevo, who showed his great presence of mind and bravery by jumping on a huge 25 ton transporter, whose brakes had failed. The transporter was running down a hill towards a group of cars and two busses full of children. The same award was made also to the farmer, Ivan Peroša from Pi-

ran, who saved a three year old girl from a 11 meter deep well.

Another silver medal for bravery was given to the relatives of the brave worker, Velisava Pavičević, who is lying with severe burns in hospital. Velisava ran into a burning house and rescued his neighbour and his 11 year old son from the flames. Further awards for bravery and self-sacrifice last year were given to: the sub-lieutenant, Blagoje Stojaković, who jumped into a tank in which a shell had exploded in the gun barrel. With his own hands he carried the whole of the crew from the tank. Slavko Medić from Županja extinguished a 50 meter high flame which burst out and nearly set alight the whole of the warehouse. A police man, from the Novi Pazar, ran about five kilometers after abductors who kidnapped a 13 year old girl and brought her home to her parents.

Suip Kobec will never know about his award for bravery. He died after he had tried to prevent a broken electricity cable from causing a fire in Debar after the earth quake. His family received his gold medal.

A Special and Most Precious Book

Recently the printing house, Mladinska knjiga in Ljubljana, published an facsimile edition of the Dalmatin Bible published in 1584; nearly 4 hundred years ago. This special and most precious book is printed in the same edition as four centuries ago — in 1.500 copies. The book containing »svetu pismu stariga in noviga testamenta« (The Bible with the Old and New Testament) weights 6,15 kg. One and a half calf skins were needed for the binding of one book. The book is hand bound. The Bible, translated by Dalmatin printed in 1584 was, and will be, one of the most important works in Slovene literary history. Although the Bible was written 30 years after the printing of the first Slovene book, it immediately became one of the most important books of European rank. The Slovene language was the 15th language into which the Bible was translated after the invention of printing. Jurij Dalmatin personally collaborated in the printing of the Bible. The Bible was printed in Wittenburg in Germany. The

Motiv iz Crnomlja. V tem mestu so se letos februarja zbrali preživeli udeleženci prvega zasedanja Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta ob 25-letnici tega zgodovinskega dogodka

A picture of Crnomelj. The surviving participants of the First Assembly of the Slovenski narodnoosvobodilni svet meet in Crnomelj to celebrate the 25th anniversary of this historic event

printing of the Bible lasted about five months, which was with the printing technique a great success of that time. The Dalmatin Bible is a very rare book in the world's literature. The world's famous libraries possess only 66 original copies; 33 copies of them are in Slovene libraries. The Narodna knjižnica and the Univerzitetna knjižnica in Ljubljana possess 6 copies. Due to the rareness of the book the publishing house, Mladinska knjiga in Ljubljana, decided to fulfill the long wished ambition of a precise reprint of the Bible. The printing house made an agreement to reprint the Dalmatin Bible with a help of a special printing house in Heppenheim, Germany, to produce facsimile copies. The book is printed on special paper, similar to the original paper of the 16th century. A printing house from Munich collaborated in the printing. In Slovenia interest in the reprinting of the book is very big, although it will cost 75.000 old dinars in advance. The reprint of the Dalmatin Bible is an extraordinary success for the printing house, Mladinska knjiga in Ljubljana.

The New Tourist Buildings in Postojna

The number of tourists visiting Postojna is increasing from year to year. The enterprise, Postojnska jama has prepared great plans to surprise its tourists and to make them feel as welcome as possible. This year the building of the new hotel and commercial center will be started in which will be built new shops, hotels with 110 beds, a restaurant with 450 places and a new self-service restaurant with room for 100 places. The whole of the new hotel-commercial complex will be connected directly with the entrance to the cave of Postojna. Work on building the new entrance and exit of Postojna cave railway has already been started. The building of the new facilities will take place only in the off-peak season, so it will be a little protracted and probably will not be finished before the end of next year.

New Attraction for Tourists in Gorjanci

Gorjanci, so beautifully described by the writer Trdina in his novels, became even more attractive for Yugoslav and foreign

tourists in the last few years. The mountain hut on Miklavž is besides Yugoslav very much visited especially by the German and French tourists. The director of the hut is very glad to provide special dishes and pleasant amusements for his visitors. So he organized a hunt for dormice last autumn and the best hunter even got interesting diplomas. Also charcoal burners used to be well known in former times on Miklavž. The director of the hut intends to revive this old Slovene home industry and make it special tourist attraction. In June he is going to renew a few of the abandoned charcoal piles, which will be alternately lit to make them burn for many weeks. The visitors will be able to make their »ražnjiči and čevapčiči« by using the charcoal, and they themselves will have to help to cook it. This will certainly be a big tourist attraction.

The Forest of Mašun Used for Scientific Purposes

The Občinska skupščina of Ilirska Bistrica made a preservation order of the woods around the settlement, Mašun, for special purposes. The area of the forest measures about 60,97 ha; 13,68 ha is private property. The aim of the protection is to preserve the character of the country and to protect the forest for scientific purposes. The protected forest lies about 1.000 meters above sea level. Pines and beeches of special kind grow here; pines and beeches which grow above the snow-line. The pines and beeches of Mašun are unique examples in the whole of Yugoslavia. The forest has been systematically planed here for over one hundred years. Owing to the peculiarity of the forest a great number of forestry specialists, both local and from Central Europe visit it every year.

Inheritance

The inhabitants of Ošlje, a little village near Dubrovnik will never forget the name of their compatriot, Josip Grljevič, who left his native village for the USA many years ago. In his will he left his villagers 55.000 dolars for the building of a school and a bus station. In 1960 when Grljevič visited his native village for the first time

after he had left for America, he bought electric stoves for every family in the village. He also gave a lot of money to build bus stations. At that time he expressed his wish that a school should be built in the village. When he made his will he did not forget his promise to leave the money for the public school for Ošlje.

Modern Production

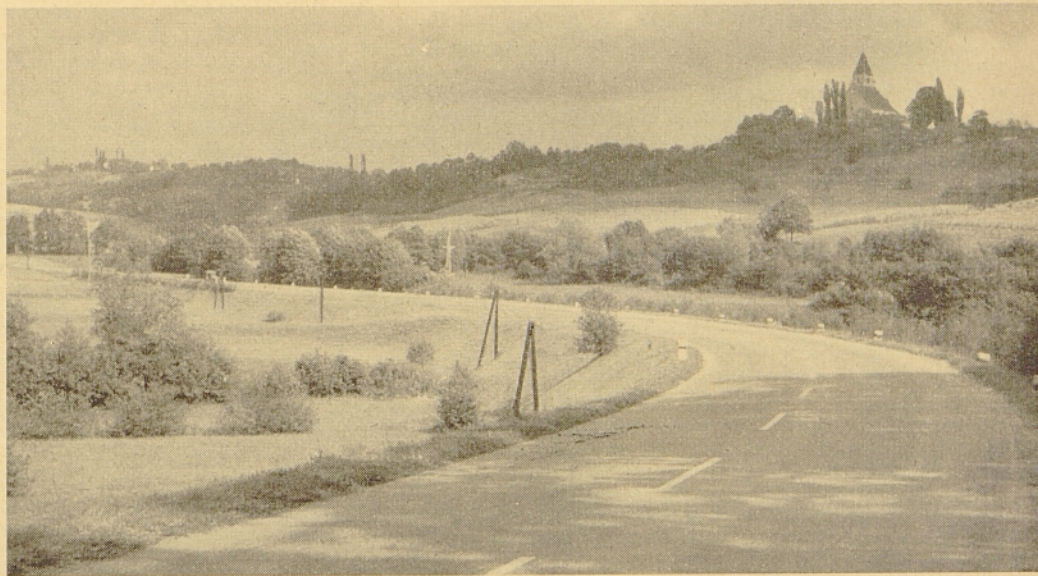
The factory Gorenje in Velenje produces about 500 washing mashines per day. By the end of the year they are going to increase their production to 800 per day. The factory will produce 30 to 60 percent more mashines in comparison with the last year. Besides washing mashines they are going to produce about one thousand different types of electric and other stoves. The factory has already sold the whole of this year's production, including exports of about four million dollars. Their products will be exported to West Germany, Rumania, The Soviet Union, Hungary, Poland, Holland and the Scandinavian countries. The intention of the factory is to extend their production to include other household machines. In April a new part of the factory which will produce about 400.000 refrigerators yearly will be opened.

Kot bel trak se vije cesta iz Maribora proti Murški Soboti. Zadaž Trije kralji pri Benediktu

A very nice book about Yugoslavia

Zürich — The Zürich publishing house »Atlantic Verlag« published a very nice book about Yugoslavia in its representative series »Orbis Terrarum«. The book contains some of the most beautiful photographs of the Zagreb artist Toša Debec as well as some other photographers, representing Yugoslavia from Slovenia to Makedonia. The newspaper, »Neue Züricher Zeitung« considers the book of Yugoslavia to be a book of a great value, and especially the photographs which present Yugoslavia to the reader with its beauty, history and cultural inheritance. Mr. James Krues, the author of the preface of the book, writes with great enthusiasm about the beautiful sights in Yugoslavia and about its people. Summarising our history he says that although Yugoslavia is compounded by different nations speaking different languages, he lived to see Yugoslavia as a whole. »The Yugoslav people are very proud, independant and most of them nice looking, wise and have a great sense of humor. Yugoslavia is a fatherland of poets and warriors...« writes the author of the book about Yugoslavia.

The road from Maribor to Murska Sobota meanders like white tape among the fields. Behind Trije kralji near Benedikt

Za germanizme, ki smo se jih želeli znebiti, smo iskali primernih slovenskih besed. Če jih nismo našli, smo se zatekli po pomoč k sorodnikom. To je le eden od vzrokov, zaradi katerih smo se obrnili k Slovanom. Predvsem v 19. stoletju je slovenski knjižni jezik doživljal bujno rast. Kakor da bi v eni sapi hoteli nadomestiti vse, kar smo v primerjavi z drugimi narodi zamudili, smo ustvarjali izvorno poezijo in prozo, se poskušali v literarni zgodovini in kritiki, začeli prevajati dela iz svetovne kulturne zakladnice itd. Težav pri tem ni bilo malo, predvsem jezikovnih. Mnogokrat smo si pomagali iz njih prav s slovansko izposojenko. Če si besede, ki smo si jih izposodili, pobliže ogledamo, vidimo, da so konkretni (predmetni) samostalniki v manjšini (*tovarna, stroj, milo, samostan, vojak, krojač, uradnik, upravitelj, časopis* itd.). Z njimi smo zamenjali germanizme: *fabrika, mašina, žajfa, kloster, soldat*... Veliko več je abstraktnih ali pojmovnih samostalnikov (*čustvo, izraz, nazor, prosveta, slutnja, smisel, sredstvo, strast, svoboda, uspeh, vpliv, vzor, značaj*), pridevnikov (*dragocen, javen, nežen, razkošen, slaven, skromen, sposoben, točen, udoben, važen*) in glagolov (*odobriti, odzvati se, predlagati, prekiniti, proslaviti, ščititi, uzakoniti, žrtvovati*).

Prvotni in edini opravičljivi razlog za izposojeno slovanskih besed je bila torej potreba. Kakor za vse besede tujega izvora, tako velja tudi zanje, da jih uporabljamo samo takrat, kadar nimamo primerne slovenskega izraza.

Večkrat pa je slovanska izposojenka ostala, čeprav smo imeli na voljo tudi slovensko beseda. V Prešernovi »Glosi« beremo:

pevcu vedno sreča laže,
on živi, umrjè brez d'narja.

Prešeren je tū kaj rabil besedo pevec v pomenu poet. Čemu potem slovanska izposojenka *pesnik*? Najbrž danes ni nikogar, ki bi trdil, da je ta beseda nepotrebna. V množici današnjih pevcev bi se pesnik počutil popolnoma odrinjenega in tudi pomensko bi prišlo do nespo-razumov. Izposojenka *pesnik* je prevzela poseben pomenski odtенок in razbremenila slovensko besedo. V današnji knjižni slovenščini je nepogrešljiva.

Podobno je tudi z domačo besedo pika in izposojeno *točka*. Govorimo o piki na koncu stavka, na licu, o pikah na blagu, toda o geometrijski točki, razgledni točki, zadnji točki sporeda. Srbohrvaška tačka pomeni tudi ločilo, pri nas pa nikomur ne pride na misel, da bi govoril o točki na koncu stavka. Obe besedi sta si porazdelili pomensko izredno bogato področje in danes natančno vemo, kdaj uporabljamo domačo, kdaj izposojeno besedo.

Včasih je slovanska izposojenka prav po nepotrebnem izrinila domači izraz. Lep zgled za to je glagol *čitati*. Precej časa je bil zelo moderen, danes pa si je domača beseda brati spet pridobila izgubljen ugled. Veliko bolj naravno zveni stavek »Berem zanimivo knjigo« kot pa »Čitam zanimivo knjigo«. Seveda je glagol *čitati* v pravopisu še zmeraj dovoljen, verjetno predvsem zaradi izpeljank. Kar precej jih je: *čitanka, čtivo, čitalnica*; za pridevnik čitljiv sploh nimamo izpeljanke od glagola brati, prav tako ne za besedo načitan (*tisti, ki je veliko prebral, izobražen človek*), ki pa jo vse redkeje slišimo. Govorimo pa bralec in ne čitatelj. Tudi beseda narava je primernejša od izposojene *priroda*, pridevnik naraven lepši od prirodan. Od izpeljank iz besede *priroda* pa se je v slovenščini trdno zasedel prirodopis. Še in še bi lahko naštevali. Nihče več ne pravi časopisu *novine*, beseda novinar pa je veliko bolj rabljena kot časnikar. Popolnoma nepotrebna je izposojenka *zapad*, pa jo je vendarle vsak od nas že kdaj uporabil. Če nam za vzhod zadostuje ena sama beseda, je tudi domači zahod popolnoma dovolj. Prav tako je bolje reči sodelavec kot *sotrudnik*.

V posebno skupino spadajo slovanske izposojenke, ki so v pravopisu prepovedane, a jih kljub temu tu in tam slišimo. Največ jih uporabljajo ljudje, ki so rasli v dobi, ko so bile v modi. Naštejmo jih nekaj: *obitelj* (družina), *proslul* (razvpit), *pokret* (gibanje), *protivnik* (nasprotnik), *svojstvo* (lastnost, posebnost), *svrha* (namen), *osveta* (maščevanje), *dosloven* (dobeseden), *dotični* (*tisti*) itd.

Hermina Jug

Slovene Language

Let us See How we Borrowed Foreign Words

The history of how the borrowed Slav words came into our language is quite different from that of Roman and German borrowed words. Slav words came into our language rather late. It is very interesting that the words were not borrowed from the spoken language but from books and newspapers, that is to say, from the literary language of the Slav nations. This is quite understandable if we think that Croatia was the only Slav country neighbouring to our country. The connection with the other Slav countries was more or less indirect. Though Croatia was our only Slav neighbour, we borrowed a lot of words from other Slav languages. Most of them were taken from the Serbian language, quite a lot from Czech and a few from the Polish language. Very often a new word was taken from the old church Slav language, in the same way as the Roman languages took words from Latin.

Comment nous avons emprunté les mots

Les mots slaves empruntés ont été reçus autrement que les mots d'origine romane ou germanique. Ils sont venus dans notre langue relativement tard, et cela non par la langue parlée, mais par les livres et les journaux, donc par les langues littéraires des nations, desquelles nous les avons empruntés. Cela est compréhensible puisque parmi tous les Slaves nous n'avions de frontière commune qu'avec les Croates, alors que nos contacts avec les autres nations slaves étaient seulement indirects. Nous avons emprunté des mots à presque toutes les langues slaves, surtout au serbo-croate et au russe, beaucoup au tchèque, le moins au polonais. Plusieurs fois nous avons pris le mot aussi du vieux slave d'église, de la même manière que les nations romanes puisaient aux sources du latin.

Kako smo si izposojali besede

SLOVANSKE IZPOSOJENKE smo sprejemali drugače kot romanske in germanske. Prišle so v naš jezik razmeroma pozno in to ne iz živega govora, ampak iz knjig in časopisov, torej iz knjižnih jezikov narodov, od katerih smo si jih izposojali. To je razumljivo, saj smo od vseh Slovanov mejili samo na Hrvate, stiki z drugimi slovanskimi narodi pa so bili zgolj posredni. Izposojali pa smo si domala iz vseh slovanskih jezikov, največ iz srbohrvaščine in ruščine, precej iz češčine, najmanj iz poljščine. Večkrat smo vzeli besedo tudi iz stare cerkvene slovščine, tako kot so romanski narodi zajemali iz latinščine.

Ivan Minatti:

nekoga moraš imeti rad

Nekoga moraš imeti rad,
 pa čeprav trave, reko, drevo ali kamen,
 nekomu moraš nasloniti roko na ramo,
 da se, lačna, nasiti bližine,
 nekomu moraš, moraš,
 to je kot kruh, kot požirek vode,
 moraš dati svoje bele oblake,
 svoje drzne ptice sanj,
 svoje plašne ptice nemoči
 — nekje vendar mora biti zanje
 gnezdo miru in nežnosti —,
 nekoga moraš imeti rad,
 pa čeprav trave, reko, drevo ali kamen —
 ker drevesa in trave vedno za samoto
 — kajti koraki vselej odidejo dalje,
 pa čeprav se za hip ustavijo —,
 ker reka ve za žalost
 — če se le nagne nad svojo globino —,
 ker kamen pozna bolečino
 — koliko težkih nog
 je že šlo čez njegovo nemo srce —,
 nekoga moraš imeti rad,
 nekoga moraš imeti rad,
 z nekom moraš v korak,
 v isto sled —
 o trave, reka, kamen, drevo,
 molčeči spremljevalci samotnežev in čudakov,
 dobra, velika bitja,
 ki spregovore samo,
 kadar umolknejo ljudje.

Ivan Minatti:

you must love someone

You must love someone,
 even though only grass, river, tree or stone,
 on someone's shoulder you must lay your hand,
 so that it gluts its hunger with the nearness,
 there must, there must to someone,
 it is like bread, like a drink of water,
 to whom you must give your white clouds,
 your brave birds of dreams,
 your shy birds of helplessness
 — somewhere for them there must be
 a nest of peace and tenderness —
 you must love someone,
 though only grass, river, tree or stone,
 for trees and grass know what loneliness is
 — for footsteps always pass by
 even if they pause for a moment —
 for the river knows what sadness is
 — it need only brood over its depths —
 for the stone knows what pain is
 — how many heavy feet
 have already gone over its mute heart —
 You must love someone,
 you must love someone,
 walk side by side with someone
 on the same path —
 O, grass, river, stone, trees,
 silent companions of the strange and lonely,
 good, great beings,
 who begin to speak
 only when man has fallen silent.

Les Nations Unies financeront plusieurs projets

Les Agences spécialisées des Nations Unies financeront cette année plusieurs projets et travaux de recherches en Yougoslavie. D'après les données de l'Institut Fédéral pour l'assistance technique internationale, les Nations Unies contribueront le plus de ressources cette année, et cela un peu plus d'un million de dollars, pour le progrès de la sylviculture et de l'industrie du bois en Bosnie et Herzégovine. L'organisation mondiale donnera aussi des ressources importantes pour la construction des bâtiments et l'organisation d'un centre yougoslave d'études économiques. Le centre s'occupera non seulement des questions économiques, mais encore des problèmes de l'organisation et du développement de l'économie yougoslave. D'après les devis actuels, les frais de construction s'élèveront à près de 15 millions de dinars. Un des grands projets en Yougoslavie, auquel les Nations Unies participeront pour un montant de 600.000 dollars, est aussi l'assainissement des terrains dans la vallée de la Save.

A côté des projets indiqués, pour lesquels les ressources sont déjà approuvées, l'Institut Fédéral proposera aussi aux Agences spécialisées des Nations Unies cette année dix autres projets du domaine de l'urbanisation, des recherches atomiques et de la formation des cadres pour l'agriculture.

Un legs

Les habitants d'Ošlje, petit village au voisinage de Dubrovnik se souviendront longtemps encore de leur compatriote, Josip Grljević, qui émigra aux USA il y a de nombreuses années. Par son testament il a légué à son village 55.000 dollars pour la construction d'une école et d'une station d'autobus.

Lorsqu'en 1960 Grljević vint pour la première fois après son départ aux USA rendre visite à sa patrie et à son village natal, il acheta des fourneaux pour tout le village et apporta sa contribution à la construction de plusieurs arrêts d'autobus. Il avait alors exprimé aussi le désir de faire construire une école de huit ans. Dans

son testament il a fait inscrire la somme promise.

Un livre particulier et précieux

La Maison d'éditions pour la Jeunesse (Mladinska knjiga) de Ljubljana a publié récemment une reproduction imprimée exacte de la Bible de Dalmatin, parue en 1584, c.-à-d. près de quatre cents ans. Ce livre particulier et précieux a paru dans le même tirage qu'il y a quatre siècles — en 1500 exemplaires. Le livre qui englobe «l'écriture sainte de l'ancien et du nouveau testament» pèse 6,15 kilos. Il est relié manuellement. Pour la reliure d'un livre on a utilisé la moitié d'une peau de veau. La Bible de Dalmatin de l'année 1584 est et restera une des œuvres les plus importantes de l'histoire culturelle slovène. Bien qu'elle ait paru à peine trente ans après l'impression des premiers livres slovènes, aussitôt après sa parution elle s'est rangée à valeur égale parmi les acquisitions les plus élevées des autres nations européennes, jusqu'alors culturellement plus développées. Le slovène fut la quinzième langue, dans laquelle, un bon siècle après l'invention de l'imprimerie, fut traduite et aussi imprimée la Bible entière. Jurij Dalmatin coopéra personnellement à l'impression de la Bible. Elle fut imprimée à Wittenberg en Allemagne. L'impression de ce livre exigeant dura cinq mois, ce qui était pour les capacités d'impression d'alors un succès remarquable.

La Bible de Dalmatin est aujourd'hui dans le monde très difficile à trouver. Dans les bibliothèques à travers le monde on conserve au total 66 exemplaires, dont 33 en Slovénie. La Bibliothèque Nationale et Universitaire détient cinq exemplaires. C'est pourquoi l'idée est née et elle est maintenant réalisée d'une réimpression de l'original. Pour l'impression de la Bible, la «Mladinska knjiga» s'est entendue avec une imprimerie spéciale pour l'impression des éditions fac-similaires à Gappenheim en Allemagne. Le livre est imprimé sur un papier spécial, analogue au papier du 16e siècle. Une maison d'édition de Munich a également participé à l'édition. Le livre a suscité un intérêt extraordinaire parmi les acheteurs

slovènes, bien que la souscription ait valu 75.000 anciens dinars.

La Bible de Dalmatin est certainement une acquisition de tout premier ordre de la Maison d'éditions «Mladinska knjiga» à Ljubljana.

Postojna obtient de nouveaux ouvrages touristiques

La visite des touristes à Postojna augmente chaque année. L'entreprise «Postojnska jama» (La grotte de Postojna) a de nombreux projets pour satisfaire le plus possible les touristes. Cette année, on commencera la construction d'un nouveau centre hôtelier commercial, qui comportera un magasin, un nouvel hôtel de 110 lits, un restaurant avec 450 sièges et un restaurant libre service de 100 places. Le nouveau complexe hôtelier commercial entier sera directement lié à l'entrée de la Grotte de Postojna, c'est pourquoi on est en train d'aménager une nouvelle station d'entrée et de sortie du chemin de fer de la grotte. Tous les travaux de construction seront effectués seulement en morte saison; on compte donc qu'ils ne seront terminés qu'à la fin de l'année prochaine.

Une nouvelle attraction pour les touristes sur les Gorjanci

Les Gorjanci, que l'écrivain Trdina a décrit d'une façon si intéressante dans ses contes, sont devenus très attrayants ces dernières années pour les touristes du pays et de l'étranger. A côté des gens du pays ce sont surtout les Allemands et les Français qui aiment venir au chalet sur le Miklavž. On y est bien servi; de plus, le directeur du chalet a toujours des idées originales pour le divertissement des hôtes. Ainsi en automne il a organisé la chasse au loir et les chasseurs les plus habiles ont même obtenu des diplômes souvenirs intéressants. Autrefois, sur le Miklavž étaient connus aussi les charbonniers. C'est pourquoi le directeur du chalet a l'intention cette année en été de faire revivre ce vieux métier comme une curiosité touristique particulière. En juin, il organisera plusieurs meules de charbon de bois qu'il allumera ensuite tour à tour, en sorte qu'elles brûleront plusieurs semaines. Les touristes pourront se préparer des bro-

chettes et des petites saucisses (čevapčiči) avec le charbon qu'ils aideront eux-mêmes à cuire. Ce sera certainement intéressant et attrayant.

La forêt de Mašun à des fins scientifiques

L'Assemblée communale d'Iirska Bistrica a proclamé la forêt entourant la localité de Mašun comme forêt à fins particulières. La superficie de la forêt mesure 60,97 ha, dont 13,68 ha en propriété privée. Le but de la protection est de conserver le paysage tel qu'il est et de préserver la forêt à des fins scientifiques et d'études. La forêt protégée se trouve à une altitude de 1000 mètres. Ici croissent des sapins et des hêtres du massif du Snežnik, qui sont un exemple unique en Yougoslavie. On y cultive la forêt d'une manière organisée depuis plus de cent ans déjà. A cause de ses particularités, cette forêt est visitée chaque année par de nombreux spécialistes des forêts de Yougoslavie et des pays de l'Europe Centrale.

Ptuj a mille neuf cents ans

Dans «Rodna gruda» nous avons déjà mentionné que Ptuj célèbre cette année un jubilé vénérable de mille neuf cents ans. Toute l'année se succéderont les représentations et les fêtes. Pour commencer, en février eut lieu le fameux carnaval de Ptuj, qui cependant à cause des tourbillons de neige n'eut pas le succès qu'on en attendait. A côté du carnaval, l'Association ethnographique slovène a ouvert à Ptuj aussi une exposition des masques populaires slovènes. L'exposition fut ouverte dans le Pavillon de Kveder. Dans les locaux inférieurs, on pouvait voir les masques des plaines de la Drave et de Ptuj, de Haloze et du Prekmurje, et dans les locaux supérieurs, les masques de carnaval des autres parties de la Slovénie. Le cortège des carêmes-prenants et des masques se déroula dans les rues de Ptuj dans un fort tourbillon de neige qui cependant ne gêna pas les participants. Il y eut toutefois moins de spectateurs à cause de la haute couche de neige, surtout de l'extérieur.

Mais les habitants de Ptuj disent: mauvais début, bonne fin. Ils sont convaincus que les autres manifestations jubilaires seront

mieux réussies. Parmi les plus intéressantes seront probablement celles de la Semaine de la fraternité et de l'amitié dans la période du 23 avril au 1er mai. Cette semaine sera déjà la huitième du genre. Y participent les communes de Ptuj, Slovenska Bistrica, Varaždin, Koprivnica, Ormož et Čakovec. Au programme il y a plusieurs compétitions sportives. On choisira 276 sportifs qui aux jeux intercommunaux montreront ce dont ils sont capables. La meilleure équipe recevra le challenge de la fraternité et de l'amitié et la coupe du 1900e anniversaire de la ville de Ptuj.

En automne, dans le cadre des manifestations jubilaires auront lieu de grandes vendanges à Haloze et au château de Borl, tandis que le 5 octobre sur la Place des brigades de travail de la jeunesse à Ptuj se déroulera une grande fête jubilaire.

Un quart de siècle de l'Etat slovène

Le 19 février dernier, dans la salle du Foyer culturel de Črnomelj, où il y a vingt-cinq ans eut lieu la première session du Conseil de libération nationale slovène (SNOS), se sont réunis les participants survivants de cette session et les représentants de la vie publique et sociale de la Slovénie.

Un quart de siècle s'est passé depuis le début de l'Etat populaire en Slovénie, puisque le Conseil de libération nationale slovène — ses 120 membres avaient été élus auparavant à la session de l'Assemblée des délégués du peuple slovène à Kočevje — avait été en fait notre premier Parlement populaire. Il avait confirmé le travail de la délégation slovène à la IIe session du Conseil antifasciste de libération nationale de Yougoslavie (AVNOJ) et adopté la déclaration par laquelle il constatait solennellement que le peuple slovène s'était uni aux peuples de Serbie, Croatie, Macédonie, Monténégro et Bosnie-Herzégovine dans une communauté étatique nouvelle, la Yougoslavie fédérative. Entre autres, il avait adopté la décision sur la réunion du Conseil de libération nationale pour le Littoral Slovène avec les organes du pouvoir national slovène et adopté la déclaration sur les droits et les devoirs du peuple slovène.

Nos constructeurs à Addis-Abéba

Un des édifices les plus imposants à Addis-Abéba, capitale de l'Ethiopie, est le nouvel Hôpital commémoratif que l'empereur Haïlé Selassié fait construire à la mémoire de son fils tombé, le duc Harar. Cet édifice imposant est construit par l'entreprise yougoslave «Napred» de Belgrade et l'entreprise des projets et de montage de Sarajevo, membres de l'«Union-engineering».

Le gouvernement éthiopien a mis au concours la construction de l'hôpital en 1963. La valeur de la construction était estimée à environ 23 millions de dollars éthiopiens, soit 11,5 milliards d'anciens dinars. L'Union-engineering participait pour la première fois à un tel concours international et elle n'osait guère l'emporter, surtout du fait que des sociétés de construction connues d'Israël et de RF Allemande avaient aussi envoyé leurs offres. L'offre des constructeurs yougoslaves qui était de 3 % inférieure aux autres, fut retenue.

On construit cet hôpital déjà depuis cinq ans. Plus de cent ingénieurs et techniciens de Yougoslavie ont déjà collaboré à cette grande construction. Certains d'entre eux travaillent sur ce chantier depuis les débuts mêmes. Chacun de ceux qui se décidaient à collaborer à la construction, devait s'engager à rester au moins un an. A la construction ont participé environ dix mille indigènes, pour lesquels ce grand chantier est une bonne école. Nos spécialistes ont appris divers métiers à plus de cinquante indigènes non qualifiés. Nombre d'entre eux sont devenus des ouvriers hautement qualifiés.

L'hôpital commémoratif d'Addis-Abéba est le plus grand ouvrage du genre en Afrique et il sera équipé de la façon la plus moderne. Bien que cela ne fût pas prévu dans le contrat, une bonne partie des matériaux de construction viennent de Yougoslavie. Les travaux sont à la phase finale et à la fin de l'année, le nouvel hôpital qui aura neuf salles d'opérations, équipées pour les opérations les plus exigeantes, pourra recevoir ses premiers malades.

La preuve qu'on est vraiment satisfait de nos constructeurs est avant tout une

nouvelle commande qui a été confinée sans concours à l'Union-engineering pour la construction de la Faculté de médecine d'une valeur de 5 millions de dollars éthiopiens.

Le port de Koper pour tous les navires

Dans quelques années, même les plus grands navires au monde pourront entrer dans le port de Koper. L'entreprise »Luka Koper« a en effet acheté un gigantesque dragueur pour l'approfondissement du fond de mer. Celui-ci pourra encore être approfondi de 18 mètres; le dragueur souleva des profondeurs en une heure 3000 mètres cubes de sable.

L'entreprise de Koper a l'intention d'approfondir et d'élargir le port, pour permettre même aux grands navires de commerce jusqu'à 100.000 tonnes d'aborder.

El casamiento campesino se realizará en mayo

El gran acontecimiento turístico de Ljubljana, el tradicional casamiento campesino, tendrá lugar este año, algo más tarde, el último día de mayo. Los organizadores lo han decidido así debido al gran interés que despierta año a año esta fiesta no solo entre nosotros sino también en el extranjero y especialmente en los lugares de origen de las parejas que se casarán ese día siguiendo viejas costumbres eslovenas. Este año se casarán diez parejas de: Eslovenia, Austria, Alemania Occidental, Eslovaquia, Italia, Dinamarca, Suecia, Holanda, Unión Soviética y Túnez. La pareja eslovena será elegida nuevamente por los lectores del diario Ljubljana. Las fotos de los candidatos eslovenos serán, como en años anteriores, publicadas en este diario y depende de los lectores cual será la pareja que Frente al juez se prometerá fidelidad en el casamiento campesino del 31 de mayo en Ljubljana.

Los mil novecientos años de Ptuj

En Rodna Gruda ya hemos mencionado que la ciudad más antigua eslovena, Ptuj, este año festeja su mil novecientos aniversario. Durante todo el año tendrán lugar

distintos actos conmemorativos. El primero de ellos, el famoso carnaval de Ptuj, se realizó en febrero. Desgraciadamente, debido a las fuertes nevadas, no alcanzó el éxito esperado. Al mismo tiempo fue inaugurada también una exposición de máscaras folklóricas eslovenas. Expuestas fueron máscaras de Dravsko y Pinjsko polje, Haloz y Prekmurje como asimismo de otras regiones eslovenas. El desfile carnavalesco por las calles de Ptuj se realizó bajo fuertes nevadas que no perturbaron a las máscaras pero sí a los espectadores que fueron muchos menos especialmente los extranjeros.

A pesar de esto los habitantes de Ptuj dicen: a mal comienzo, buen fin. Están seguros que los otros actos conmemorativos serán más exitosos. Los más interesantes serán seguramente los que tendrán lugar durante la «Semana de hermandad y amistad» del 23 de abril al 1 de mayo. En ellos colaborarán las comunas de Ptuj, Slovenska Bistrica, Varaždin, Koprivnica, Ormož y Čakovec. Programadas están distintas competencias deportivas en las cuales participarán 276 deportistas. El mejor equipo recibirá el trofeo «Hermandad y amistad» y el trofeo «1900 aniversario de Ptuj».

En otoño tendrá lugar la fiesta de la vendimia en Haloz y en el castillo Borla y el 5 de octubre el gran acto aniversario en la plaza »Brigadas de jóvenes trabajadores« en Ptuj.

Postojna tendrá nuevos edificios turísticos

El número de turistas que visita Postojna crece año a año. La empresa »Gruta de Postojna« tiene numerosos planes para complacer a sus turistas. Este año comenzarán a construir un nuevo centro comercial y hotelero en el cual existirá comercios y un nuevo hotel con 110 camas, restorán con 450 asientos y restorán de autoservicio con 100 lugares. Este centro estará ligado con la entrada a la gruta de Postojna. Por esta razón ya están construyendo la nueva entrada y salida del ferrocarril de la gruta. Todos los trabajos de construcción se realizarán en la temporada »muerta« y por esta causa se retardarán. Calculan que estarán terminados recién a fines del año próximo.

Nueva atracción para los turistas de Gorjanci

Gorjanci se ha vuelto, en los últimos años por atrayente para los turistas. El hogar en Miklavža es visitado, a parte de por los nativos, por alemanes, y franceses. El director del hogar junto al buen servicio, siempre prepara algo interesante para diversión de sus huéspedes. En otoño organizó la caza de marmotas y los mejores cazadores recibieron de recuerdo interesantes diplomas. Muy conocidos en Miklavža fueron los carboneros. Por esta razón el director del hogar piensa este verano revivir esta nuestra vieja industria como atracción turística. En junio organizará numerosas pilas de carbón las cuales serán encendidas alternativamente y así arderán varias semanas. Los turistas se podrán preparar solos parrilladas y »čevapčiče«. Esto será, sin duda, atrayente.

El bosque de Mašun para fines científicos

La comuna de Ilirska Bistrica proclamó a los bosques que rodean Mašun para fines especiales. La superficie del bosque mide 60,97 hectáreas de éstas 13,68 hectáreas son propiedad particular. Con su protección se conservará el aspecto regional y se aplicará el bosque para fines científicos. El bosque se encuentre a 1000 metros sobre el nivel del mar. Aquí crecen pinos y plantas que son únicos en Yugoslavia. Debido a las particularidades que tiene, es visitado cada año por numerosos especialistas yugoslavos y de países de Europa Central.

Nuevos barcos

En el puerto de Pula flotaron el semi-automático barco »Kras« de 14500 toneladas, fue construido el astillero de Pula, para »Splošna plovba« de Pirán. El año próximo »Splošna plovba« recibirá dos barcos más que se están construyendo en España. Para ellos fueron elegidos nombres de lugares eslovenos. De esta manera el primer barco, que recibirán en junio de 1969, llevará el nombre de »Litija« y el segundo, que recibirán en setiembre, el nombre »Logatec«. »Splošna plovba« finalizó la construcción de los barcos con la ayuda de un crédito obtenido en el extranjero.

Švica

Novice iz Amriswila

V petek 7. februarja smo imelo polurno proslavo v počastitev Prešernovega dneva. Recitacije in vezni tekst smo skrbno naštudirali, enako tudi pesmi. Prijetno in lepo sta zadoneli Zdravljica in Luna sije. Do solz nas je pretresla recitacija Nezakonska mati. Sledila je družabna zabava, seveda smo tudi zaplesali. Dne 9. februarja je bila v Glatbruggu pri Zürichu velika predpustna maškarada. Med dekleti je bilo za prireditev veliko zanimanja, zato smo organizirali prevoz z avtobusom. Ni nam bilo žal, saj je bilo vzdušje res prijetno. Veseli Mariborčani so neumorno igrali. Včasih so kakšno polko kar po svoje podaljšali in dodajali takte, plesalci pa so bili s tem seveda zelo zadovoljni. Organizatorji (cerkveni odbor iz Zürichu) so bili zadovoljni, saj je bila dvorana, ki sprejme blizu 400 obiskovalcev, kar prenatrpana. Malo pa nas je začudilo to, da so morale tudi maske, bilo jih je okrog dvajset, plačati vstopnino, ki niti ni bila tako nizka (Fr. 7.70). Šele ob 4. uri zjutraj smo se razšli, v prepričanju, da se na podobnih prireditvah še dobimo.

Dne 22. februarja je odbor kluba v Amriswilu priredil sankski izlet v Davos, kjer je snega nad en meter.

Neobvladane jezike je vsekakor velika ovira za boljše uveljavitev na delovnem mestu, tako v materialnem kakor v splošnem pogledu. Januarja je naš klub organiziral tečaj nemškega jezika. Zanimanje je bilo izredno veliko, se je pa zmanjšalo, ko smo objavili, da bo tečaj vodila ena izmed deklet, saj nam ni uspelo dobiti primernejšega predavatelja. Kot učni pripomoček imamo knjigo Nemščina ni težka. Tečaj obiskuje 22 tečajnikov, nekaj jih je pa kasneje izostalo. Dejali so, da si lekcije slede prehitro in ne dohiteva ostalih, ki imajo že nekaj podlage. Kakor nam je znano, švicarski sindikati, oziroma ustanove za izobraževanje odraslih ne organizirajo nobenega tečaja za učenje nemščine. So pa navdušeni, da imamo voljo učiti se njihov jezik, pripravljeno so nam materialno pomagati. V Švici je bil pred leti izdan učbenik za samostojno učenje nemščine, mislim pa, da ni najboljši. Naša knjiga Nemščina ni težka je napisana pregledno, vendar prevladuje mnenje, da bi bila za začetnike lažje dojemljiva, če bi imela tudi ilustracije s krajšim besedilom.

Tatjana Kompan

Slovenska maškarada v Zürichu

Nekaj naših slovenskih fantov iz nemškega dela Švice (okolica Zürichu) že dlje časa uspešno organizira razne prireditve za rojake, ki se jih udeležujejo tudi drugi Jugoslovani.

Kot poseben uspeh velja vsekakor omeniti veliko maškarado, ki so jo organizirali nedavno v modernem hotelu v Glatbruggu pri Zürichu (v mestu samem je namreč nemogoče najti dvorano). Vso noč so vesele plesalce, med katerimi je bilo tudi precej posrečenih mask, zabavali Veseli Mariborčani, narodno-zabavna profesionalna glasbena skupina, ki igra v švicarskih lokalih priljubljeno »Oberkrainermusik«. Organizatorji so bili zelo iznajdljivi in program obogatili z različnimi vložki kot so tombola, žrebanje, nagrajevanje mask, veseli zapor in podobno. Dekleta in fantje so se pripeljali iz vseh koncev Švice — skoraj nismo mogli verjeti, da se sploh lahko najde toliko Slovencev na eni prireditvi.

Nemčija

V Starem mlinu je vedno veselo

V vzhodnem predmestju Stuttgarta — Obertürkheimu laže spoznamo Slovenca kot v samem mestu. Z vseh strani, včasih celo več kot 100 kilometrov daleč, celo iz Münchna, prihajajo sem ob koncu tedna.

Že od daleč vabi domača glasba. Poleg velikega parkirnega prostora je tudi cesta daleč okoli Starega mlina polna avtomobilov z različnimi registracijami.

Lastnik je po rodu Poljak, ki že dolga leta živi v Nemčiji. Všeč mu je bila slovenska narodna glasba, zato je najprej za poskušnjo angažiral ansambel Slavček. Odziv je bil dober in kmalu so Slavčki igrali v Starem mlinu vsako soboto in nedeljo. Dober glas seže v deveto vas... Lokal se je polnil, kmalu je bil poln naših ljudi, željnih domače govornice, naše glasbe, domačega plesa.

Ko prideš tja, imaš občutek, da je lokal majhen. Gneča v hodniku, v dvorani nabito polno, tako da mnogi, ki ne najdejo prostora, postajajo med mizami. Povsod smeh, prava naša prešernost. Potem se vse zavrti, zavriska, zapoje... Ko bi bilo še vino domače, bi ne vedel, da si na tujem.

Marijan Retelj, vodja ansambla, nam je pripovedoval: »Od novembra 1966, kar igramo tu, ne pomnim, da bi ostal en sam prostor nezaseden. Najprej je bilo tu čisto »slovensko« zbirališče. Zdaj pa prihaja sem tudi precej naših ljudi iz sosednih republik. Dvorana ima okoli 300 sedežev. Lahko bi jih imela tudi še enkrat toliko. Mnogi se morajo, če pridejo malo po osmi, spet vrniti. Saj to je razumljivo. Če živi človek v tujini, je željan te glasbe in tega vzdušja.« Toni Skamen, Franci Drobež, Vlado Mustar in Karli Kranjc, ki igrajo skupaj z njim, so v tujini že nekaj let. »Naši« so se tu. Da bi prej dosegli vsak svoj cilj, so kot muzikantje iskali zaslužek ob koncu tedna v glasbi. Veseli so, ker lahko pripravljajo veselje našim ljudem. Tu so deloma z družinami in so si življenje kar prijetno uredili. Potrebno je nekaj časa in nekaj iznajdljivosti. Potem si preskrbiš stanovanje in kar je treba postaviti vanj. Najdeš si prijatelje, pa kar gre. Pokrajina tu je lepa. Dolenjc se med griči, polnimi vinske trte, počuti skoraj kot doma. Ne čisto kot doma. Saj doma ne more nadomestiti nobena pokrajina na tujem.

Jože Tibaut je v Nemčiji že tri leta. Doma je bil knjigovodja. Tu dela kot sofer. Z delom je zadovoljen. Tare ga le to, da ni v svoji stroki. Tako malo naših ljudi dela tu tisto, kar so se izučili. Poišče se pač delo, ki je bolj plačano in kjer se pač najprej najde. »Kljub vsemu,« pravi Jože, »da smo to že brali, da je bilo velikokrat povedano, bi veljalo reči še enkrat, da je dejansko življenje naših ljudi tu drugačno, kot smo si ga predstavljali vsi, preden smo prišli sem. Res je, da se tu zasluži več. S tem pa še ni rečeno, da mi tu živimo bolje. Kljub vsemu, smo tu tuji delavci, »Gastarbeiterji« in v obeh tistih, ki nas ne poznajo, ljudje nižjega razreda. Morda imamo včasih tudi sami občutek, da je temu tako. Za denar moramo potrpeti ponižanje. Jaz sem znal nemško precej dobro, ko sem prišel. Potem sem se tu v jeziku z učenjem še izpopolnjeval. Tistim, ki jezika ne znajo, gre še mnogo slabše. Moralo bi veljati za vse nas, ki nekaj damo nase in na naš narod, da res ostanemo le toliko časa, da nekaj prihranimo. Potem pa med svoje, v domovino.« In njegov obraz se nežno zresni. »Veste, ko bi našel pravo... Prav nič ne bi razmišljal. Potem pa nazaj v Slovenijo. Tam je bil in bo moj dom.

Margareta Vrhunc

Francija

Novice iz Aumetza

Naše društvo je imelo 26. januarja letos svoj letni občni zbor, na katerem je bil izvoljen isti odbor kakor lani, in to: za predsednika Martin Gorišek, podpredsednika Ernest Pokovec, za tajnika Anton Pislar in za blagajnika Gabrijel Jamnik. Na sestanku smo sklenili, da bomo nadaljevali z delom kakor v prejšnjih letih. Posebno skrb bomo posvetili pouku in vežbanju otroškega pevskega zbora, ki je že uspešno nastopil na naših domačih prireditvah in zapel slovenske in francoske pesmi. V načrtu imamo tudi poskus, da bi našo mladino učili slovenščine, le da pogrešamo za to primerne učne pripomočke. Število naših starejših članov se manjša. V preteklem letu smo iz-

Otroci članov Slovenskega delavskega društva v Aumetzu na lanskem miklavževanju

Levo: tri slike s predpusne prireditve v Glattburgu pri Zürichu

Zgoraj: Ansambel Slavček, ki igra v Starem mlinu v Stuttgartu. Vodi ga Marjan Retelj, z njim igrajo: Toni Skamen, Franci Drobež, Vlado Mustar in Karli Kranje

V tretji koloni od zgoraj: Na prireditvi Bratstva in jedinstva v Torontu ob 100-letnici rojstva hrvaškega pesnika Alekse Šantića. Na lanski proslavi 29. novembra, ki je bila v prostorih jugoslovanskega poslanštva v Stockholmu, so bile razdeljene tudi knjižne nagrade. Jugoslovanski poslanik Lazar Latinović je prejel za nagrado — Slovenski izseljenski koledar

Na prireditvi v Amriswilu

Prav od začetka izhajanja je naročnik na Rodno grudo rojak Feliks Strumbel iz Euclida, Ohio. Na sliki je s soprogo Jennie in hčerko Dory

gubili tri zveste člane, ki so bili pri našem društvu že od ustanovitve, to je od leta 1926. To so bili: Jože Kunej, Ivan Tolmajner in Jernej Požlep.

Na mesečnem sestanku v februarju smo tudi sklenili, da bomo spomladi organizirali kulturni in zabavni večer. Ali namerava Matica organizirati turnejo kakšnega ansambla po naših naselbinah?

J. Peternel

Društvo Jadran v preteklem letu

V nedeljo 19. januarja je Jugoslovansko podporno pevsko društvo Jadran Merlebach-Freyring in okolica na občnem zboru ob lepi udeležbi članstva podalo obračun svojega dela v preteklem letu.

Navzoče je najprej pozdravil predsednik Jože Čadej, ki je članom zaželel srečo v tekočem letu in se jim zahvalil za sodelovanje pri društvenem delu v preteklem letu. Z enominutnim molkom smo nato počastili spomin šestnajstih lani umrlih članov.

Lani so se za vselej poslovili od nas: Ivana Noe, Leopold Koren, Lovrenc Plahuta, Karl Kaluža, Ivan Rugelj, Mate Jerbič, Josefina Moravec, Jernej Dolanc, Vinko Ropas, Franc Gile, Helena Plahuta, Alojz Bervar, Kristijan Leskošek, Jože Lavrin, Jakob Bregar in Nikola Stanič. Društvo je poskrbelo, da so imeli umrli člani čim lepši pogreb. Na zadnji poti smo pokojne spremili z društveno zastavo, na grobove položili vence in se od pokojnih poslovili z nagovorom in žalostinko, razen v enem primeru, ko je član umrl v Sloveniji. Pevci društva Jadran posebej žalujejo za Vinkom Ropasom in Kristjanom Leskovškom, ki sta bila oba dobra pevca.

Iz tajniškega poročila smo nato zvedeli, da letne veselice na prostem, ki jih je lani priredilo društvo, niso dobro uspeli, ker je bilo slabo vreme. Številno članstvo je z društveno zastavo sodelovalo na praznovanjih narodnih praznikov: francoskih praznikov 14. julija in 2. novembra (konec prve svetovne vojne), jugoslovanskega narodnega praznika 29. novembra, rudarskega praznika sv. Barbare in Miklavževe povorke v Merlebachu. Navzoči člani so iz blagajniškega poročila z zadovoljstvom zvedeli, da je stanje blagajne zadovoljivo kljub temu, da je imelo društvo lani precej izdatkov. Za Miklavža je bilo obdarovanih 143 otrok do 14. leta, za katere se je porabilo 365 frs, ob družinskem večeru 29. decembra je bilo obdarovanih 187 upokojencev z zneskom po 10 frs, za bolniške podpore, izredne podpore itd. je društvo izdalo 387 frs, iz posmrtninskega sklada pa je bilo izplačanih za vsakega umrlega člana svojcem po 300 frs. Lani ob koncu leta je imelo društvo Jadran nad 500 članov in članic.

Pri volitvah novega odbora so bili navzoči člani soglasni, da ostane dosedanji odbor, kar so navzoči odborniki, čeprav nekateri ne posebno z veseljem, tudi sprejeli.

Anton Škruba

ZDA

Finžgarjeva »Razvalina življenja« na ameriškem odru

V marcu je naša clevelandska naselbina nedvomno doživela zopet pomemben kulturni dogodek. Dramsko društvo Anton Verovšek, ki ima za seboj štiri in pol desetletij trdega, požrtvovalnega in uspešnega umetniškega dela, je dne 9. marca na odru Slovenskega delavskega doma na Waterloo cesti uprizorilo Finžgarjevo dramo Razvalina življenja. Uprizoritev tega zahtevnega dela je od igralcev, ki so že maloštevilni, prav gotovo terjala veliko požrtvovalne prizadevnosti, je spet nov dokaz, da je še živ in čvrst utrip naše kulture v ZDA. Lani poleti sta nas obiskala v Sloveniji agilna društvenika Antona Veroška, zakonca Mary in Andy Božič. V novemberski izdaji revije smo objavili nekaj več o razgovoru z njima. Pri tem so se vrinile nekatere netočnosti. Zamenjana sta bila njuna rojstna kraja: Mary je rojena v Za-

gorju in Andy v Bukovju. V igrah, ki smo jih navedli, je nastopal Andy, igrane pa so bile v prvi polovici obstoja tega dramskega društva. Mary je pristopila k društvu novembra leta 1948.

Kanada

O delu združenja Bratstvo in jedinstvo v preteklem letu

Prejeli smo obširno poročilo o dejavnosti kanadsko-jugoslovanskega kulturnega združenja Bratstvo in jedinstvo, ki dokazuje razveseljivo aktivnost te organizacije. Ker smo o posameznih dogodkih in prireditvah že sproti poročali, jih bomo danes le kratko omenili. Združenje je dalo pobudo in tudi materialno pomoč za ustanovitev športnega kluba »Maple Leaf«, ki bo letos sodeloval v nogometni amaterski ligi, v kateri sodelujejo tudi klubi »Slovenija«, »Viktoria« in »Makedonski športni klub«.

Lani v juliju in avgustu je Združenje organiziralo skupinski obisk Jugoslavije. V počastitev te tradicije je združenje priredilo banket v znak priznanja izseljenskim maticam v stari domovini in njihovim prizadevanjem za povezavo z izseljenci po svetu. Banketa so se udeležili tudi nekateri predstavniki izseljenskih matic. Ena izmed najuspešnejših lanskih prireditev je bila proslava kanadskega državnega praznika skupno s proslavo julijskih vstaj jugoslovanskih narodov proti okupatorjem.

Združenje je lani utrpelo tudi dve težki izgubi. Dne 19. julija je umrl nekdanji predsednik in častni predsednik združenja John Divjak. Dne 23. avgusta pa je smrt ugrabila enega izmed ustanoviteljev združenja, dolgoletnega predsednika in častnega predsednika Boška Milutinovića. Komemoraciji za pokojnikoma, ki je bila v društvenih prostorih, je prisostvovalo veliko število članov.

Dne 2. novembra je združenje priredilo lepo uspelo tradicionalno vinsko trgatavo, ki je privabila več sto razigranih udeležencev. Posebej svečano so lani proslavili 29. november ob 25-letnici ustanovitve Jugoslavije. Svečanosti se je udeležilo veliko število naših rodoljubnih rojakov. Veselo so skupaj pričakali tudi novo leto.

Ob hudem potresu v črnogorskem primorju je združenje začelo široko akcijo za pomoč. Zbrali in odposlali so 8829 dolarjev.

Dne 1. februarja letos je Združenje priredilo akademijo v počastitev stoletnice rojstva znanega hrvatskega pesnika Aleksa Šantića. Prireditve je bila združena s plesom. Igral je orkester H. Uroševića, stregli pa so tudi z jugoslovanskimi vini. Na programu je bila tudi loterija z bogatimi dobitki. Čisti dobiček so prireditelji namenili za postavitev spomenika pesniku Aleksu Šantiću. Odboru za postavitev spomenika v Mostarju so odposlali 100 dolarjev.

Avstralija

Mladi Slovenci v Sydneyu

Sem član slovenskega društva v Sydneyu in se udeležujem vseh slovenskih prireditev in sestankov. Spoznal sem se z vsemi odborniki društva in jim tudi pomagam pri raznih prireditvah. Starejši odborniki želijo pridobiti čim več mladih, da bomo prirajali družabne prireditve: mladinske plesne in vesele večere. Obljubili so, da nam bodo v začetku pomagali pri organizaciji prireditev. Tudi dvorano smo dobili na razpolago. Z menoj pridno sodelujejo prijatelji: Jože Lah, Vlado Čeh ter Olga in Marija Ovijač. Naše društvo je nepolitično, namen nas vseh pa je, da se združimo in si ustvarimo svoj kulturni dom. Prosimo, da nam pošljete kaj primerne gradiva za naše prireditve. Predvsem bi želeli kakšno veseloigro, za začetek seveda naj bi bila z manjšimi igralskimi zahtevami. Zelo veselimo tudi filmov, predvsem takšnih, ki prikazujejo razvoj in napredek Slovenije danes. Želeli bi starejšim tukajšnjim naseljencem dokazati, da je Slovenija in sploh vsa Jugoslavija danes industrijsko in kulturno razvita dežela.

Lado Šmajger, Asfield, N. S. W.

sporazum o zaposlovanju jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji

Dr. Lev Svetek

Potrebne listine in delovna pogodba

(Konec)

Zaradi zavarovanja svojih pravic je določeno v sporazumu, da mora jugoslovanski delavec dobiti že pred odhodom na vpogled in v podpis delovno pogodbo z nemškimi delodajalcem. Delovna pogodba mora biti pismena in sestavljena — poleg nemškega jezika — tudi v jeziku, ki ga govori jugoslovanski delavec. Po en izvod pogodbe dobi — poleg jugoslovanskega delavca in nemškega delodajalca — tudi Zvezni biro za zaposlovanje v Beogradu.

Po podpisu pogodbe izda nemška delegacija jugoslovanskemu delavcu izkaznico, ki velja toliko časa, kolikor je sklenjena delovna pogodba, vendar pa največ leto dni. Izkaznica ima pravno veljavo delovnega dovoljenja (Arbeitsbewilligung), ki bi ga moral imeti sicer jugoslovanski delavec v Zvezni republiki Nemčiji kot vsi tuji delavci v tej državi. Izkaznica nadomešča hkrati tudi nemško vizo, tako da je postopek zelo poenostavljen. Nemška delegacija mora obvestiti jugoslovanskega delavca tudi o postopku prijavljanja v Zvezni republiki Nemčiji, podaljšanju dovoljenja za delo in o drugih formalnostih, ki čakajo jugoslovanskega delavca v tej državi. Po drugi strani pa izdajo jugoslovanski organi jugoslovanskim delavcem potrebne jugoslovanske potne listine in vizo, ki mora trajati najmanj leto dni, torej vsaj toliko, kolikor časa traja tudi nemško dovoljenje oziroma delovna pogodba. Drugi pristojni jugoslovanski organi (zavodi za socialno zavarovanje, občine itd.) pa izdajo jugoslovanskim delavcem potrebne listine, s katerimi bodo uveljavili v Zvezni republiki Nemčiji pravice iz socialnega zavarovanja, do otroških dodatkov, zaradi brezposelnosti in podobno.

Potovanje v Zvezno republiko Nemčijo

Ko so vse formalnosti v Jugoslaviji opravljene in delavci oskrbljeni s potrebnimi listinami, se organizira odhod v Zvezno republiko Nemčijo. Potovanje organizirata skupaj nemška delegacija in jugoslovanski zvezni biro za zaposlovanje oziroma tisti komunalni zavod za zaposlovanje, ki ga zvezni biro za to pooblasti. Nemški zavod za posredovanje dela nosi vse stroške v zvezi s potovanjem, tudi glede prehrane, in sicer od kraja, od koder delavci odpotujejo, do kraja zaposlitve v Zvezni republiki Nemčiji. Vse druge stroške, ki še nastanejo v zvezi z zaposlitvijo jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji, si razdelita jugoslovanski biro za zaposlovanje in nemški zvezni zavod za posredovanje dela v sorazmerju, kakor so jima naložene posamezne naloge v zvezi z izvajanjem sporazuma. Iz vsega tega je razvidno, da potujejo jugoslovanski delavci na delo v Zvezno republiko Nemčijo popolnoma brezplačno in da jim tudi za potrebne listine ni treba skrbeti, niti nositi zanje stroškov. Vse to oskrbijo organi, ki jim je zaupano izvajanje sporazuma. Zato je to še en razlog več, proti t.i. »črnemu zaposlovanju« naših delavcev v Zvezni republiki Nemčiji, ki je prinašalo našim delavcem poleg drugih nevšečnosti tudi velike stroške v zvezi s pribavljanjem raznih listin in potrdil, kakor tudi s potovanjem samim.

Ureditev položaja jugoslovanskih delavcev v Zvezni republiki Nemčiji

Novi sporazum je slovesno proklamiral tudi popolno enakost jugoslovanskih delavcev z nemškimi glede vseh pravic in dolžnosti iz delovnega razmerja, glede delovnih pogojev in drugih pravic, ki so urejene z nemškimi zakoni, kolektivnimi pogodbami in tarifnimi

pravilniki. Zato uživajo sedaj jugoslovanski delavci tudi polno varstvo svojih pravic pred nemškimi upravnimi in sodnimi organi, na katere se lahko obračajo enako, kakor njihovi nemški tovariši. Poleg pravne varstva uživajo naši delavci v tej državi odsedaj tudi enakopravnost v kulturnem in družabnem življenju in je pristojnim nemškim organom in organizacijam še posebej naloženo, da morajo poskrbeti za čimprejšnjo vključitev jugoslovanskih delavcev v novo kulturno in družbeno okolje.

Sporazum poudarja tudi okrepljeno vlogo jugoslovanskih diplomatsko-konzularnih predstavništev v Zvezni republiki Nemčiji, ki bodo morali odsedaj posvetiti mnogo več pozornosti tudi ureditvi socialno-političnega položaja jugoslovanskih delavcev v tej državi in po potrebi posredovati pri pristojnih organih Nemške zvezne republike. V sporazumu je dopuščena tudi možnost, da jugoslovanski delavec, ki želi še naprej ostati na delu v Zvezni republiki Nemčiji, lahko podaljša delovno pogodbo z delodajalcem, ali pa sklene novo pogodbo z drugim delodajalcem, seveda ob upoštevanju nemških predpisov o zaposlovanju tujih delavcev v tej državi. V takem primeru mora jugoslovanski delavec najkasneje mesec dni pred iztekom veljavnosti jugoslovanske vize zahtevati pri jugoslovanskem konzulatu v Zvezni republiki Nemčiji, da mu izda novo vizo.

Na koncu je omeniti še primer, ko jugoslovanski delavec brez svoje krivde ne more nastopiti dela, za katero se je bil obvezal z delovno pogodbo, ali tako delo pozneje brez svoje krivde izgubi. Sporazum obvezuje pristojne nemške organe, da mu najdejo drugo ustrežno delo. Če jugoslovanski delavec v tem času ostane brez sredstev za preživljanje, mu morajo pristojni nemški organi zasigurati potrebno pomoč v skladu z nemškimi predpisi. Če pa nemški organi za posredovanje dela ne morejo nikakor priskrbeti jugoslovanskemu delavcu druge zaposlitve, mu morajo omogočiti povratek v Jugoslavijo na njihove stroške.

V Zvezni republiki Nemčiji je zaposlenih že precej več kot 100.000 jugoslovanskih delavcev, ki bodo z veseljem pozdravili ureditev njih zaposlovanja, dela, delovnih in življenjskih pogojev v tej visoko industrializirani državi.

na meji so mu vzeli denar

Vprašujem za svojega prijatelja in še za nekatere znance, s katerimi skupaj delamo. Ob letošnjem novoletnem obisku v domačem kraju so bili hudo razočarani. Tega je bila kriva carina. Cariniki so jim na meji odvzeli precejšnje zneske denarja in nekateri so bili še kaznovani. Prosim, pojasnite nam, kako je s to rečjo, da se nam v bodoče kaj takšnega več ne zgodi.

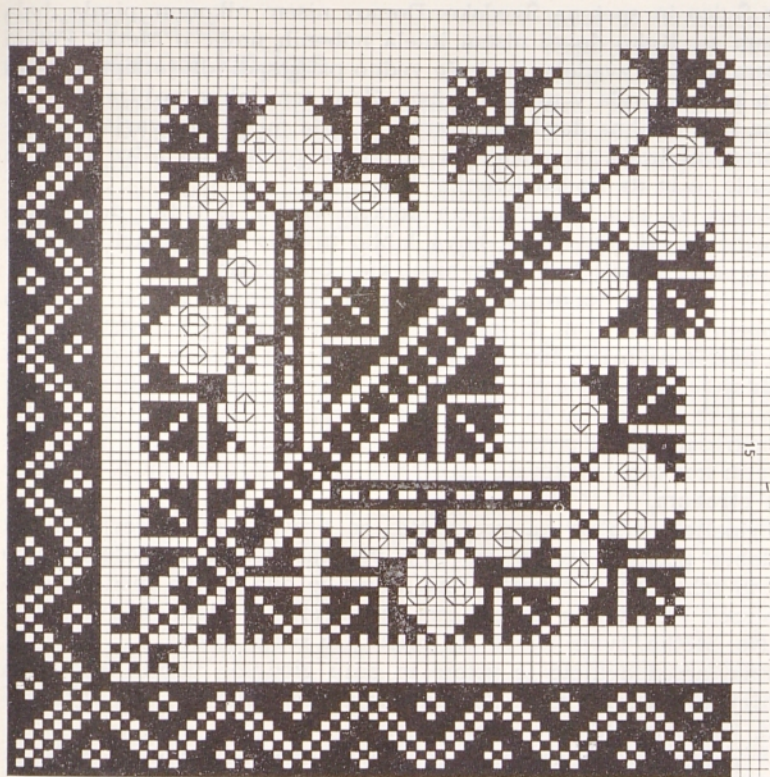
Vsak potnik, bodisi domačin ali tujec, lahko nese v tujino v dinarski vrednosti največ 50 novih dinarjev. Iz tujine pa lahko prinese največ sto novih dinarjev. V obeh primerih mora biti denar v bankovcih, ki niso večji od 10 novih dinarjev. Večje zneske carinski organi zasežejo, devizni organi pa uvedejo postopek zaradi deviznega prekrška in poleg odvzema dinarskih vrednosti, ki so jih carinski organi začasno zasegli, izrečejo po navadi tudi precejšnje denarne kazni.

V tujih valutah lahko prenese naš državljani tolikšen znesek, za kolikor ima s seboj tudi potrdilo, to je obračun od banke o nakupu valut na potni list, o dvigu valut s svojega deviznega računa in podobno. Carinskim organom je treba prijaviti valute in predložiti ustrezno bančno potrdilo.

Iz tujine je mogoče brez omejitev in ovir prinesiti v Jugoslavijo tuje valute, vendar jih morajo državljani prodati banki ali pooblaščenim menjalnicam, če jih v skladu s predpisi ne vplačajo na svoj devizni račun.

Državljani, ki so stalno na delu v tujini, lahko nesejo v tujino toliko valut, kolikor so jih prinesli domov, ne da bi za to vsoto morali imeti kakšno potrdilo. Podobno lahko tuj državljani prinese iz tujine v našo državo vrednosti v tujih valutah in jih prav tako lahko odnese tudi nazaj v tujino, ne da bi za prenos vrednosti v tuji valuti moral imeti kakšno potrdilo.

V vsakem primeru pa je treba prijaviti obmejnim carinskim organom vse vrednosti v domačih in tujih valutah, ki jih potniki prenesejo prek mejne bodisi v tujino ali nazaj.

narodne vezenine v naše domove

Da bo vaš dom res topel in domač, ga okrasite z našo narodno vezenino. Spomnite se nekdanjih — za nekatere morda davnih — šolskih let, ko ste vezle s križci toliko lepih stvari. Zakaj ne bi spet v prostih urah s hčerko, snaho ali vnukinjo, ali kar sami sedli k vezenju?

V eni prejšnjih številčk Rodne grude smo že spregovorili o knjigi Narodne vezenine na Slovenskem, ki jo je lani izdal Centralni zavod za napredek gospodinjstva v Ljubljani. Iz te knjige, ki jo posebej še našim ženam in dekletom na tujem toplo priporočamo, objavljamo dva izmed številnih vzorcev in za tiste, ki so to že pozabile, kratko navodilo za navadni križni vbod. Da citiramo kar avtorico Neli Niklsbacher-Bregarjevo, ki je bogato gradivo za knjigo zbrala in uredila. Na strani 32 takole pravi: »Na videz je navadni križni vbod zelo preprost, toda potrebna je precejšnja izurjenost in vaja za pravilno izvedbo posameznih oblik vzorca, ker le tako dosežemo pravilno lego obeh križajočih se vbodov, ki tvorita enoto (spodnji vbod v levo, gornji v desno ali pa obratno). Od pravilnega vezenja križcev je odvisna lepota vezenine, prihranek časa in vezilnega tvoriva. Pri križnem vbodu vezemo tako, da posamezno obliko vzorca izdelamo najprej s polovičnim vbodom. Križec dokončamo le tam, kjer stoji posamezno, in tam, kjer se do njega ne bomo mogle več vrniti, ne da bi morale na narobni strani ročnega dela delati velikih preskokov. Ko smo to naredile, se vračamo po isti poti nazaj in izvezemo drugo polovico križcev, to se pravi gornje vbode, ter pridemo nato k na-

slednji obliki. Vedno moramo paziti na možnost prehoda k drugi, najbližji obliki, ne da bi morale zato nit zašiti in znova začeti, ali pa delati daljše preskoke. Križce delamo čez dve ali tri niti v višino in prav toliko v širino.«

In kakšne barve bomo izbrale za naše vezenine. Avtorica knjige takole svetuje: »Že med starimi izdelki so najlepši tisti, ki so vezeni samo z eno barvo. Črna ali rdeča vezenina na belem platnu je najbolj karakteristična in zelo učinkovita. Zelo lepa je tudi, če je vezena s srednje ali svetlejšo rjavo prejico, pa tudi rjasto rjava in temna malinova barva se tej vezenini lepo poda. Stare dvobarvne vezenine srečujemo izdelane v temnih rdečih in modrih barvah, za sodobne izdelke lahko izbiramo svetlejše tone teh dveh barv, vendar pane presvetlih. Lepe so tudi tele kombinacije: rjavo—zlato rumeno na platnu čajne barve, belo—srednje sivo na svetlo sivem, temno modrem ali črnem platnu, čajna barva in bela na srednje rjavi osnovi, črno—bela na tkanini čajne ali bronaste barve. Na zeleno, rožnato, svetlo modro, rdečo in druge žive barve se najlepše poda bela vezenina s križci. Kombinacij je še mnogo, vendar je zelo važno, da vezilno prejico izbiramo v umirjenih barvah. Vsekakor pa se moramo pri vezenju z križci izogibati kričečih anilinskih barv, na primer živo zelenih, oranžnih, vijoličastih, rumenih pa tudi sladkobno rožnatih in svetlo modrih tonov.«

Glede priprave vzorcev piše v knjigi: Vzorec narišemo na kariran papir z znaki. Priporočljivo je, da za svoj izdelek narišemo polovico ali četrtino kompozicije, ki jo bomo nato prenesle na pripravljeni kos blaga, na katerem smo označile sredino na obe smeri. Če hočemo iz ravne bordure dobiti kot, je najbolje, da se poslužimo nebrušenega, ravno odrezanega majhnega zrcala brez okvira, ki ga postavimo v kotu 45 stopinj na osnovno črto narisane bordure ter ga pod istim kotom toliko časa pomikamo po borduri, da se pokaže prava slika zota. Tedaj naredimo ob zrcalu močno črto s svinčnikom in preneseemo vzorec bordure pravokotno v drugo smer.

Če je vaš dom majhen ali velik, če imate morda le skromno sobico ali kar celo lepo opremljeno hišo, bolj prijetno in domače bo, če bodo v njem izdelki, ki ste jih same izvezle z našimi narodnimi vzorci. Če želite nekoga svojih dragih posebej razveseliti, poklonite mu ročno vezen izdelek — obleko, bluzo, srajco, blazino, ali morda samo droben robcček — okrašen z našo narodno vezenino, ki je tako nekaj našega, domačega in zato zares lepega.

ново leto smo dočakali ob morju

Zahvaljujemo se vam za pismo in novoletno čestitko. Morda vas bo zanimalo, kako sem preživel novo leto? Novo leto smo dočakali ob morju, sto metrov od naše barake, kjer stanujemo. Bilo je zelo prijetno — imeli smo nekakšen »hausball« kakor pravimo po domače. Zbrali smo se Jugoslovani, Čehi, Poljaki, Madžari, Nemci, Francozi, Nizozemci, Italijani, domačini itd. Ko pa je kapljica stopila v glavo, smo začeli vsekrižem govoriti... To je bilo res nekaj posebnega. Vsak je hotel prav glasno voščiti novo leto v svojem jeziku. Vidite, na tem malem otoku je prostora za vse — bele, črne in rumenokožce. Ni politike, niti stanovskih razlik. Vsi smo enaki kakor bratje, pa naj bo to direktor ali najnižji delavec. Zjutraj, ko koga srečaš, vprašaš: Kako si, brat? Hvala, brat, dobro, in ti?«

V Mount A. Ayori živi neki Celjan, ki redno plačuje polurno nedeljsko radijsko oddajo, da igrajo slovensko narodno glasbo. To se mi zdi najlepše, kar more človek narediti za svojo domovino.

Janez Brezovnik, Grote aylandt, N. T.

Ina Slokan

M. Ciglič: Rejenčki

Metka ima dve mami

Samoobtožba in bolečina je v Milkinem pismu. Takole piše: »Res sem si zaslužila to, kar se je zgodilo. In vendar me tako boli. Zato se moram izpovedati. Pred šestimi leti je imela moja Metka sedem mesecev, seveda sem jo imela rada. Bila je tako ljubka. Oba z možem sva bila zaposlena. Zaslužek v tovarni kamor sva se morala voziti z avtobusom je bil priličen. Toda Toni si je želel lasten dom. In potem mu je še znanec pisal iz Nemčije koliko zasluži, pa še ta in oni mu je o tem govoril in odločil se je, da gre še on tja za nekaj let. Niti tri leta še nisva bila poročena in nadvse rada sem ga imela. Bala sem se zanj, saj sem vedela, da se nekateri ne vrne, ali pa, da pozabi na družino. Takrat sem mislila, da bi potem kar umrla. Branila sem mu, ga pregovarjala, a je vseeno šel. Saj nekaj let tako hitro mine, je rekel. Ko sva ostali z Metko sami, je bilo vse tako prazno. Toni je pisal, da je dobil delo. Tudi nekaj mark je nato poslal. Potem so prihajala pisma redkeje in bila so vse krajša. Ujela sem govorice: nekdo je pisal domačim, da se Toni rad vidi z dekletom iz delavske kantine, z neko Anico iz sosednje vasi. Speklo me je. Nekaj noči nisem spala, samo razmišljala sem. Potem sem se odločila. Mož mi je v nekem pismu omenil, da bi se tudi zame našlo delo, ko bi ne bilo Metke. Da, Metke, ki mi je zdaj postala kar naenkrat odveč. Hotela sem na vsak način razčistiti s Tonijem, ga zadržati za sebe, saj vendar razumete?! A kam z Metko? Spomnila sem se sosede. Dobra ženska je. Pet otrok ima. Prosila sem jo, naj sprejme otroka za nekaj dni, ker moram po opravkih v Ljubljano. Verjela je. V Nemčijo sem se odpeljala s skupino izletnikov.

Ne bom pripovedovala o vseh razočaranjih, ki sem jih doživela. O bolečini, kadar sem pomislila na Metko. Pravzaprav pa naj povem, da v prvem času nisem niti dosti utegnila misliti nanjo. Imela sem druge skrbi. Srečanje s Tonijem ni bilo posebno prijazno. Bila sem celo tepena, kar pri njem ni v navadi. No, pa o teh rečeh ne bom tukaj pisala. S posredovanjem znanec sva se končno pobotala in nazadnje mu je bilo celo všeč, da bova oba hitreje več prihranila. Šla sva za delom na Švedsko, nato

v Švico in spet na Švedsko. Domov nisem nikomur pisala, bala sem se. Kako dolgo nisem imela nobenih novic o Metki. Potem sem končno zvedela, da je še vedno pri sosedih, da je lepa punčka in se je vživela v njeno družino. Zdaj sem lahko pošiljala denar, pa tudi majhna darila za hčerko. Soseda mi je odgovarjala s preprostimi kratkimi pismi, da je Metka pridna, da hitro raste in rada je in da bo šla jeseni v šolo.

Potem pa sva se s Tonijem končno vrnila. S trdim delom sva prihranila toliko, da si bova lahko uredila nov domek. Toni si bo poleg uredil tudi delavnico, kjer bo mizaril.

Ali razumete, kako težko sem čakala srečanja s hčerko in se ga ob enem bala? Toni, ki ima Metko tudi rad, vse to bolj drugače razume in se mi je kar smejal. Rekel je: Le česa se vendar bojiš? Zdaj je vse za nama. Doma sva. Lepo si bova uredila dom in punčka bo vesela, da je spet pri starših. Pa tudi prej ni ničesar pogrešala, saj je soseda dobra ženska in tudi midva sva v zadnjih letih kar lepo plačevala za otroka. Naj vam opišem to srečanje z otrokom.

Pripeljala sva se na večer. Bili so pravkar pri večerji. Nisem dobro poznala Metke, saj sem ves čas dobila od sosede samo eno zelo slabo fotografijo, na kateri je bila Metka med drugimi otroci. Pri mizi je sedelo šest otrok, štiri dekleta in dva fanta. »No, Metka, tvoja starša sta prišla,« je rekla soseda.

Eno izmed deklet je vstalo in naju gledalo. Planila sem proti njej in iztegnila roke: »Metka, moja ljuba Metka!« sem zaklicala in kar zajokala.

A punčka je stala tam kakor da je lesen kip, potem se je pa priklonila in rekla kakor avtomat: »Dober večer, ljuba starša!« To je rekla tako čisto avtomatično kakor so jo naučili. Toni je nato pomagal, da smo prišli iz zadrege, on je pač bolj praktičen. Potegnil me je nazaj in rekel: »No, Joži, ne bodi neučakana, saj naju Metka niti več ne pozna.«

Potem smo se tisti večer nekako pomenili. Sedli smo in Metka je sedela ob meni. Njena drobna roka je bila ves čas v moji, a čeprav sem jo trdo oklepala s prsti, je ostala vsa hladna.

S Tonijem sva si lepo uredila nov domek. Kupila sva napol dograjeno hišico in jo dogradila. Poleg je zdaj delavnica in Toni pridno mizari. Dela ima zadosti. Zadovoljen je. A jaz? Metka je doma. V šolo hodi. Kupila sva ji lepih oblek. A skrbi me, ker je tako tiha in zamišljena. Svojo sobico ima, pa izgleda, da je ni preveč vesela. Kliče me mama, a tako čudno to reče, da me zazebe pri srcu.

Metka je dober otrok in vem, da naju ima z očetom rada, a ne tako kakor ima sosedo Francko. Saj vsa oživi, kadar ji dovolim, da sme k »mami Francki!«. Z žalostjo čutim, da tega ne bom mogla nikoli spremeniti: naša Metka bo imela dve mami.

Kaj naj bi pripomnili k temu pismu, v katerem je takorekoč vse razloženo? Draga naročnica Milka, oborožiti se je treba s potrpljenjem in razumevanjem, pustiti času čas. Z doraščanjem in zorenjem bo Metka vse bolje in globlje razumela in njena čustva do staršev se bodo morda poglobila. Seveda pa se bo treba sprijazniti s tem, da bo ostala topla navezana na svojo »mamo Francko«, ki ji je v njenih prvih otroških letih nudila vso materinsko ljubezen, ki je vsakemu otroku prav toliko, ali pa celo še dosti bolj potrebna, kakor vsakdanji kruh.

svojevrstna, dragocena knjiga

Založba Mladinska knjiga v Ljubljani je nedavno izdala natančen ponatis Dalmatinove Bible, ki je izšla leta 1584, to je pred skoraj štiristo leti. Ta svojevrstna, dragocena knjiga je izšla v isti nakladi, kakor pred štirimi stoletji — v 1500 izvodih. Knjiga, ki obsega »svetu pismu stariga in noviga testamenta«, je težka 6,15 kilograma. Vezana je ročno. Za vezavo ene knjige so porabili pol telečje kože. Dalmatinova Biblia iz leta 1584 je bila in bo ostala eno izmed najpomembnejših del slovenske kulturne zgodovine. Čeprav je nastala komaj trideset let po natisu prvih slovenskih knjig, se je takoj uvrstila med vrhunske dosežke drugih evropskih, do takrat kulturno više razvitih narodov. Slovenščina je bil petnajsti jezik, v katerega je bilo v dobrem stoletju po iznajdbi tiska prevedeno in tudi natisnjeno celotno sveto pismo. Pri tiskanju Bible je Jurij Dalmatin osebno sodeloval. Tiskali so jo v Wittenbergu v Nemčiji. Tisk te zahtevne knjige je trajal pet mesecev, kar je bil za tedanje tiskarske zmožnosti izreden uspeh.

Dalmatinova Biblia je danes na svetu velika knjižna redkost. V knjižnicah po svetu hranijo vsega 66 izvodov, od teh jih je v Sloveniji 33 izvodov. Narodna in univerzitetna knjižnica v Ljubljani ima pet izvodov. Zato se je rodila in zdaj tudi uresničila zamisel za natančen ponatis izvirnika. Za tisk Bible se je Mladinska knjiga dogovorila s posebno tiskarno za tisk faksimiliranih izdaj v Heppenheimu v Nemčiji. Knjiga je tiskana na posebej izdelanem papirju, ki je podoben papirju iz 16. stoletja. Pri izdaji je sodelovala tudi založba dr. R. Trofenik iz Münchna. Med slovenskimi kupci je bilo za knjigo izredno zanimanje, čeprav je veljala v prednaročilu 75.000 starih dinarjev.

Knjigo lahko naročite tudi pri Slovenski izseljenski matici.

župančičeva nagrada

V vaseh črnomaljske občine v Beli krajini živahno deluje večje število raznih kulturnih skupin, ki posebno v zimskem času prirejajo celo vrsto prireditev. Te predstave je samo lani obiskalo več kot 15.000

ljudi. Z namenom, da bi dala priznanje najuspešnejšim skupinam in da bi še poživila tovrstno kulturno dejavnost v občini, je občinska skupščina razpisala tekmovalno nagrado za »Župančičevo nagrado«, ki jo bodo podeljevali vsako leto. Letos se bo zanjo potegovalo več kot 30 različnih skupin, pevskih zborov, folklornih skupin in drugih. Brez dvoma bo to nova spodbuda za belokranjske kulturne delavce.

tudi majhne založbe prispevajo naši kulturi

Dolenjska založba v Novem mestu se je pred leti priključila znani slovenski založniški hiši — mariborskim Obzorjem. V njenem okviru izdaja knjige, ki s svojo tematiko zadevajo Dolenjsko, predvsem njeno kulturno zgodovino. Dolenjska založba v Novem mestu je naslednik bogate založniške tradicije dolenjske metropole. V prejšnjem stoletju je bila v Novem mestu znana Krajčeva tiskarna. Odličnemu posluhu tiskarja in založnika Krajca se imamo zahvaliti za ponatis Valvasorjeve Slave vojvodine Kranjske. To založniško in tiskarsko dejanje je svojčas vzbudilo na pariški svetovni razstavi veliko pozornost. Založniška dejavnost, naslonjena na bogato tradicijo, je oživela z Dolenjsko založbo, ki jo že vrsto let vodi književnik Severin Šali.

Dolenjska založba je izdala doslej nekaj leposlovnih del, sicer pa je v njenem programu vrsta del, ki obravnavajo kulturno zgodovino Dolenjske. Lani je Dolenjska založba izdala roman pisatelja Jožeta Dularja Udari na gudalo, Jandre. To delo, v katerem obravnava pisec znanega dela »Krka umira«² zgodovino Metlike, kjer je že vrsto let ravnatelj belokranjskega muzeja, je lahkotna in mikavna slika davnine v mestecu ob Kolpi. Dolenjska založba je izdala tudi roman Mimi Malenškove Noriška rapsodija. V kratkem izide ponatis znamenitega Valvasorjevega dela Theatrum mortis humanae (Prizorišče človekove smrti), ki ga je ilustriral Novomeščan Koch. Koch se je v ilustracijah naslonil na Holbeina: o njegovih ilustracijah bo v uvodu spregovoril dr. Emilijan Cevc. Prevod je delo klasičnega filologa Jožeta Mlinariča. V kratkem pride na knjižni trg tudi zbornik, ki je posvečen 600-letnici Novega

mesta in ki bo prinesel vrsto razprav o kulturni zgodovini Novega mesta.

Dolenjska založba se vse bolj usmerja v izdajanje del, ki naj bi povezala fragmente s področja kulturne zgodovine ter jih povezala v celoto. Če bo Dolenjska založba delala v tej smeri, bo prav gotovo opravila zelo pomembno nalogo.

Novo mesto bi svojo založbo pred časom že izgubilo, ko ne bi bili kulturni delavci prežeti z zavestjo, da se da tudi v manjših slovenskih centrih delovati na področju založništva. Dolenjska založba v Novem mestu dela v povezavi z ostalimi novomeškimi kulturnimi ustanovami, z Dolenjskim muzejem, Študijsko knjižnico ter šolami. Lahko zapišem, da je izraz teženj teh ustanov, izraz želje po ustvarjalnosti in vključevanju v slovensko kulturno dogajanje.

Peter Breščak

Marijan Štancar-Monos:

popotnik

Spominjam se tistih dni,
nekaj prejkanih obdobj
in tople besede doma,
tistih gorenjskih noči;
mislim na vonj rožmarina,
na svetle dekliske oči
in pijem na žalost spomina.

Sredi zavrženih cest
se potuljeno plazijo sence
s črnim asfaltom mest
v meni vsak dan,
vse dni — venomer...

Sam v sebi bolan
iščem moči, da prehodim
ulice lažnih mest.

razstava del Marija Preglja

Marij Pregelj: Ljubljana v borbi (1958), mozaik, Skupščina SRS ■ Marij Pregelj: A wartime battle in Ljubljana (1958), mozaic, Skupščina SRS

Marij Pregelj: Oče in sin (1951) ■ Marij Pregelj: Father and the son (1951)

V prostorih ljubljanske Moderne galerije je bila v februarju odprta retrospektivna razstava v letu 1967 umrlega slovenskega slikarja Marija Preglja. Med prikazanimi deli so bila tako zgodnejša slikarska dela, predvsem tista, ki so že nakazovala slikarjevo kasnejšo usmeritev, v celoti pa je bilo zbrano delo iz Pregljevega »zrelega« obdobja. Predvsem je bilo pomembno spoznanje, da Pregljevo delo niti v današnjem času ne izgublja na pomenu, dokazuje celo, da v času vse večjega zanimanja za prisotnost človeka in vsebine v likovni umetnosti Pregljevo delo dobiva novo potrditev in značaj trajne vrednosti. Nekateri ocenjevalci Pregljevega dela iščejo v njegovih delih sledi tujih vzornikov, vendar pa ima to samo obrobni pomen. Bistveno je Pregljevo prikazovanje in odkrivanje resnice, nepozabna je njegova tršatost in nevsiljena monumentalnost.

Bogo Grafenauer

Karantanija in njena dvakratna vloga v oblikovanju slovenske narodne zavesti

eno samo ljudstvo«. Prišteva ga v število »pobožnih Nemcev«, prav tako pa trdi, da izvira slava Koroške »od stare hiše Frankov in ne od Slovanov, čeprav je res ostalo nekaj podeželskega ljudstva od Slovencev«. Megiser je v objavi Cristalnckovega dela ta stališča ohranil, po njem so jih pa prevzeli zgodovinarji 17. stoletja, kajti tudi Schönleben in Valvasor sta med obema kriterijema za določanje narodnostnih enot, ki so ju uporabljali protestanti, zavrnila nujnost razlikovanja po jeziku ter se oprla v prvi vrsti na pokrajinsko pripadnost. V skladu s tem stališčem, ki ga brani tudi načelno, trdi na primer Valvasor, da obstoje Korošci in Kranjci »le iz Nemcev, dasi z dvema načinoma govora«.

Pa tudi v 18. stoletju je dozorelo novo spoznanje o obsegu in enotnosti slovenskega naroda do kraja šele dve desetletji po začetku slovenskega narodnega prebujenja, če tega označujejo z izidom Pohlinove »Kraynske grammatike«, vnovič oprto na zgodovinsko proučevanje nekdanje karantanske narodne skupnosti. Koroški Slovec, jezuit Marko Hansiz (1683—1766), je v drugem delu svojega najvažnejšega dela Germania Sacra II. Metropolis Salisburgensis (1729) kot prvi v začetkih kritičnega zgodovinopisja uporabil in kritično komentiral v zvezi z zgodovino zgodnjere srednjeveškega slovenskega prostora salzbursko spomenico »Conversio Bagoariorum et Carantanorum«. Linhartu je delo rabilo kot poglavitni vir za karantansko zgodovino v 7. in 8. stoletju in hkrati kot oporišče za njegovo znanstveno dognanje o enotnosti Slovencev, ki ga je izrazil že ob napovedi prvega zvezka svojega epohalnega dela »Versuch einer Geschichte von Krain und der übrigen südlichen Slaven Oesterreich I-II, 1788—1791«, v Laibacher Zeitung 17. avgusta 1786: »Tisti narod, ki živi na južnem delu avstrijskega okrožja med Dravo in Jadranskim morjem, ki pripada velikemu značilnemu ljudskemu delu Slovanov, predstavlja pa po svojem jeziku in izvoru le eno in isto ljudsko vejo in ga le slučajno — četudi zgodovinsko ne čisto točno — delijo v Kranjce in Vinde, pač zasluži svojo lastno zgodovino. Doslej so nam jo dajali le po kosih raztreseno po letopisih dežel, ki v njih živi, nikoli pa ne v celotni povezanosti njegovih usod in dogodivščin.«

(Konec prihodnjic)

Končno izraža prav to stališče povsem naravnost tudi koroški deželni glavar Weit Welzer, ki je v svojem poročilu nižjeavstrijskemu regimentu, ko mu je poročal na njegovo zahtevo o koroških pravicah, leta 1523 v svojem imenu in v imenu koroškega deželne plemstva potrdil, da »deželani tudi mislijo, da ima nadvojvodina tudi mnogo več časti in svoboščin kakor druge vojvodine«, utemeljil je pa to s tem, da je

»Koroška nadvojvodina, obdana s svojimi krajinami in markami in confini, prišla od davnine iz tujega in ne nemškega naroda

in bila k temu obdarovana v primeri z drugimi vojvodinami nemškega naroda s posebnimi svoboščinami in običaji«.

Tako torej skriva prav tisto 16. stoletje, ki je s slovensko protestantsko knjigo utrdilo slovensko jezikovno povezanost in s tem ustvarilo enega izmed poglavitnih temeljev za poznejše slovensko narodno prebujenje, še drug proces, namreč dokončni razkroj na Karantanijo oprte slovenske koncepcije naše srednjeveške zgodovine in njeno zamenjavo z nemško koncepcijo, zgrajeno v znamenju deželnih stanov. Od 16. stoletja se namreč začenjata uporabljati izraza natio in Nation v zvezi z deželnim plemstvom, tako da pomenita poleg njega kvečjemu še prebivalstvo pokrajine, ki jo deželni stanovi predstavljajo.

Protestantski pisci slovenskega izraza narod niso uporabljali, čeprav so se brez dvoma zavedali jezikovne povezanosti vseh Slovencev in jo z ustvaritvijo skupnega knjižnega jezika še celo bistveno okrepili. Poznali so le izraza »ljudstvo« in »folk«. Vendar pa kažeta Trubarjevo izražanje o »Kranjcih inu Slovencih«, »kerščenikih tiga kranjskiga inu slovenskiga jezika« ter Dalmatinovo in Bohoričevo naštevanje prebivalcev naših posameznih zgodovinskih dežel (Kranjcev, Štajercev, Korošcev itd.) vzporedno ob Hrvatih, Dalmatincih, Kraševcih, Čehih, Poljakih itd., da jim ti pojmi še niso dovolj jasni, čeprav so se zavedali na primer razlike med slovenskim in hrvatskim jezikom. Pri združevanju oziroma poimenovanju posameznih etničnih enot sta jih očitno vodila še vedno oba kriterija fevdalne dobe: prirodni kriterij jezikovne enakosti in zgodovinski kriterij povezanosti po pokrajinskih mejah, ne pa pojem naroda in narodne zavesti, ki bi bil podoben našemu in ki se v Evropi prav tedaj šele začinja uveljavljati v najbolj razvitih predelih.

Prav v tem času je po zgledu nemškega epigonskega humanista Laziusa koroški predikant Cristalnck jezikovni kriterij celo povsem nadomestil s pokrajinsko zgodovinskim, češ, da so se slovenski in nemški Korošci »tako močno združili in se med seboj pomešali... da je iz obojih nastalo

Vladimir Dedijer

izgubljeni boj J. V. Stalina 1948-53

Val procesov v vzhodni Evropi

pomočjo inkrimiranih procesov blatila Jugoslavijo, da bi jo prikazala kot državo, ki da je nevarna za svetovni mir. Marca bo delo izšlo tudi v knjigi. Nedavno je obiskal Ljubljano tudi osebni odposlanec lorda Bernarda Russella. Lord Russel pozna to delo in želi knjigi napisati predgovor. Izrazil je mnenje, da mu je to Dedijerjevo delo odkrilo velikanski pomen jugoslovanskega boja za enakopravne odnose v svetu v letih od 1948 do 1952. Russellova ustanova za mir želi namreč izdati Dedijerjevo knjigo v španskem, portugalskem in angleškem prevodu. Namenjena naj bi bila predvsem mladim ljudem iz nevrščenih držav.

Dne 28. septembra 1949 je sovjetska vlada poslala jugoslovanski vladi noto, v kateri enostransko razveljavlja pogodbo o prijateljstvu, medsebojni pomoči in povojnem sodelovanju med državama. Ta nota se glasi:

»Na sodnem procesu, ki se je končal 24. septembra letos v Budimpešti, proti državnemu zločincu in vohunu Rajku in njegovim sodelavcem, ki so bili hkrati agenti jugoslovanske vlade, se je pokazalo, da jugoslovanska vlada že dolgo vodi skrajnje sovražno in subverzivno dejavnost proti Sovjetski zvezi, ki jo hinavsko zakriva z lažnimi izjavami o »prijateljstvu« s Sovjetsko zvezo.

Sodni proces v Budimpešti je tudi pokazal, da so voditelji jugoslovanske vlade vodili in da še naprej vodijo sovražno in subverzivno dejavnost proti Sovjetski zvezi ne

samo na lastno pobudo, ampak tudi po neposrednih navodilih tujih imperialističnih krogov.

Dejstva, ki so prišla na dan na tem procesu, so tudi pokazala, da je sedanja jugoslovanska vlada popolnoma odvisna od tujih imperialističnih krogov in da se je spremenila v orodje njihove agresivne politike, kar bi bilo moralo pripeljati, in je v resnici tudi pripeljalo do likvidacije samostojnosti in neodvisnosti jugoslovanske republike.

Vsa ta dejstva pričajo o tem, da je Pogodbo o prijateljstvu, medsebojni pomoči in povojnem sodelovanju med ZSSR in Jugoslavijo, ki je bila sklenjena 11. aprila 1945, sedanja jugoslovanska vlada grobo pohodila in raztrgala na kose.

Na temelju zgoraj navedenega izjavlja sovjetska vlada, da se ima odslej Sovjetska zveza za razrešeno obveznosti, ki izvirajo iz omenjene pogodbe.

Po nalogu vlade ZSSR
Namestnik ministra
za zunanje zadeve
A. Gromiko.«

Ta nota sovjetske vlade jasno odkriva, kakšne smotre je želel Stalin doseči v boju proti Jugoslaviji. Ta proces naj bi Jugoslavijo pred svetovno javnostjo prikazal kot državo, ki je nevarna za svetovni mir, ker kuje agresivne načrte proti svojim so-

Objavljamo nekoliko skrajšano 44. nadaljevano feljtona Vladimirja Dedijerja, ki je pod naslovom »Izgubljeni boj J. V. Stalina 1948—53« izhajal v ljubljanskem dnevniku Delo in beograjskem listu Politika-ekspres in je vzbudil med bralci po vsej Jugoslaviji veliko zanimanje. Odlomek odkriva klevete in laži, s katerimi je Sovjetska zveza pod Stalinovo vlado, v letih po kominformu, pred svetom s

sedom. To bi bilo opravičilo za vse agresivne korake ZSSR proti Jugoslaviji, saj se Sovjetska zveza zgolj bojuje proti tej »imperialistični bazi« na Balkanu in v Srednji Evropi.

Takoj za Sovjetsko zvezo so tudi vzhodnoevropske države razveljavile zavezniške pogodbe z Jugoslavijo — Poljska in Madžarska 30. septembra 1949, Bolgarija in Romunija 1. oktobra, a Češkoslovaška 4. oktobra. To očitno kaže, da je bila vsa akcija uskladena iz Moskve.

Proces proti Laszlu Rajku, poslancu v madžarskem parlamentu, Györgyju, Palfiju, generalnemu poročniku madžarske vojske, nato bivšemu odpravniku poslov jugoslovanskega veleposlaništva v Budimpešti Lazaru Brankovu in še proti nekaterim drugim osebam ni bil edini te vrste.

Prva večja obravnava te vrste je bila maja 1949 v Albaniji. Na zatožno klop so postavili Kočija Dzdzeja, podpredsednika albanske vlade.

V Sofiji so decembra 1949 postavili pred sodišče Trajča Kostova, bivšega podpredsednika bolgarske vlade, skupaj z nekaterimi drugimi obtoženci.

Val takih procesov se je širil po vseh vzhodnoevropskih državah, a zadnja pomembnejša obravnava te vrste je bila v Pragi novembra 1952, ko so prišli pred sodišče Rudolf Slansky, generalni sekretar CK KPČ; Bedřich Geminder, načelnik mednarodnega oddelka sekretariata CK KPČ; Vladimir Clementis, minister za zunanje zadeve Češkoslovaške; André Simon, urednik lista **Rude pravo**; Josef Frank, namestnik generalnega sekretarja CK KPČ; Bedřich Reicin, namestnik ministra za narodno obrambo; Karel Švab, namestnik ministra za notranje zadeve; Rudolf Margolius, namestnik ministra za zunanjo trgovino; Oto Fischl, namestnik ministra za finance; Vavra Hajda, namestnik ministra za zunanje zadeve in Artur London, namestnik ministra za zunanjo trgovino.

Vse zgodovinske listine dokazujejo, da so bili vsi ti procesi organizirani iz enega središča — iz Moskve. Ko se je po Stalinovi smrti dvignil val tako imenovanih rehabilitacij, je objavljeno gradivo jasno pokazalo, da je ena in ista roka pognala v smrt toliko funkcionarjev v vseh teh državah.

Če primerjamo obtožnice in izjave obtožencev pred sodiščem, tudi vidimo, da je procese zrežiralo eno in isto središče: namen je bil s klevetami in lažmi prikazati javnosti Jugoslavijo kot državo, ki ogroža neodvisnost in družbeno ureditev v teh državah, in to po nalogu ameriških, britanskih in francoskih imperialistov.

Po obtožnici na Rajkovem procesu naj bi Jugoslavija že leta 1945 organizirala na Madžarskem vohunsko omrežje z namenom, strmoglavit socialistični sistem v tej državi in zrušiti madžarsko vlado. Iz Beograda so tudi, baje, prihajala navodila v Budimpešto, da je treba pobiti najuglednejše madžarske voditelje. Te načrte je po trditvah obtožnice pospešil Titov obisk na Madžarskem decembra 1947.

Obtožnica je tudi trdila, da je bil Laszlo Rajk tuj vohun že v Španiji, kjer se je boril v mednarodni brigadi. Po zlomu republikanskih sil se je povezal z Jugoslovani, borci mednarodne brigade v Franciji, v koncentracijskih taboriščih Ourse, Vernet, Saint Cyprien. Obtožnica je dalje trdila, da je bilo nad 150 Jugoslovancev, borcev v španski državljanski vojni, agentov tujih obveščevalnih služb, da jih je prevzel Gestapo in jih prepeljal v Jugoslavijo leta 1941. V obtožnici so bila imena teh Jugoslovancev, in med njimi Aleš Bebler, Ivan Gošnjak, Božidar Maslarić, Kosta Nadj, Karlo Mrazović, Svetozar Vukmanović-Tempo, Svetislav Stefanović, čeprav zadnja dva nista bila nikoli v Španiji, a Bebler, Mrazović in Maslarić niso bili v omenjenih taboriščih, ker so Maslarića prepelali iz Španije v Severno Afriko, odondod pa v ZSSR, medtem ko so Beblerja in Mrazovića evakuirali kot huda ranjenca iz Španije naravnost v Pariz, od koder sta se vrnila v Jugoslavijo.

Na procesih v Tirani, Sofiji in Pragi so navajali podobne obtožbe, to je, da se je Jugoslavija pripravljala, da bi osvojila Albanijo in si jo delila z monarhofašistično Grčijo, da je Kostov s pomočjo južnoslovanske federacije, ki so jo prikazali kot zamisel imperialistov, hotel priključiti Bolgarijo k Jugoslaviji. Kostova so naslikali kot izvajalca zarotniške dejavnosti jugoslovanskih voditeljev, po katerih je stopil v stik z imperialističnimi obveščevalnimi središči. Obtožnica je označila Kostova kot podlega in ogorčenega sovražnika Sovjet-

ske zveze in nasprotnika »dimitrovljevske politike zblíževanja Bolgarije in Sovjetske zveze«.

Obtožnica je dalje trdila, da so makedonske politične in kulturne organizacije v Pirinski Makedoniji »agenture UDV« in da je želja Pirinskih Makedoncev po združitvi z LR Makedonijo »posledica dejavnosti agentov UDV«. V obtožnici je posebej poudarjeno, da je želja Pirinskih Makedoncev, da bi rešili nacionalno vprašanje, zamisel imperialistov, ki jo je uresničeval Kostov.

Sovjetska propaganda je sprožila silovito gonjo proti Jugoslaviji ne samo v vzhodnoevropskih državah, ampak po vsem svetu. Vse komunistične partije sveta so sodelovale pri tem mračnem delu. Po svetu so izhajale knjige, ki so obravnavale posamezne dele obtožnice.

V Londonu je na primer James Klugmann, eden izmed vodilnih ljudi v KP Britaniji, objavil na temelju gradiva s procesov proti Rajku, Dzdzeju in Kostovu knjigo z naslovom **From Trotsky to Tito** (Od Trockega do Tita), v kateri so bila tale poglavja: 1. Resolucija Informbiroja, 2. Kaj so odkrili procesi, 3. Vohuni in agenti v delavskem gibanju, 4. Vloga in taktika titoistov danes, 5. Vloga in taktika titoistov danes (nadaljevanje), 6. Kaj se dogaja v Titovi Jugoslaviji, 7. Jugoslovanski pekel in socialistične dežele, 8. Nekaj sklepov.

Klugmann je posebej opozarjal na tako imenovane zveze med Beogradom ter britanskimi in ameriški obveščevalnimi službami. Ni jim mogel narediti boljše usluge, zakaj laži moskovske propagande so prišle prav tem službam. Delali so jim brezplačno reklamo in ustvarjali vzdušje strahu po vsej vzhodni Evropi pred bavlom tujih služb.

Poznal sem Klugmanna še izpred vojne. Sodeloval je z Lolo Ribarjem v mednarodnih mladinskih organizacijah za mir. Med vojno je bil Klugmann oficir v britanski obveščevalni službi v Kairu, ki je vzdrževala stike z evropskimi odporniškimi gibanji.

Danes je Klugmann uradni zgodovinar KP Britanije. Te svoje knjige o Jugoslaviji, **From Trotsky to Tito**, ne omenja več, ker so se vse vzhodnoevropske vlade na čelu z ZSSR po Stalinovi smrti javno odrekle obtožbam s teh strašnih procesov.

Jana Milčinski

KAKŠEN JE SVET NA DRUGI STRANI HRIBA?

Nekega dne je Matiček pomislil: kakšen je svet na drugi strani hriba? Ali je tudi tam trava zelena, ali tudi tam rastejo visoka drevesa? Hotel je vprašati mamo, a ni je bilo doma. Hotel je vprašati očeta, tudi njega ni bilo doma. Zato je sklenil: kar sam pojde na vrh hriba in pogleda čez.

Vse si je pripravil za na pot: popotno palico, torbo z brašnom in piščalko. Palico, da mu bo v oporo, če se bo utrudil, popotnico, da se bo okrepčal, kadar bo lačen, in piščalko, da si bo zapiskal, če mu bo težko.

Hodil je in hodil; sonce je veselo sijalo, ptički so peli in veter je zibal veje dreves. Kmalu je začutil lakoto. Sedel je

kraj poti, odprl torbo in se lotil popotnice. Kajti kadar je sam in mu je dolg čas, zmerom postane lačen.

Prileteli so ptički in si izprosili drobtinic. Ko so se nazobali, so spet odleteli. Tudi Matiček je moral naprej in popotna palica je šla z njim. Šla sta, popotna palica spredaj in Matiček čilo za njo.

Toda pot, ki je peljala na vrh hriba, je bila dolga in strma. Matiček se je utrudil, tudi palica je začela pešati. Na srečo je bila z njima še piščalka. Matiček jo je vzel iz žepa in zapiskal. Piskal je tako lepo, da sta oba pozabila na utrujenost. Palica je kar zaplesala do vrha in Matiček je – ena, dve – stopil za njo.

Z vrha se je razgledal, kakšen je svet na drugi strani hriba. Videl je, da tudi tam žubori potok. Videl je, da je tudi tam trava zelena in da tudi tam rastejo visoka drevesa. Videl je, da so na hišah dimniki in da se iz dimnikov kadi – znamenje, da mame kuhajo večerjo za otroke. Tedaj je Matiček pomislil na svojo mamo. Kje je in kaj dela? Ali tudi ona kuha večerjo zanj? Ozrl se je na domačo stran in zagledal domačo hišo. Pred hišo je videl drobno piko – ta pika je bila mama, ki mu je klicala: »Matiček, domov!« Matiček je stekel s hriba. Tekel je tako hitro, da ga je palica komaj dohajala. Ko je priteknel domov, si je mislil: »Lep je svet na drugi strani hriba, a najlepše je tam, kjer je mama!«

Neža Maurer:

S SODI PO ZDRAVILA

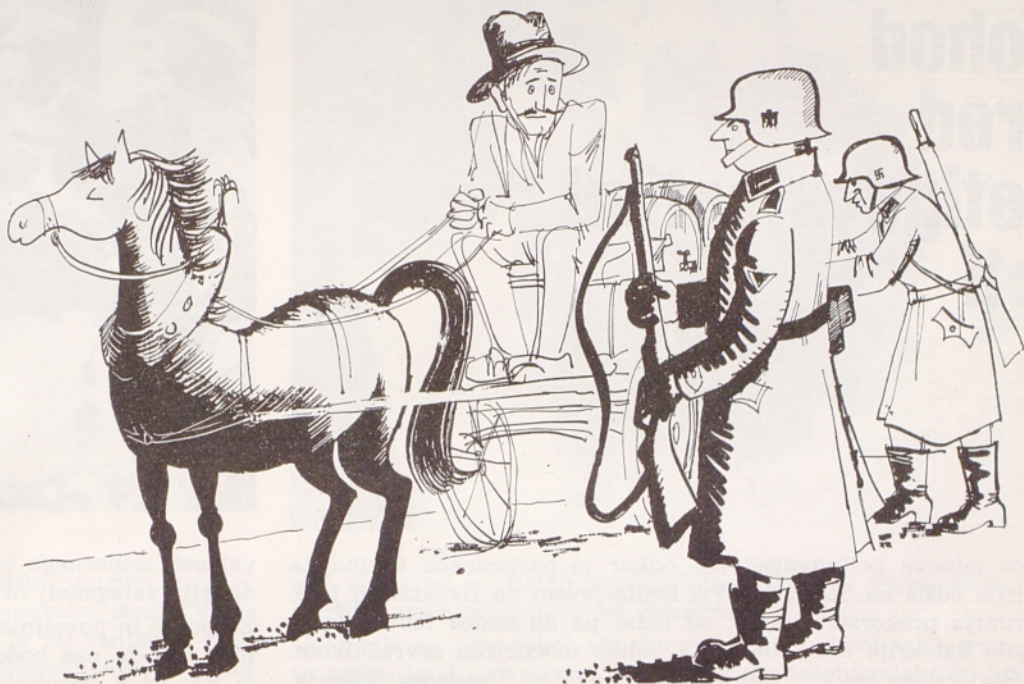
– Iznajdljiv je bil Remic med vojno, – je trdil Štrukljev oče.

– Partizani so potrebovali zdravila za partizansko bolnišnico. Imeli smo v Gradcu vse dogovorjeno, – samo kdo in kako bo šel v Gradec po zdravila?

– Kar v sodih, kar v sodih jih bomo pripeljali. Tudi Primož Trubar je knjige nekdaj v sodih tihotapil, – nam je takrat rekel Remic.

Preprosto v sodih ni bilo – Nemci bi pogledali, potrkali, odprli pipo, poskusili. pa smo dali manjši sod v večjega – v manjšem so bila zdravila – prostor med sodoma pa smo napolnili z vinom. Tako je Remic varno prevažal svoje vinske sode iz Gradca do Zadreške doline.

Večja je stiska, bolj si iznajdljiv – če te slučajno ne zgrabi strah, je končal zgodbo Štrukljev oče.

Vera Albreht

UGANKA

NA ENI NOŽICI
STOJJO V GOZDU TI MOŽICI.
ŠIROK KLOBUK SO SI NA GLAVO DALI,
ČEPRAV SO V SENCI SI SVOJ DOM
IZBRALI.

(!uoqo6)

SLOVENSKA NARODNA

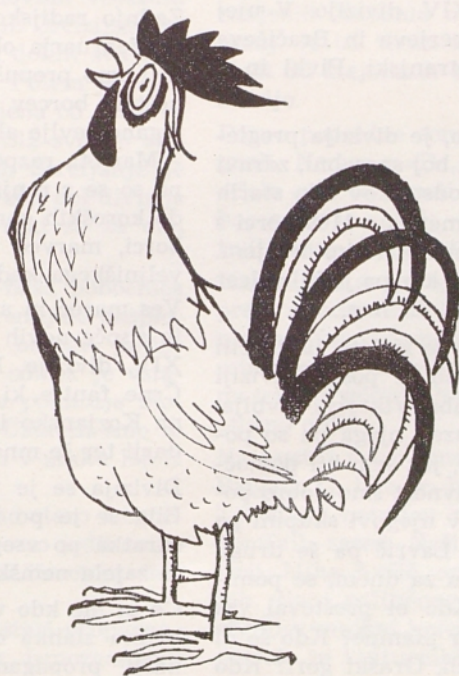
PETELINČEK, PETELINČEK,
BOŠ VIDEL KAJ BO!
BOŠ SUKNJICO NOSIL,
PREKRATKA TI BO!

Lili Novy:

PIKA – POKA

PIKA – POKA, PIKA – POK,
RAVNO PRAV JE GRIČ VISOK!
POLJA VIDIŠ, GAJ IN LOG,
VSE VASICE NAOKROG.
POKA – PIKA, POKA – PIK,
SVET JE POLN PRELEPIH SLIK!
PIKA –

POKA –
POKA –
PIK.

Matevž Hace

pohod pred petindvajsetimi leti

Letos mineva petindvajset let, odkar je partizanska štirinajsta divizija odšla na Štajersko. Pri Sedlarjevem na Hrvaškem je 6. februarja prekoračila Sotlo, od tedaj pa do konca februarja je trajala kalvarija naših borcev z veliko močnejšim sovražnikom. Na Štajerskem sta bili takrat Zidanškova in Šlandrova brigada, razen njiju pa so delovali tudi kozjanski, kamniško-zasavski, vzhodni in zahodno-koroški odred, na Kozjaku ob avstrijski meji pa Lackov odred. Toda partizanov in aktivistov je bilo še premalo, zato je slovenski glavni štab v sporazumu z vrhovnim štabom Jugoslavije poslal na Štajersko tudi XIV. divizijo. V njej so bile v bojih preizkušene Tomšičeva, Šercerjeva in Bračičeva brigada, ki so dotlej bile po Dolenjski, Notranjski, Pivki in v Gorskem kotaru.

Preden je odšla iz Bele krajine na Hrvaško, je divizija pregledala svoje vrste, tako da so ostali v njej le za boj sposobni, zdravi 17 do 26-letni borci, saj jih je le kakšnih 5 odstotkov bilo starih okrog 30 let. Divizija je prišla na Štajersko menda s 1100 borci s poveljniki vred, oborožena pa je bila s težkim in lahkim orožjem. Vsak partizan je imel s seboj več sto nabojev, kar pa je bila sicer skrivnost, saj ni nihče hotel povedati, koliko jih ima.

Vsi poveljniki so bili »stari« partizani, saj so se že leta 1942 učili manevrirati z enotami. Slovenski glavni štab je poslal diviziji v pomoč pomočnika komisarja glavnega štaba Viktorja Avblja. Komandant divizije je bil Jože Klanjšek, razen njega pa so poveljevali še Stane Dobovičnik, Tone Vidmar, jaz sem bil pomočnik komisarja itd. Tudi za propagandno dejavnost smo dobro poskrbeli; vodil jo je Karel Destovnik-Kajuh, v njegovi skupini pa so bili Brina, Vera, kipar Belač, glasbenik Lavrič pa še drugi. Od Sotle do koroških gora smo se tolkli dan za dnem, se pomikali naprej, se prebijali in spet umikali. Kdo bi prešteval vse nočne bitke in prehode čez ceste in grape ter planine? Kdo še ni slišal o Paškem Kozjaku, Mozirskih planinah, Graški gori? Kdo še ne pozna najhrabrejših poveljnikov Ronka, Luke, Krta, Jermana, Tigra in drugih? Kdo še ni bral ali slišal o silni požrtvo-

valnosti slehernega borca, bolničarjev in zdravnikov? Štirinajsta divizija zategadelj ni zaman imenovana legendarna.

Za borce in poveljnike je bil pohod sila zahtevno dejanje, saj ni bilo res, da nas bodo onkraj Sotle sprejeli z veseljem, marveč so nas vsak trenutek spremljala sovražna letala, topovi, mitraljezi. Štajersko ozemlje smo poznali le iz vojaških zemljevidov. Ena polovica moštva je padla v treh tednih, druga pa je bila silovito utrujena in izčrpana, še najhuje pa je bilo, da je bila skoraj brez municije.

Zadnjo radijsko zvezo s slovenskim glavnim štabom smo imeli 17. februarja ob desetih dopoldne. Potlej se je aparat pokvaril. Bili smo prepuščeni samim sebi. Bil je visok sneg in hud mraz; nešteto borcev je imelo na nogah cunje in z žico povezane raztrgane čevlje ali škornje. Dne 18. februarja so nas na cesti Dolič —Marjeta razpolovili: štirje bataljoni so odšli na Pohorje, drugi pa so se z ranjenci in pratežem prebijali v paške hribe in dalje do koroških gora. Čez štiri dni pa smo jurišali ne samo preprosti borci, marveč tudi najmanj trideset ali štirideset ljudi iz poveljniškega kadra.

Ves marec in april 1944. leta smo obnavljali divizijo. Na stotine in tisoče novih ljudi, zlasti Štajercev, se je pridružilo brigadam XIV. divizije. Med njimi so bili rudarji z Žerjava, Mežice, in Črne, fantje, ki so ušli iz nemške vojske, potlej so množično prišli na Kozjansko in v Savinjsko dolino trboveljski in zagorski rudarji ter še mnogi, mnogi drugi.

Divizija se je tako okrepljena znova spustila v boje z Nemci. Bila se je po Pohorju, Mozirskih planinah in koroških gorah, skratka po vsej gorati Štajerski. Maja, ko je bilo konec vojne, je zajela nemški štab za jugovzhodno Evropo.

Če bi me kdo vprašal, kdo je bil v XIV. diviziji najbolj hraber, bi mu zlahka odgovoril: vsi so bili hrabri — borci in funkcionarji, propagandisti in zdravniki; vse je prevevala borbenost, požrtvovalnost in ljubezen do domovine, ki ji ni nobena žrtev prevelika.

zadnji veliki proboj

(Odlomek iz knjige Komisarjevi zapiski)

Sli smo v napad. Štab divizije z najhrabrejšimi kurirji spredaj. Rjovelj smo, kričali. Na nas so se usipali sovražni streli. Vasja je razbil nemški bunker. Pri drugi zasedi je bil ranjen v nogo Rudi Avbelj. Kmalu nato je bil ranjen Šlajpah-Aki, komisar Trinajste brigade. Za nami so drli bataljoni. Z Luko sva pretekla neko čistino. Z bližnjega roba je sekal sovražni mitraljez. Vsakih nekaj korakov sva legla na tla in tako srečno pretekla čistino. Pod bližnjo smreko sva kričala posameznikom, kako naj pretečejo čistino. Vsak borec, ki se ni držal osnovnih vojaških pravil, je na čistini padel ali pa je bil težko ranjen. Divizijskemu kurirju Bavcu Francu-Gašperinu z Vrha v Loški dolini sva kričala, naj se vrže na tla, a jo je ubiral kar naprej. Potem je dobil rafal v vrat in pritekkel do naju. Bila sva okrvavljena od njegove krvi. Nekateri borci niso hoteli teči čez čistino. Šla sva do strmine in pognala naprej vse borce, ki so čakali. Streljanje je bilo peklenško. Nemci so gotovo mislili, da bodo večji del divizije uničili v tistih grapah in kotanjah. Tudi zdravniki so ta dan jurišali in kričali.

Okrog desetih ali enajstih smo se prebili. Samo naša pobočnica se je še kar naprej borila z Nemci. Rafale so spremljale eksplozije posameznih bomb. Padlo je okrog trideset borcev, petindvajset pa jih je bilo ujetih. Iz za temno modrih smrek je vstajalo sonce. Megla se je razgubila in se zavlekla v podnožje Mozirskih planin. Po kotanjah je ležal smrdeč dim. Ustavili smo se pri prvih hišah in gledali, kako so od Save visoko v zraku letela kovinsko se lesketajoča angleška letala.

Ko sem stopil v neko hišo, so se borci sklanjali nad staro mogočno kad zelja. Samo zadnjice je bilo videti. Hlastno so jedli surovo zelje. Sploh so pojedli vse, kar je bilo v hiši. Kmetom smo hrano plačali.

Ob starem in od snega podrtem plotu je stal naš stari propagandist Kovačič Fedor-Jože. Podoben je bil staremu, izmozganemu beraču. Bil je suh, zaraščen, sestradan, samo oči so se mu čudno bleščale.

»Kako Jože?« sem ga pobaral.

»Ej, slabo mi je. Bolan sem in lačen. Ko bi ti vedel, kako sem lačen! Kamor pridem, je vse pobrano.«

»Kamnikar,« sem rekel obveščevalcu, ki je imel tako srečo, da je vedno imel kaj za pod zob, »priskrbi Jožetu mleka in kruha, da nam ne bo od lakote obtičal.«

Borci so jedli po hišah zelje, repo, kruh, mleko, suhe hruške. Nemci so pa od strani obstreljevali naselje.

Popoldne je bilo sončno. Bili smo žalostni zaradi toliko padlih in ranjenih. Glodala nas je tudi skrb, ker je bilo streliva vedno manj. A od tistih štirih bataljonov ni bilo ne duha ne sluha. Tudi od štajerskih brigad ni bilo glasu, kakor da so se udrle v zemljo.

Pozno popoldne sem slišal govoriti borce: »Ha, pa smo jih pregnali, Nemce.« »Da, dali smo jim po grbi,« je pripomnil drugi. »Celo noč so čepeli in nas čakali. Pa nas niso dočakali.« Neki borec pa je rekel: »Vsak pustni torek sem se najedel, pa bi se tudi nocoj rad. Fantje, pustni torek je samo enkrat v letu.«

Kajuh je s svojjo opešano in razredčeno skupino počasi lezel naprej. »Nocoj smo bili tako blizu mojega doma. Pa ga še videl nisem. Tako domotožje me je prijelo. Kaj misliš, lep čas je minil, kar sem bil zadnjič doma. Boš videl, kako bodo čez dva meseca v zelenju lepi ti grebeni, robovi, ograde in kotanje,« je otožno dejal.

Na pustni večer smo se ustavili pri neki majhni koči ob gozdu. Brigade so bile po hišah v Žlebniku, v Belih vodah in Štaknah. Tomšičev bataljon se je ustavil kakih sto dvajset metrov od nemških zased. Naši so kričali. Vasja, Krt, Rudi in Luka s kurirji, Miha Avšič, operativni oficir, zdravnik Lojze, Žiga in Kajuh, člani političnega odseka Brkin, Cene Logar in jaz smo se zbrali v majhni kmečki hiši. Rudi je ranjen ležal pri peči. Štabna patrola in kulturniki so bili pri kmetu Žlebniku, sto metrov nad nami...

Gospodinja nam je postregla z veliko skledo štrukljev.

»Rad bi vedel, če bo nocoj mir?« je rekel zdravnik Lojze.

Kajuh je molčal, nekaj premišljeval in počasi jedel. Nato je vstal in rekel: »Grem k svoji skupini.«

Ta mesec kar sem bil na Štajerskem, sem spoznal več kot prej vse življenje. Videl sem mnogo junaštva, vztrajnosti, hrabrosti, najbolj pa me je presenečalo, da ni bil borec, ki je napravil nekaj velikega, nič ponosen na svoja dejanja. Junaštvo mu je bilo nekaj vsakdanjega, kakor da bi šel v gozd po drva ali pa zgodaj v poletnem jutru kosit.

Ko je Kajuh počasi in omahujoče odšel iz sobe, je dejal Rudi: »Zdi se mi, da ga bo treba spraviti v bunker, da se malo odpočije.«

Povečerali smo in plegli po tleh na svežo ovseno slamo.

»Luka, sezul si bom škornje. Ves mesec sem že obut,« sem šepnil Luki, »in noge me pečejo kot bi jih imel v vreli vodi.«

»Kakor hočeš,« je odvrnil Luka, »jaz se ne bom, pa bi se rad, toda nemškimi hudičem nič ne zaupam. Tudi nocoj ne.«

Sezul sem si levi škorenj in pogledal po sobi. Na steni je tik-takala ura glasno in globoko. Ko sem si hotel sezuti še desni škorenj, sem zaslišal streljanje. Planili smo pokoncu. Hitro sem si nataknil levi škorenj. Potem smo se pognali v strmino. Komaj smo gazili visok sneg. Rjovelj smo. Takoj smo opazili, da so Nemci pri Žlebniku napadli našo zaščito in kulturnike. Rafali so padali okrog nas. Mi pa smo na vso moč kričali. Na nasprotnem bregu je s strašnim krikom hitel na pomoč Tomšičev bataljon. Pokati je začelo po vseh grebenih. Rakete so švigale v zrak. Bližali smo se velikemu skednju, od koder smo pregnali Nemce. Pred nami je stal mičen kmečki dom. Ob vogalu hiše je ležal mrtev pesnik Kajuh. Sklonil sem se nadenj. »Škoda ga je,« je rekel Krt in si skrivaj obrisal solze. »Mnogo, da zelo mnogo smo izgubili,« je rekel Cene Logar.

Rakete so osvetljevale bojišče. Streljanje je kmalu prenehalo. Zavladal je globok mir. Za hišo so drug za drugim ležali trije ubiti Nemci v belih plaščih.

Ko smo se vrnil v hišo pri Žlebniku, je štabni kurir Bavec-Franc Grgorin, doma iz moje rodne vasi, pripovedoval:

»Ko smo zvečer prišli k Žlebniku, smo našli vse prazno. Predhodnice so vse pojedle. Kaj smo hoteli? Začeli smo si kuhati krompir v oblicah. Vsi smo gledali v veliki lonec, kdaj bo kuhan krompir. Postavili smo stražo na ogel hiše, drugo pa h gozdu, ki se razprostira severno od hiše. No, stražarja nista bila vedno na svojem mestu. Kar naprej sta hodila spraševat in gledat, kdaj bo krompir kuhan. Ko je prišel Kajuh iz štaba, je sedel za veliko javorovo mizo in kar naprej ogledoval strop. Tudi drugi kulturniki so molčali in premišljevali. Kar na mah smo zaslišali streljanje. Skočili smo pokoncu. Tudi Kajuh je hotel ven, pa sem mu branil. Ti, sem mu rekel v veži, vrni se v sobo in leži na tla. V štabu so mi naročili, da ne smeš v borbo. Kajuh pa me ni hotel poslušati. Odrinil me je in skočil ven z bombo v roki. Tudi mi smo skočili iz veže, toda ko sem šel okrog vogala, je Kajuh tam ležal mrtev. Mislim,« je nadaljeval Grgorin, »da je Kajuh ubil Nemca, ker je vrgel bombo, druga dva smo pa mi potolkli.« Kajuhov obraz je bil miren. Šop las se mu je s krvjo zlepil na desno uho. Nadenj sta se sklanjala Vera in Brina in vzdihovali. »Kaj hočemo, vojna je,« je zamolklo dejal Krt. Meni pa je spet prišla solza v oči, solza za Kajuhom in tistimi, ki so padli.

Anton Ingolič

kmet in grofica

Nadaljevanje

Prišel sem na Lomnik, vprašal za delo in ostal, ker so bili videti ljudje dobri in pošteni. Zares so pošteni in dobri, a tudi njih tepe. Dozdaj se je stari Tihec držal, zdaj pa daje tudi njega. Posestva sicer ne bo zapravljal, je preveliko, tudi zapil se ne bo, čeprav je začel po malem popivati, kako drugače ga bo zlomilo. Kako? Kdo bi vedel? Življenje je tako čudno, tako malo veš o njem, o svojem in o življenju drugih ljudi. Še manj o smrti. Pride, ko najmanj misliš nanjo, ko misliš zgolj na življenje, na novo življenje. Jeseni bo štiri-, ne, petindvajset let je od tistega jutra. Še dobrih pet mesecev in spet jih bom obiskal. Za štiri, pet dni, morda tudi za ves teden, kakor imam dogovorjeno s starim Tihcem. Kdaj se bom preselil k njim, kdaj me bodo preselili v tisti naš dom? Si bela žena že ne brusi kose? Ne, čogla rožlja z verigo. Naj le rožlja, rožlja...

Rok in Tilka sta tesno objeta prišla dol v grapo k žagi. Že po gozdu navzdol je Rok na vsakih nekaj korakov Tilko prižehl k sebi in jo poljubil na lase, lice, brado, vrat; tu pred žago pa se je hlastno vpil v njene ustnice. Z vsako kapljico razgrete krvi je čutil, kako drhti Tilkino telo v sladkem pričakovanju. Bolj odnesel kot odpeljal jo je na žago v svojo sobico.

»Joj, kako je temno! Rok, prižgi luč!«

»Čemu nama luč?«

Prižehl je Tilko nase. Ni se branila; ko pa jo je potegnil k postelji in jo hotel položiti na odejo, se mu je iztrgala iz objema.

»Ne, Rok, ne, Rok!«

Poiskala je vžigalice in petrolejko in napravila luč.

»Kako dolgo že nisem bila v teje sobici! Joj, kako je majhna in lepa! Rok, še več knjig imaš, kakor si jih imel!«

Stopila je k predalniku s knjigami, čeprav so jo noge komaj nosile. Da, to je vendar moja kurirka in učenka, si je rekel Rok, in še on stopil k svojim knjigam.

Ko sta se obe rani, tista, ki jo je izsekala Tihčeva, in tista, ki jo je izsekala Lekševa sekira, strnili, je sekira odvrigel najprej stari Tihec potem pa še Lekš. Starega Tihca je spet obšlo malodušje: kako plitva in neznatna je zaseka v primeri z debelino debla! A že je Lekš vzel v roke žago in stopil z njo na sprednjo stran debla. Staremu Tihcu ni preostalo drugega, kakor da se je še on spustil ob deblu navzdol in prijel za ročaj na svojem koncu. Čeprav sta prinesla s seboj tisto dolgo žago, ki jo je bil stari Tihec kupil pred vojno na kmetijskem in gozdarskem sejmu v Mariboru, je bila za grofičino deblo vendarle hudo prekratka. Tudi stari Tihec in Lekš sta bila videti v primeri z mogočno grofico kot majhni, neznatni stvarci. Vendar nista odnehala. Kar naprej sta vlekla žago vsak na svojo stran. Brez besede, še pogledala se nista, kot zločinca sta opravljala svoje delo. Gospodar z maščevalno ihto, hlapec s ponosom, da lahko gospodarju pomaga pri tako imenitnem opravilu. Doslej je bil zmerom zadnji pri hiši, zdaj pa je prvi za gospodarjem, brez njega ne bi gospodar nič opravil.

Kakor je v Lekševih roke pritekala moč, tako je odtekala iz rok starega Tihca.

Ko se je žaga po širini skrila v deblo, jo je po dolžini ostalo komaj za dober pedenj zunaj debla, a stari Tihec in Lekš sta jo še kar dalje vlekla vsak na svojo stran; Lekš hitro, odločno, stari Tihec počasi, trudoma, dokler onemogli starčevski roki le nista izpustili ročaja.

»Ne gre več!«

Lekš je začuden pogledal na ono stran h gospodarju in tudi izpustil ročaj.

Stari Tihec se je zravnal, požrl slino, ki so se mu nabrale v ustih, in počakal, da se mu je zbistrilo v glavi, potem pa se sklonil in si ogledal rez. Še do tretjine nista prišla. Žaga je zares prekratka. Deblo bo treba okoli in okoli našagati in obsekati, kakor si šolarji obrežejo svinčnik. Šele ko bo vsaj za polovico tanjša, ga bosta lahko podžagala. Pokazal je Lekšu, kako bosta napravila. Lekš je prikimal, potegnil žago iz reza in zgrabil za sekuro. Preden je zamahnil, je stari Tihec iz suknjiča, ki si ga je bil slekel brž ko sta prišla in položil na najbližji panj, potegnil zelenko žganja.

»Pij, Lekš!«

Lekš je napravil dva velika požirka, potem pa začel divje mahati s sekuro. Tudi stari Tihec je napravil požirek. Toplo in oživljajoče se mu je razlilo po telesu. Potem je še on vzel sekuro in odprl na svoji strani grofičino deblo. Vse okoli so padale bele trske, rani sta se večali in večali in se slednjič združili v eno samo veliko, belo rano; a sekača sta še dalje kot brezumna zamahovala. Nenadoma pa je stari Tihec s sekuro v zamahu stopil korak, dva od debla in se ozrl po njem. Samo še na vznožju od mesečine obsijano deblo se je ravno in nepremično dvigalo v višino, dolge, skoraj vodoravne košate veje pa so divje plahutale v vetru. Spet je pristopil in zamahnil. Še preden se bo luna skrila za lomniški vrh, bo padla, mora pasti. Toda zamahi starega Tihca so bili bolj in bolj slabotni.

Ko sta po dolgem času in vsa potna obsekala deblo, sta malo počivala, potem pa spet mahala dalje. Dajmo, dajmo! je stari Tihec prigovarjal svojim rokam. Še pred polnočjo mora pasti. Nihče ne sme nič slišati in videti. Jutri pa naj le vidijo, kaj se je zgodilo. Z brigadirji bo gotovo prišel tudi Plazovnik. Že z Lesjakovega bo videl, da tu zgoraj ni tako, kakor je bilo. Kje je Tihčeva jelka-grofica? Kaj se je zgodilo z njo? Jo je podrli vihar? Naglo bo stopil sem gor. Svojim očem ne bo mogel verjeti, ko bo videl, da je posekana. Seveda bo takoj pomislil na nas. Tihci, he, Tihci, kje je kdo? Gela bo stopila na prag. A, ti si, Plazovnik, kaj pa še hočeš od nas? Vaša jelka-grofica je čez noč padla. Gela se bo radovedno ozrla sem gor, čeprav ji bom, kot vsem domačim, že prej povedal, kaj sva ponoči z Lekšem napravila. Kako tudi ne, ko ste posekali vse drevje okoli nje. Ni je podrli vihar, podrli so jo ljudje. Beži, beži, ljudje in še ponoči? Vi ste jo podrli! Mi? Zakaj pa? Saj ni več naša. In vendar ste jo podrli vi, Tihci! Zefka pa: Križani Jezus, križani Jezus, grofico so podrli, naše grofice ni več! Lojzek in Drejček, čujte otroci! Grofice, naše grofice ni več! Tako milo bo zajokala, otroci pa bodo zagnali tak vrišč, kakor da nam je Plazovnik prvi povedal, kaj se je ponoči zgodilo. Plazovnik se bo pobral zelen od jeze.

Morda bo stopil dol v Dravče po milico. Vendar ne bo izvedel, kdo jo je podrli. Tega ne smejo tovariši izvedeti nikoli!

»Čakaj, Lekš!«

Spustil je sekuro iz rok in namignil Lekšu, naj stopi po zelenko. Napravil je požirek in še Lekšu ponudil steklenico. Preden sta se spet lotila dela, mu je z besedami in kretnjami rok zabičal, da tega, kar zdaj delata, ne sme nikomun in nikoli razodeti. Mutec se je sprva delal, kakor da gospodarja ne razume, toda stari Tihec ni odnehal, dokler le ni obljubil, da bo vse, kar se dogaja to noč, obdržal zase.

Grofica je s svojo divje razvihrano krošnjo segala visoko v zvezdnato nebo, prav nič se ni menila za človečka ob svojem vznožju. V dveh stoletjih je preživela mnogo hudih zim, ostrih pomladnih in jesenskih viharjev in poletnih neurij z ognjenimi strelami, pa naj bi se mar zdaj menila za človečka pod seboj? Kaj pa mi moreta s svojima sekiricama in tankim, drobno nazobčanim lističem! Ne vesta, da so potrebni trije, če ne štirje zastavni možje, da mi tam spodaj objamejo deblo, ne vesta, da segam z glavno korenino, ki je debela kot najstarejša smreka tod okoli, nekaj klafter globoko v zemljo?

Gela je zadihana ležala na hrbtu, bolj in bolj nestrpno čakajoč, da si Lojz opomore in spet pride k njej. Zaradi mesečine, ki je lila na predrje pred hišo, je bilo v sobi kot podnevi. Uporno je mižala, da belina stropa nad njo ne bi popila omame, v kateri ji je drhtelo telo.

»Lojz, Lojz!« je pridušeno zaklicala, ko ni več strpela.

Prsi so ji plale, v žilah ji je nabijalo. »Čuješ, Lojz?«

Obrnila se je. Tedaj je videla, da Lojz spokojno spi. Stresla ga je za ramena.

Lojz je odprl oči.

»Pusti me, Gela, pusti!« je zaprosil in oči spet zaprl.

Legla je na trebuh, stisnila stegna, objela blazino in se prižela nanjo. Tako je ležala nekaj trenutkov, potem pa planila k oknu. Zunaj je bilo toliko bleščeče mesečine, da jo je zbolelo v očeh, vendar ni umaknila pogleda, pač pa je odprla eno od obeh kril, da ji je v razgreta lica puhnilo osvežujoče, hladno. A to ji je bilo premalo. Na belo srajco si je vrgla spodnje krilo in odhitela iz sobe. Ko je odpirala vežna vrata, se je vprašala: zakaj vrata niso zaklenjena, a že je stopila na predrje pred hišo. Predala se je pišu vetra. Le pihaj in ohladi me! Šele, ko jo je začelo mraziti, se je obrnila proti vežnim vratom. Tedaj ji je piš vetra prinesel od nekd zgoraj udarce sekire. Z začudenim pogledom se je ozrla gor po planji in še više po frati, kolikor je je bilo vidne izpred vežnih vrat. Že je hotela stopiti malo nad hišo, od koder se je videla vsa planja in frata nadnjo, a za prvim pišem se je pripodil drugi, še močnejši in ni bilo slišati nič drugega več kot zavijanje vetra in hrumenje gozdov naokoli. Se mi blede kot očetu, da še ponoči slišim sekuro iz gornjega gozda? Odprla je vežna vrata, jih za seboj spet zaprla in zaklenila ter se namerila proti zadnji sobi. Tedaj je zaslišala Drejčkove krike. Stopila je v prednjo sobo. Drejček se je medtem že umiril, Lojzek pa je spal negibno. Za nekaj trenutkov je s pogledom in mislimi obstala na njegovem obrazu. Lojzek, rasti, hitro rasti! Z dedkom je konec, tudi z očetom ni nič. Imelo jo je, da bi Lojzka pobožala po licih, pa je desnico samo stegnila in se vrnila k vratom.

Pametno vprašanje

»Očka, bi si upal skočiti na novi skakalnici v Planici?«

»Za nič na svetu, Jurček, saj bi se gotovo ubil.«

»Kaj pa, če bi mama rekla, da moraš?«

Jezikovni problem

Miljanin oče živi v Švici. Ko ga je hčerka z materjo obiskala, je bila zelo razočarana, ker ni razumela tamkajšnjih otrok, ki so govorili nemško.

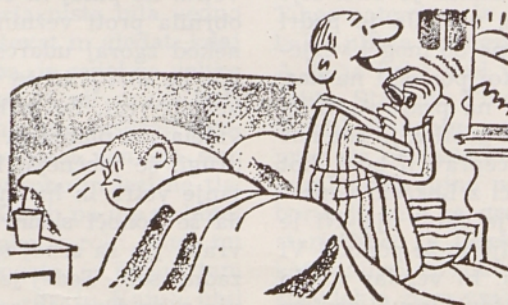
Miljana je edinka in se čuti osamljeno. Pa je predlagala mami: »Mamica, kupi mi vendar bratca.«

»Počakati morava, da se očka vrne iz Švice,« je rekla mama, a punčka z njenim odgovorom ni bila zadovoljna.

»Mama, kar ti ga kupi,« je rekla, »če ga bo kupil očka, bo fantek govoril nemško in jaz ga ne bom razumela.«

— Se vam ne zdi pametneje, da bi jaz spraševal? Vi gotovo o tem več veste ■ Don't you think it's wiser for me to ask questions? You surely know much more about it

Si moreš misliti, kaj sem sanjal, draga? Da sem v Avstraliji in da strižem ovce ■ Can you imagine, dear, what I dreamt about? I dreamt I was in Australia and shearing sheep

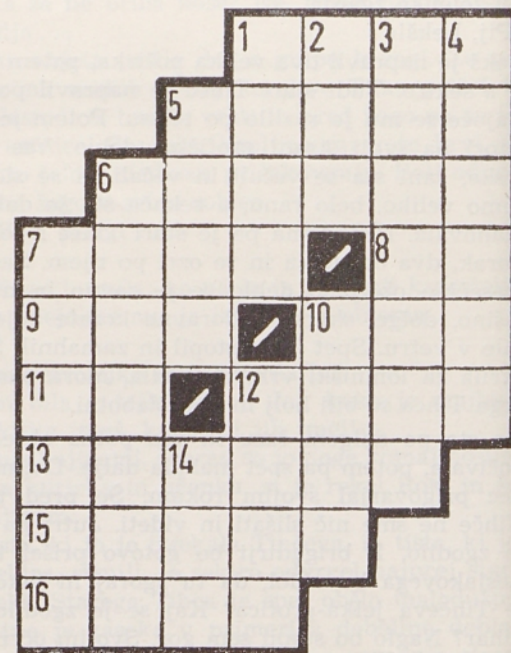
križanka

VODORAVNO:

1. slovensko narodno drevo, 5. opravilo ob kolinah, 6. zaključno dejanje, zaključek, 7. mati, 8. različna soglasnika, 9. daljše časovno obdobje, 10. zdravilo, 11. pritrčilnica, 12. najdaljša jugoslovanska reka, 13. napotek, usmerjanje, 15. osnovna mera, 16. italijansko moško ime (Di Lavrentis).

NAVPIČNO:

1. ime ameriške filmske igralka Turner, 2. letovišče pri Opatiji, 3. kraj na Kriški planoti nad Višnjo goro z odličnimi smučišči in hotelom C kategorije, 4. domače žensko ime, 5. letni čas, 6. vladarji v starem Egiptu, ki so si gradili grobnice v obliki piramid, 7. gozdna žival, ki prespi zimo, 10. naziv za prebivalca Bačke in Banata, 12. pripomoček za sejanje, 14. veletok v Rusiji.

Rešitev križanke iz prejšnje številke

1. Prekmurec, 9. Dražgoše, 17. roman, 18. olib, 20. patronat, 21. stol, 22. svitek, 24. kres, 25. hi, 26. tonalit, 28. Avar, 30. IC, 31. sik, 32. Ava, 33. imam, 35. Krelj, 37. kosa, 38. NŽ, 39. spored, 41. Nal, 42. Rovt, 43. stan, 44. tunel, 45. sapa, 46. klin, 47. rep, 48. terica, 50. SA, 52. Erol, 53. Izola, 55. cula, 56. cer, 57. lan, 58. od, 59. Real, 61. taktika, 63. it, 64. atol, 66. kritik, 68. Atik, 69. teodolit, 72. Eden, 73. obara, 74. Armenija, 75. orangutan.

Oprostite, se gre tod na konec sveta? ■ Excuse me, is this the way to the end of the world?

Državna založba Slovenije je izdala knjigo umetniških fotografij Jaka Čop: Raj pod Triglavom

KNJIGA je posvečena svetu naših Julijskih Alp, ki je avtorju neizčrpen vir lepote, čustvene vznemirljivosti in očarljive zagledanosti. Motivno je razdeljena v osem poglavij: KARAVANKE IN PREDGORJE — BOHINJSKI KOT — OD BAŠKE GRAPE DO KRNA — TRENTA — OD KANINA DO MANGARTA — PLANICA, VRŠIČ IN KRNICA — MARTULJEK — KRMA IN VRATA.

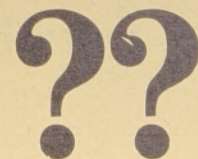
SLIKE so tako prepričljive, izpovedno neposredne in — če hočete — zgovorne, da se avtorju ni zdela potrebna nobena besedna razlaga ali uvodno pojasnjevanje. Prednost je dal sliki kot univerzalni govorici in le z liričnimi naslovi je izpovedal svoja občutja. Ti naslovi, v knjigi so natisnjeni v SLOVENŠČINI, ANGLEŠČINI in NEMŠČINI, niso obremenjeni z geografsko opisnostjo, temveč so le besedni zapisi tistega doživljanja, ki ga izraža sama umetniška fotografija.

RAJ POD TRIGLAVOM je knjiga, ki je bomo vsi veseli, saj je primerno darilo za vsako priložnost in za vsakogar. Slovencem bo odkrila nove lepote našega alpskega sveta, tujcem pa bo pomenila to, kar obeta naslov: pogled v košček našega čudovitega raja. V knjigi je okrog 100 umetniških fotografij velikega formata. Knjiga je vezana v celo platno, fotografije so grafično dovršene in natisnjene na umetniškem papirju. Za naročnike velja cena 10 \$.

NAROČILA SPREJEMA INOZEMSKI ODDELEK DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE, LJUBLJANA, TITOVA C. 25.

Jaka Čop: Pod molčeečimi oblaki ■ Under silent clouds ■ Unter schwesamen Wolken

Zakaj ne po slovensko?

Tak je naslov prvega učbenika slovenščine na gramofonskih ploščah, ki je tik pred izidom!

Zakaj ne po slovensko?

Besedilom na ploščah bo priložena tudi knjiga z razlago slovenske slovnice v angleščini.

Zakaj ne po slovensko?

Gramofonska plošča vam bo pomagala, da se boste med seboj ali v času obiska v stari domovini pogovorili po slovensko.

Ta edinstveni učbenik slovenskega jezika bo izdala v kratkem

Slovenska izseljenska matica

Ljubljana, Cankarjeva 1/II

Pohitite z naročili!

Učbenik si boste lahko nabavili tudi v času obiska v domovini

Iz vaših pisem

Hočem postati naročnica

Upam, da vas bo doseglo to pismo. Tu v Ameriki sem videla vaš list *Rodno grudo* in hočem postati njena stalna naročnica. Če vam je mogoče, mi pošljite tudi lansko *Rodno grudo*, kjer piše o pikniku v Skofji Loki. Tudi jaz sem bila tam. Sporočite, kolikšna je naročnina in vam jo takoj pošljem.

Frances Stariha, Euclid, Ohio

Neizbrisni spomin

Obveščam vas, da bom še nadalje ostal naročnik *Rodne grude*, saj so neizbrisni spomini na našo drago rojstno domovino. Vaša publikacija pa nam te spomine še krepi in pogloblja. Pri branju njenih vrstic se mi je marsikatera dolga ura spremenila v kratke minute.

Franz Peterlin, Freyming, Francija

Zanimiv koledar

V redu sem prejel Slovenski izseljenski koledar kakor tudi revijo *Rodno grudo*. Moram reči, da koledar dokazuje realistična gesla našega človeka na tujem. Jaz in moji kolegi smo ga z zanimanjem brali. Kar se tiče časopisov se zadnji čas dobe številni jugoslovanski listi že na vsaki večji železniški postaji. Odločil sem se, da naročim revijo *Rodno grudo*. Ta revija je tudi zame zelo zanimiva. Za koledar sem vam že poslal 15 DM. Pišete, da imam 3 DM v dobrem. Porabite ta znesek kakor hočete. Danes sem vam nakazal 12 DM za naročnino *Rodne grude*. Želim vam veliko uspehov pri sodelovanju z našimi Slovenci po svetu.

Tone Drobnič, Weidenau, Nemčija

Novi naročnik

Po čeku vam pošiljam naročnino zame in za novega naročnika Josepha Rugla, Girard, Kansas. Revija prinaša lepe slike in zanimivo gradivo, vse skupaj prikupno za naše izseljence.

Anton Shular, Girard Kansas, USA

Zelo zadovoljen

Sporočam vam spremembo svojega naslova. Z revijo sem zelo zadovoljen in vam v najkrajšem času pošljem na vaš devizni račun naročnino za leto 1969. Želim vam mnogo uspeha, zdravja in zadovoljstva ter da bi naša revija *Rodna gruda* tudi v tem letu prinašala nam po svetu veliko zanimivosti iz naše lepe domovine.

Emil Pestotnik, Stuttgart, Nemčija

Rodna gruda je lepa!

Rodna gruda je res lepa z barvnimi slikami ter zanimivo vsebino, ki nam pove, kje vse Slovenci živimo na tem širokem svetu. Zelo me zanimajo tudi opisovanja domačih krajev, katerih nisem videl že 40 let in nimam priložnosti, da bi jih obiskal. Želim vam sreče in veliko uspehov pri vašem delu v letu 1969.

Louis Yarm, Euclid, ZDA

Rodna gruda nam ogromno pomeni

Iskreno bi bila hvaležna, če bi mi omogočili redno pošiljanje vaše revije. Vsem, ki živimo daleč od domovine, je vsaka slovenska beseda še posebno draga, zato nam *Rodna gruda* ogromno pomeni.

Meta Hesen, Venlo, Holandija

Obnavljam naročnino za mojo ljubo prijateljico *Rodno grudo*. Če sem zakasnila, ne zamerite. Pošta je bolj daleč, jaz pa težko hodim. Oseminsedemdeset let že imam in osemindeset let sva poročena z možem, ki ima že osem križev in pol. Sva pa še kar pri zdravju.

Anna Florjančič, Grand Junction, Colo.

Najlepša hvala za poslano *Rodno grudo*, ki nas je zelo razveselila. Tukaj v tujini jo vsi zelo radi beremo, ker je v njej mnogo zanimivosti iz naše domovine. Želim tudi v bodoče ostati stalni naročnik *Rodne grude*.

Anton Metul, Köln, Nemčija

Zahvaljujem se vam za pestre sestavke v *Rodni grudi* in vam želim še vnaprej veliko uspeha pri delu! To so želje in čestitke zveste bralke *Rodne grude*.

Kristine Kušar iz Švedske

Dragi uredniki! Sporočam vam, da mi je letos 22. aprila umrl mož. Pošiljam vam deset dolarjev za obnovo naročnine na *Rodno grudo*, ki jo zelo ljubim in vedno težko čakam, saj je v njej vse tako zanimivo. Kar bo več, naj bo za en kozarček, saj do smrti ne bom pozabila, kako ste bili prijazni. Moj sin in hčerka pravita, da vas prideta ob priliki pogledat v Slovenijo. Najlepše pozdrave vam in vsem, ki bero *Rodno grudo*.

Mary Kenk, Waukegan, Ill.

Draga Mary! Iz srca vam izrekamo sožalje ob izgubi vašega moža. Lepa hvala za priznanje *Rodne grudi* in za poslano naročnino, katero imate zdaj poravnano do konca leta 1969, en dolar pa smo knjižili za tiskovni sklad. Veseli bomo srečanja z vašim sinom in hčerko. Naše veselje pa bo še večje, če boste z njima prišli tudi vi. Na svidenje!

Vsem našim rojakom v tujini želi srečno novo leto 1969, ob prihodu v domovino pa dobrodošlico in se priporoča

HOTEL SLON

Ljubljana, Titova 10

Telefon: 20 641 do 20 645 — Poštni predal 33

Hotel A kategorije z modernim komfortom v strogem centru mesta. Klasična restavracija s prvovrzedno mednarodno kuhinjo. Narodna restavracija »KLET SLON« s tipično dekoracijo, godbo, s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Nočni bar z mednarodnim artističnim programom. Kavarna z godbo, odlična slaščičarna, senčni vrt. Bistro SLON z delikateso, ekspresom in snack barom. Bridge room in bridge klub. Trgovina s spominki. Sedež sekcije barmanov Jugoslavije. Lepo urejeni klubski prostori in banketna dvorana za konference, sprejeme, slavnostna kosila, cocktail parties in razne prireditve. Menjalnica v hotelu. Uslužbenci hotela govore vse svetovne jezike.

Dobrodošli!

ZDRUŽENO ŽELEZNIŠKO TRANSPORTNO
PODJETJE LJUBLJANA

Turistično transportni biro

Poslovalnice: Ljubljana, Titova 32, Maribor,
Partizanska 50, Celje, Titov trg 3

Če želite, da bo vaše bivanje v Jugoslaviji čimbolj prijetno, vam svetujemo, da se obrnete na naš biro, ki

- prodaja vozovnice za vse vlake, spalnike in ležalnike,
- rezervira sedeže in oddelke v vlakih,
- organizira izlete s posebnimi vlaki in motorniki,
- menja tujo valuto,
- opravlja vse druge turistične storitve.

Glasilno Slovenske narodne podporne jednote

Prosveta

je najbolj razširjen slovenski časopis v Združenih državah Amerike. Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.

Prosveta

The Enlightenment-Official Organ of Slovene National Benefit Society Published daily except Saturdays, Sundays, and Holidays. Weekly Organ Published Every Wednesday.

Prosveta

Rojaki v Ameriki, naročite svoj dnevnik!

2657 - 59 So. Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

Avtomobil za šport - za izlete - za vas

FIAT **ZASTAVA 850 sport coupé**

Motor je štiritakten, nameščen zadaj, prostornina 903 ccm, kompresija 9,5, moč 52 KM (DIN) pri 8000 obratih na minuto. Električna inštalacija 12 V.

Menjalnik s 4 sinhroniziranimi prestavami, prestavna ročica je na tunelu.

Maksimalna hitrost 160 km/h. Zaviranje je hidravlično in mehanično z učinkom na zadnja kolesa. Na prednjih kolesih so diskaste zavore.

Dimenzije: dolžina vozila je 3652 mm, razmak med kolesi znaša 2027 mm, razpon pri prednjih kolesih znaša 1170 mm, pri zadnjih 1222 mm, višina vozila pa je 1300 mm. Gume so radialne 155-13.

Teža vozila je 745 kg, koristna nosilnost pa je 640 kg. Karoserija ima dvojna vrata.

Vozilo ima dva prednja sedeža, zadaj pa dva pomožna sedeža. Prostora je še za 45 kg prtljage.

Cena 26.210 dinarjev ali za devize 1764 ameriških dolarjev in 1012,50 dinarjev.

Zavodi Crvena Zastava

KRAGUJEVAC • YUGOSLAVIA

V Zasavju — pod Lisco.
foto: Ančka Tomšič

